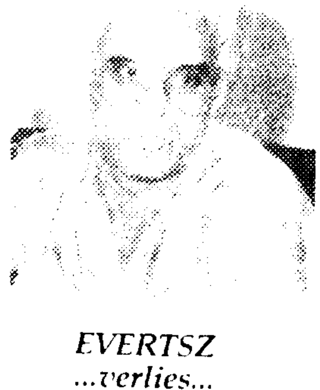

EVERTSZ ...verlies...

109E JAARGANG — NO.: 222 ZATERDAG 26 SEPTEMBER 1992

AMIGOE

CDM: Cadmu verbrandt schepen achter zich

Vaticaanse vakbond boos op werkgever

VATICAANSTAD -Uit onvrede over de gebrekkige medewerking van de curie is het bestuur van de vakbond van Vaticaanpersoneel (ADLV) afgetreden. De vakbond verwijt de gesprekspartners dat zij op geen van de voorstellen om problemen op te lossen, is ingegaan.

"Niet alleen zijn er geen resultaten bereikt, maar de opstelling van het Vaticaan is alleen maar harder geworden," aldus een vrijdag uitgegeven verklaring. In juni had de ADLV geklaagd dat het Vaticaan weigert de vakbond te erkennen. Bij de ADLV is ruim de helft aangesloten van de 2.360 leken die bij het Vaticaan werken. De huidige paus, Johannes Paulus II, heeft enkele encyclieken over de sociale leer van de RK kerk uitgegeven (Sollicitudo rei socialis en Centesimus annus). Kennelijk heeft men die in het Vaticaan nog niet doorgelezen.

Engeland mag niet op eigen voorwaarden terug in EMS

Europese christen-democraten: mini-Europa niet aan de orde

BRUSSEL - De christendemocratische regeringsleiders binnen de EG voelen er niets voor om het Verenigd Koninkrijk opnieuw toe te staan op eigen voorwaarden terug te keren in het Europees monetair stelsel (EMS). "Over de hoogte van het pond bij herintreding zal onderhandeld moeten worden met de partners in dit stelsel," zo zei EVP-voorzitter Wilfried Martens vrijdagavond na afloop van een top van de Europese Volkspartij (EVP) in Brussel. De christendemocraten hebben het oog nog steeds gericht op een Europa van alle twaalf EG-landen en hebben daarom nog niet gesproken over een Mini-Europa, zo verklaarde de Nederlandse premier Lubbers.

Volgens Martens zijn de regeringsleiders het er over eens dat het EMS gehandhaafd moet blijven, maar dat de regels wel correct moeten worden toegepast. "We moeten de logica van het systeem aanvaarden en dat betekent dat er ook herschikkingen kunnen plaatsvinden." De voormalige Belgische premier liet doorschemeren dat de Britten de huidige problemen met het pond over zichzelf hebben afgeroepen. Zonder het met zoveel woorden te zeggen liet hij doorklinken dat Groot-Brittannië op een te hoge koers tot het EMS was toegetreden en te laat had gedevalueerd toen bleek dat het concurrentievermogen van de eigen industrie achterbleef.

COMPLEET ANDERS

Martens bevestigde nog eens de woorden van de Nederlandse premier Lubbers dat iedereen zich nog steeds gebonden voelt het Verdrag van Maastricht tot een goed einde te brengen. Van een Mini-Europa is geen sprake. We houden vast aan de drie fases die in het verdrag voor de totstandkoming van de EMU zijn afgesproken, inclusief de convergentievoorwaarden. Hij voegde daar echter aan toe dat als het verdrag niet door iedereen geratificeerd wordt er "een compleet andere situatie ontstaat". Maar daarover is hier niet gediscussieerd, aldus Martens.

In een verklaring na afloop van de christendemocratische top drongen de regeringsleiders er nog eens op aan het verdrag snel te ratificeren, liefst voor het eind van dit jaar. Daarnaast moet er in hun ogen een "politieke harmonisering" komen ten aanzien van de controle op de buitengrenzen. Als straks op 1 januari de grenzen wegvallen, moet er uitzicht zijn op hoe het immigratie- en asielbeleid wordt geregeld, alsmede de strijd tegen de (internationale) criminaliteit, zo blijkt uit de woorden van Lubbers. "Als je geloofwaardig wil overkomen dan moet je laten zien dat je daaraan wat doet", aldus de premier. Een tweede prioriteit voor hem is dat het woord subsidiariteit in het verdrag gestalte wordt gegeven. Lubbers: Iedereen moet zijn eigen verantwoordelijkheden kennen.

TWEE SNELHEDEN

Op weg naar de totstandkoming van de Economische en Monetaire unie (EMU) kan een Europa van twee snelheden in het Europese monetaire stelsel (EMS) onvermijdelijk blijken. Maar het zou dan moeten gaan om een overgangssituatie, aldus de Nederlandse minister Van den Broek van Buitenlandse zaken vrijdag in New York, waar hij verblijft voor de Algemene vergadering van de Verenigde Naties (VN).

De EMU moet op zijn vroegst in 1997 en op zijn laatst in 1999 leiden tot één munt en één centrale bank voor de EG-lidstaten. Op dit moment bestaan er binnen het EMS - het systeem om de schommelingen van de wisselkoersen van de deelnemende landen binnen bepaalde marges te houden - in feite al twee snelheden. Het is realistisch vast te stellen dat vooral vijf landen (Duitsland, Frankrijk en de Beneluxlanden) zeer geporteerd zijn voor handhaving van het EMS. De politieke invalshoek moet echter blijven dat de Economische en monetaire unie volgens schema tot stand komt, aldus Van den Broek.

De Duitse bondskanselier, Helmut Kohl, en de Franse president, Francois Mitterrand, hebben afgesproken indien nodig zonder de overige EG-landen een gezamenlijk monetair beleid te gaan voeren. Kohl en Mitterrand zouden dat dinsdag tijdens hun ontmoeting in Parijs hebben afgesproken, zo meldde het Duitse weekblad Der Spiegel in zijn jongste editie. De Duitse bondskanselier en de president van Frankrijk zouden een dergelijke stap willen doen indien de wijdverbreide scepsis tegen een Europese Monetaire en Economische unie blijft bestaan. In hun ogen moet er dan een Duits-Franse Centrale bank worden opgericht.

Volgens Der Spiegel had Kohl de ministers van Buitenlandse en Economische zaken, Klaus Kinkel en Jurgen Mollemann, van tevoren niet over dit plan ingelicht. Deze twee bewindslieden, die niet tot Kohls christendemocratische partij, maar tot de liberale FDP behoren, zouden zich inmiddels tegen het voorstel van de bondskanselier hebben gekeerd.

■ BONN - De Duitse bondskanselier Helmut Kohl heeft in de Bondsdag zijn geloof beleden in de Europese unie. Duitsland kan alleen zijn welvaart in de toekomst behouden via de monetaire en economische stabiliteit welke de Europese unie kan bieden, zo betoogde Kohl.
(AFP-satellietfoto)

Steeds verdreven

■ GUATEMALASTAD - Onder zachte drang van leden van de Guatemalaanse oproerpolitie verlaat een indiaanse vrouw met haar kind het terrein dat zij samen met zo'n duizend lotgenoten illegaal had bezet gehouden met het plan er een woningske op te trekken. Het lot van de indianen in Guatemala schijnt dat van de nomaden te zijn geworden: steeds weer worden zij opgedreven van de ene plaats naaarde andere. Een geschiedenis van vijfhonderd jaar blijft zich herhalen: van onderdrukking en van huis en haard verdreven.
(AFP-satellietfoto)

Volgens Los Angeles Times

Perot keert terug in Witte Huis-race

LOS ANGELES - De Texaanse zakenman Ross Perot kondigt maandag in een televisie-programma aan dat hij toch zal meedoen aan de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Dat heeft de krant Los Angeles Times vrijdag gemeld onder aanhaling van bronnen uit Perots naaste omgeving.

De miljardair uit Texas had twee maanden geleden besloten niet mee te doen aan de presidentsverkiezingen die in november worden gehouden. Volgens de krant zal Perot tijdens het CNN-programma "Larry King Live" zeggen dat hij toch aan de race naar het Witte Huis zal meedoen. Perot heeft tegen zijn medewerkers gezegd dat hij "in het belang van het land" aan de verkiezingsstrijd zal meedoen, omdat president George Bush en de Democratische presidentskandidaat Bill Clinton geen oplossing bieden voor de economische problemen van de Verenigde Staten. Hij zou die stap "met tegenzin" doen, aldus de krant.

Larry King zei niet te weten wat Perot in zijn programma gaat zeggen. Het was overigens in diens show dat de Texaan informeel zijn campagne aankondigde. Perot zei in februari dat hij zou meedoen als vrijwilligers zijn naam in alle vijftig staten op kieslijsten zouden weten te krijgen. Medewerkers van Perot konden niet worden bereikt voor een reactie op het bericht in de Los Angeles Times.

Samenwerking negen landen bij maffia-bestrijding

SANTIAGO - Negen Latijnsamerikaanse landen hebben vrijdag een gezamenlijke politie-organisatie opgericht die de georganiseerde misdaad moet gaan bestrijden.

De ondertekening van de oprichtingsakte vond plaats in de Chileense hoofdstad Santiago. De landen die deel uitmaken van de nieuwe organisatie, zijn: Argentinië, Brazilië, Bolivia, Chili, Ecuador, Colombia, Paraguay, Peru en Uruguay.

Emmabrug een week gesloten

WILLEMSTAD — Ingaande maandag 28 september 1992 te 06.00 uur zal de koningin Emmabrug voor het landverkeer gesloten worden voor ongeveer één week, om de Technische dienst van Curaçao Ports Authority in staat te stellen het wegdek van de brug gedeeltelijk te repareren en te vernieuwen.

Voetgangers die normaliter van de brug gebruik maken, moeten nu gedwongen de ferry's gebruiken. De brug moet echter vóór het jaareinde in orde gemaakt worden, aldus CPA.

Napa

In ÑAPA, de weekendbijlage van de Amigoe van vandaag, zaterdag 26 september 1992:

* JULES DE PALM, bracht onlangs een bezoek aan Curaçao i.v.m. de viering van het 150-jarig jubileum van het katholiek onderwijs. De Palm die ruim 23 jaar hoofd is geweest van het Bureau Toezicht Curaçaose Bursalen in Den Haag, maakte in de oorlogsjaren '40, samen met Pierre Lauffer en Rene de Rooij deel uit van het trio dat onder de naam Julio Perrenal het papiamentu promoveerde middels Curaçaose liedjes. Een interview met Nel Casimiri op pag. 1

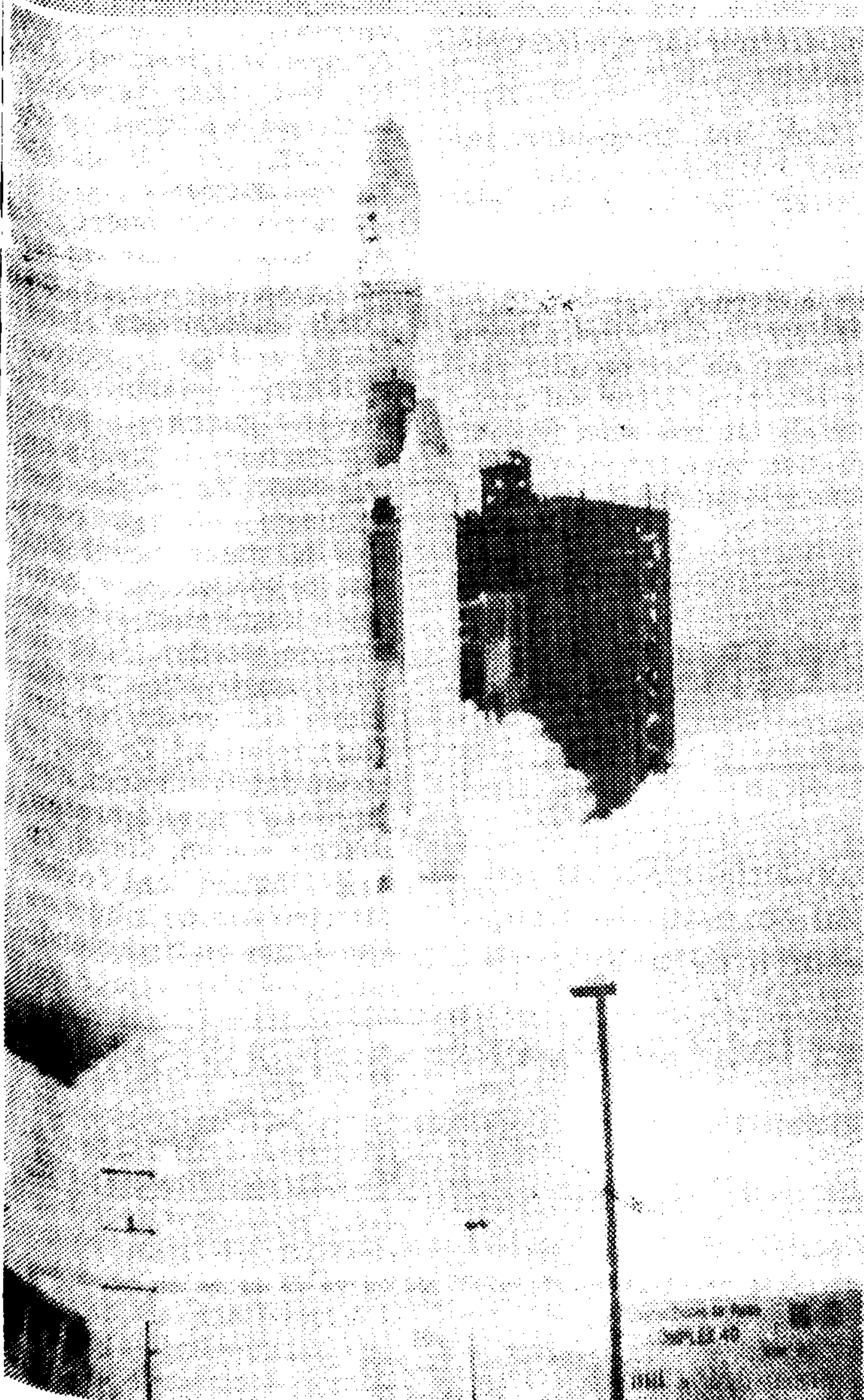
* STRUISVOGELS kweken is geen business die voor iedereen is weggelegd. Een jaar geleden begonnen Michael Hahn en Michèle van Velhoven met een Ostrich en Game Farm op Banda'riba. Het wachten is nu op het eerste 'Curaçaose ei'. Jacoline Debrot ging een kijkje nemen op de farm waar nu zo'n kleine 21 struisvogels ronddartelen. pag.3

* WAT BEZIELT een apotheker om een oud papiaments woordenboek te gaan heruitgeven? Apotheker Peeters van Botica Sta.Maria vond het gewoon een leuke bezigheid. Binnenkort is het woordenboekje van mgr. van Eeuwijk dan ook weer verkrijgbaar in de boekhandel. Op nieuw papier en in oude letters. Nel Casimiri vertelt ons het waarom en hoe van deze onderneming. pag. 4

* VERDER in Napa deze week: Regisseur Peter Tuinman brengt Shirley Valentine in het papiamentu; de Mars Observer op weg naar de Rode Planeet; de tijdbom van het racisme tikt in Duitsland; Bill Clinton lijkt aardig op weg naar het Witte Huis, de rubrieken Filatelie en Ziek en gezond en uiteraard de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

Abonnees van de Amigoe ontvangen de tien pagina's tellende bijlage gratis; in de losse verkoop kosten krant en Napa samen één gulden.

Mars-Observer ruimte in

■ CAPE CANAVERAL - De Total-3-raket met aan boord de Mars-Observer is met succes van Cape Canaveral gelanceerd. De Mars Observer begon daarmee aan een tocht van zeven maanden welke hem dicht in de buurt van Mars moet brengen.
(AFP-satellietfoto)

In concentratiekamp van Brcko

New York Times: Drieduizend moslims door Serviërs gedood

NEW YORK - De Verenigde Staten (VS) denken dat mogelijk drieduizend Moslim-mannen, vrouwen en kinderen in mei en juni zijn gedood in Servische kampen bij de Bosnische plaats Brcko. Dat heeft de New York Times in haar editie van zaterdag gemeld.

De eerste meldingen over massamoorden in de kampen dateren van juli. Maar Amerikaanse regerings-functionarissen verklaarden tegenover de krant dat zij nu pas over informatie uit onafhankelijke bron beschikken die deze berichten bevestigen. De New York Times schrijft dat de nieuwe informatie afkomstig is uit interviews met overlevenden en andere bronnen.

De VS dienden dinsdag bij de Verenigde Naties een rapport in over vermeende oorlogsmisdaden in Bosnië-Hercegovina. Washington werkt aan een resolutie voort de oprichting van een commissie die de beschuldigingen moet onderzoeken en de schuldigen bestraffen. De Amerikanen lijken met deze stap bij de VN de druk op Servië te willen verhogen.

Bij neutraliseren verboden wapens

IAEA veroordeelt Irak: gebrek aan medewerking

WENEN - De Algemene raad van het Internationale atoomagentschap IAEA is vrijdag in Wenen besloten met een scherpe veroordeling van Irak wegens zijn "gebrek aan medewerking" bij het neutraliseren en vernietigen van zijn clandestiene nucleaire programma voor militaire doeleinden.

In een resolutie, die werd aangenomen met 67 stemmen voor bij elf onthoudingen en alleen de stem van Irak zelf tegen, werd geeist dat Irak zich met onmiddellijke ingang houdt aan de verplichtingen die voortvloeien uit zijn overeenkomst met het IAEA en aan de diverse VN-resoluties en een volledige lijst overlegt van zijn nucleaire activiteiten.

Op verzoek van Frankrijk werd ook een amendement aangenomen waarin de IAEA-directeur Hans Blix werd gevraagd een plan op te stellen voor een controle op lange termijn voor Irak. Onder meer is daarin het nemen van watermonsters voorzien, wegens het feit dat water een goede indicator is voor nucleaire activiteiten.

De Algemene raad, de hoogste instantie van de IAEA, had eerder al Joegoslavie uitgesloten en besloten dat de nieuwe federale republiek Joegoslavie (Klein-Joegoslavie) een nieuwe aanvraag moet indien voor het lidmaatschap. Aangaande Zuid-Afrika, dat in 1991 toetrad tot het verdrag tegen de verspreiding van atoomwapens en een akkoord sloot met het IAEA over inspecties, werd vastgesteld dat het voor het eerst sinds lange tijd niet meer op de agenda hoeft te staan. In plaats daarvan zal de volgende algemene IAEA-conferentie, in de herfst van 1993, aandacht besteden aan onderhandelingen over het vestigen van een atoomwapenvrije zone in Afrika, die binnenkort zullen beginnen.

Veertig doden op Sri Lanka bij acties

COLOMBO - Bij zware gevechten tussen Tamil-strijders en regeringstroepen zijn vrijdag in het noordoosten van Sri Lanka veertig mensen omgekomen.

Dat heeft een woordvoerder van het leger zaterdag bekendgemaakt. De zwaarste gevechten hadden plaats bij Pooneryn waar Tamil Tijgers de aanval openden. Volgens de woordvoerder kwamen daar achttien regeringssoldaten en zes rebellen om.Bij twee andere confrontaties in Batticaloa verloren negen Tijgers en twee regeringssoldaten het leven, aldus de woordvoerder. Nog eens vijf soldaten sneuvelden toen hun auto door Tamil Tijgers werd opgeblazen.

Britse premier naar Frankrijk

PARIJS - President Francois Mitterrand van Frankrijk en de Britse premier John Major voeren binnenkort overleg in Parijs in de aanloop naar de buitengewone Europese topconferentie die op 16 oktober in Groot-Brittannië gehouden wordt. Dit is vrijdag vernomen op het Elysee, de ambtswoning van het Franse staatshoofd.

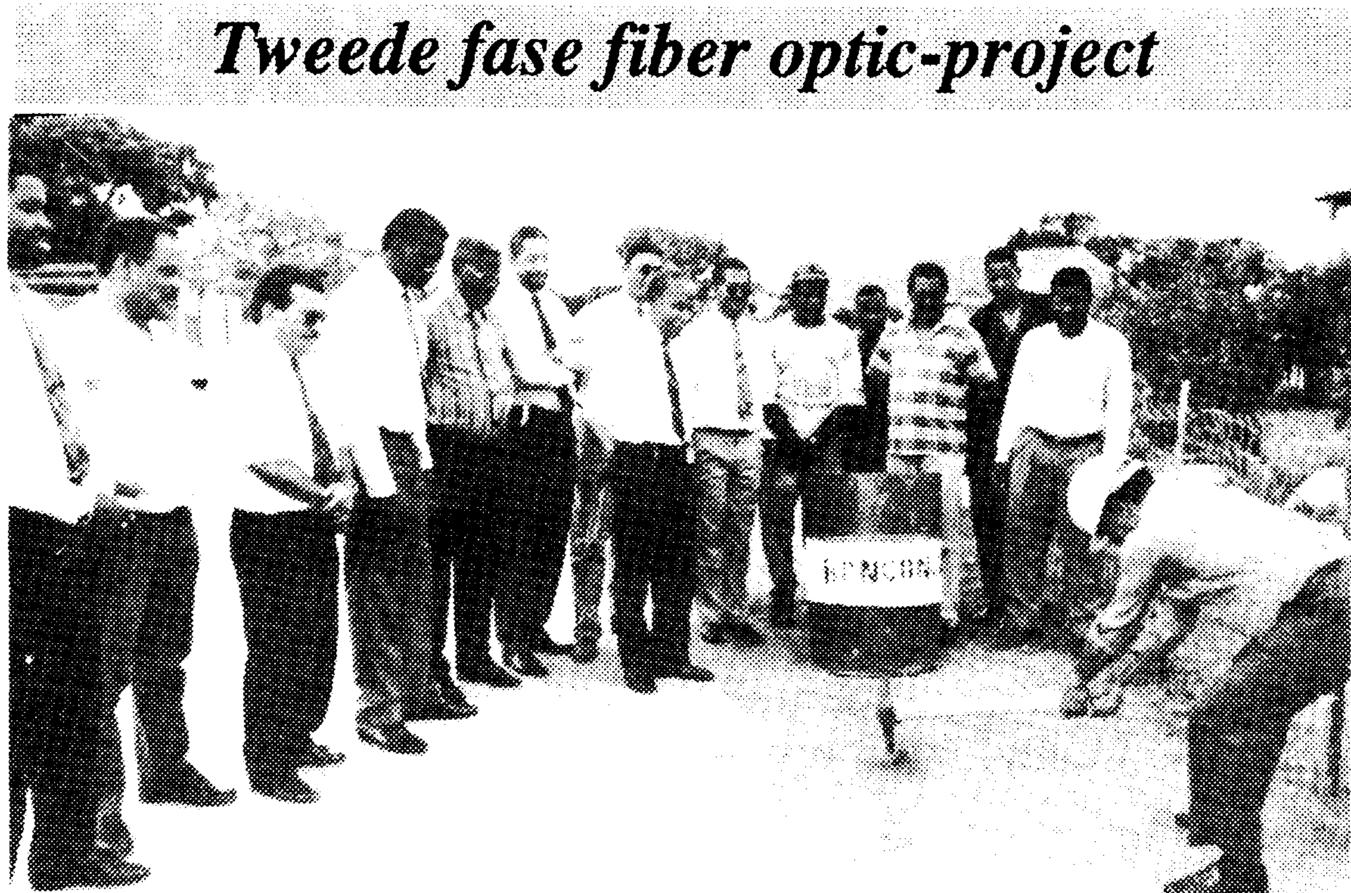
Tekenwedstrijd Telecommunicatie

WILLEMSTAD — Schoolkinderen van negen tot vijftien jaar kunnen meedoen aan een tekenwedstrijd ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de telefoon op Curaçao. De wedstrijd, uitgeschreven door Setel en Landsradio, heeft als thema: Telecommunicatie vroeger en nu. De meedingende tekeningen worden 5 en 6 oktober op de scholen opgehaald.

De werkstukken zullen door een jury deskundigen van de Akademia di Arte worden beoordeeld. Er zijn prijzen te winnen in diverse categorieën, die samenvallen met de schooltypen: basisschool, mavo, havo, vwo, lbo en speciaal onderwijs. In totaal zijn 118 scholen benaderd.

De winnende tekeningen en de tekeningen met een eervolle vermelding zullen van 3 tot 14 november in de Openbare Bibliotheek worden tentoongesteld.

Tweede fase fiber optic-project

■WILLEMSTAD — Gedeputeerde Abel Arrindell heeft deze week de symbolische aanzet gegeven voor de start van de tweede fase van het fiber optic project van Setel. Het betreft een project waarbij belangrijke telefooncentrales door middel van glasvezelkabels - in plaats van koperen kabels - met elkaar worden verbonden. De eerste fase, de verbinding tussen Steenrijk en Brievengat werd vorig jaar een feit. Fase twee betreft de verbinding tussen Brievengat - via Rio Canario - met Santa Maria. Het gaat om een afstand van circa 8 km en een investering van 1 miljoen gulden. De tweede fase zal in december dit jaar worden opgeleverd. De laatste fase- de verbinding Santa Maria-Steenrijk via Otrobanda zal volgend jaar in gebruik worden genomen.

Eilanden willen nieuwe RTC

WILLEMSTAD — De staatkundige top, vandaag, tussen de eilanden en de Antilliaanse regering zal, zo wordt verwacht, een kort en krachtig gebeuren blijken: de eilanden pleiten voor het beleggen van een nieuwe Ronde Tafel Conferentie (RTC) waar gesproken zal worden over het schrappen van de Arubaanse onafhankelijkheidseis in 1996 en de gevolgen hiervan voor de overige partners van het koninkrijk. Bij zo'n RTC zouden allen die bij de RTC van 1983 aanwezig waren weer van de partij moeten zijn. Die boodschap neemt premier Maria Liberia mee naar Aruba, waar ze maandag haar collega van Aruba (Nel Oduber) en Nederland (Ernst Hirsch Ballin) ontmoet.

Vanochtend werd al snel na de opening van de top in het Curaçaose ITC duidelijk dat deze top weinig moeilijkheden zou opleveren. Echt nieuwe standpunten zijn er kennelijk niet.

Terwijl in de expositiezaal van het ITC toerisme hoogtij vierde vanwege de expo die daar vandaag nog gehouden wordt, was de meeting room B van de ITC een en al politiek: vertegenwoordigers van alle eilanden waren aanwezig, eilandsraadsleden, vertegenwoordigers van de centrale overheid en diverse Statenleden, die als waarnemer aan het overleg deelnemen.

Dat werd geopend door voorzitter/premier Maria Liberia-Peters die in haar rede verwees naar het eerste koninkrijksoverleg in mei 1991 toen Aruba, Nederland en de Antillen in zo'n kader bijeen kwamen over staatkundige aangelegenheden. Toen werd een beslissing genomen over het schrappen van de Arubaanse onafhankelijkheid. Liberia citeerde vanochtend uit de notulen van die bijeenkomst om iedereen duidelijk te maken dat ze toen al opmerkte dat de andere eilanden niet een zelfde behandeling krijgen als Aruba, hetgeen haar inziens niet juist is. Ook meldde ze op dat overleg, dat deze wijziging gevolgen zal hebben voor de andere consensuspunten van de RTC in 1983. Het raadplegen van de eilanden is derhalve nodig. Met de eilanden en de andere partners moet ook over het zelfbeschikkingsrecht worden gesproken.

Liberia zinspeelt de laatste weken alweer op zo'n nieuwe RTC. Iets dat Antilliaanse Statenleden eerder dit jaar tijdens de parlementaire ontmoeting met collega's in Nederland ook al deden.

Het ziet er naar uit dat nu de vijf eilandgebieden Liberia vandaag machtiging geven op het Aruba-overleg officieel mee te delen dat men de belegging van een RTC noodzakelijk acht. Het overleg verliep vandaag heel vlot omdat over deze kwestie al snel consensus werd bereikt, vernam de Amigoe van insiders. De top zou, naar verwachting, dan ook vroeg op de middag al besloten kunnen worden.

Tijdens haar openingsrede wees Liberia op de noodzaak te komen tot 'goede oplossingen' voor staatkundige vraagstukken "waarbij niet alleen gekeken moet worden naar de juridische aspecten." Ze zei dat het probleem weliswaar complex is, maar meent dat met 'te goedertrouw' handelen resultaten geboekt kunnen worden. "Juridische constructies moeten leiden tot betere onderlinge relaties." Ze zei te hopen dat de eilanden met 'heldere standpunten' zouden komen, die zij op haar beurt zal overbrengen aan de ministers van Aruba en Nederland.

Staten aan Nisbeth:

'Minister moet verhoging KLM-tarieven afwijzen'

WILLEMSTAD — De Staten hebben gisteren aan minister van verkeer en vervoer Desta Nisbeth kenbaar gemaakt unaniem tegen een tariefsverhoging van de KLM op de Antillen-route te zijn. Zou de minister het verzoek van de KLM toch inwilligen dan zal hij zich tegenover de Staten moeten verantwoorden, deelde Statenvoorzitter Rufus McWilliam vanochtend aan de Amigoe mee. Niet bekend is wanneer Nisbeth, die het KLM-verzoek al geruime tijd geleden kreeg, de knoop doorhakt.

Nisbeth, die uiteindelijk het laatste woord heeft voor wat betreft de toekenning of afwijzing van het verzoek, had gisteren een ontmoeting met de Staten. Parlementariërs hebben reeds heel wat instanties en organisaties, onder wie de KLM, ALM, douane en immigratie, gesproken. De conclusie van de parlementariërs: de tariefsverhoging voor de KLM is niet gerechtvaardigd en zou niet toegekend mogen worden.

McWilliam (PNP), die van meet af aan tegen de verhoging was, meldde dat de Staten niet inzien waarom de tarieven op de Antillen-route omhoog moeten. Wegens de tarievenoorlog met Air Aruba gaan bepaalde tarieven vanuit Nederland juist omlaag. Ook tarieven naar de VS zijn, door de tarievenoorlog daar, lager. "Hier hebben ze monopolie, dus dat kan allemaal maar. Wij vinden van niet," zo zei McWilliam. KLM is zoals bekend met circa 40% van de aandelen minderheids-aandeelhouder in de ALM.

Waar de Staten ook overeenstemming over hebben bereikt is dat een initiatiefwetsontwerp ingediend zal worden om luchtvaartmaatschappijen die na 12 uur 's nachts landen of vertrekken een 'reëele vergoeding' te laten betalen plus toeslag. Die zou men aan de landsregering moeten betalen die op zijn beurt de extra kosten van immigratie en douane zal moeten vergoeden. De KLM is een van de maatschappijen die veel nachtvluchten maakt. In het nieuwe schema is dat zeker het geval: een ander doorn in het oog van McWilliam. Wanneer de nieuwe wet van kracht wordt, zullen alle maatschappijen moeten betalen voor die nachtvluchten. Dat geldt overigens ook voor de ALM, die een nv is van de landsoverheid.

Setel koopt pand op Pietermaai

WILLEMSTAD — Setel nv heeft het pand op Pietermaai 20-A gekocht. Daarin worden onder andere de Business Communication Systems en het Telecenter van Setel ondergebracht. Momenteel zit het bedrijf Coopers & Lybrand nog in dat gebouw, zo maakt Setel bekend.

In verband met deze acquisitie zal de Businees Comunication Systems per 1 november verhuizen van de Madurostaat naar Pietermaai. De Business Communications sustems is de afdeling die te maken heeft met de verkoop van diensten en apparatuur aan commerciële clienten.

Ook het Telecenter zal naar het nieuwe pand verhuizen. Dat is de afdeling waar cliënten terecht kunnen voor nieuwe telefoons en de aanvraag van aansluitingen, de installatie daarvan en het betalen van de rekening. Daar zal men, net als nu, ook weer terecht kunnen voor internationaal bellen en telefaxen.

MAGISCHE WOORDEN

Muziek en poëzie zijn zo verbonden, dat poëzie een vorm van muziek is en muziek zich het best laat omschrijven in termen van poëzie. Een International Festival of the Arts vol muziek en beeldende kunst kan niet zonder het woordenspel van ritme en klank dat de poëzie vormt. Vandaar dat deze keer ook de poëzie haar plaats heeft gekregen in het programma van de CIFA.

In Centro Pro Arte presenteerde Lucille Haseth een poëzie programma, waarbij taal en klank in een vloeiende beweging naar voren kwamen. De nadruk lag op taal, in vele facetten. Het programma was afwisselend en bleef tot op het einde boeien. De gedeclameerde gedichten werden soms voorzien van diabeelden, zodat bij de kleine gedichten van Carel de Haseth, en de Nederlandse vertaling daarvan van Jos Eustatia, naar aanleiding van de dierenfiguren van Jose Maria Capricorne, ook de tekeningen konden worden vertoond. Atardi van Joseph Sickman Corsen kreeg als begeleiding een videofilm mee van Gregory Berry waarin al de weemoedige triestheid van de ondergaande zon te zien was. Er ging alleen iets mis met de tekst. Ik miste stukken van zinnen. Lag dat aan de techniek? De avond opende en sloot met zang van Tica Giel en pianospel van Wim Statius Muller, die 'Nami un Chèns' van Padu Lampe en 'Luna Cla' van Emilio Davelaar vertolkten. Tica Giel en Wim Statius Muller waren zelf niet aanwezig maar hun bijdrage klonk via de geluidsinstallatie door de zaal. Door de technische apparatuur was ook bijvoorbeeld Elis Juliana te beluisteren.

De gedichten werden voorgedragen door Roland Colastica, Eliane Haseth, Lasana Sekou, Yvonne Pieters en Nydia Ecury. Enid Hollander zong een eigen compositie van een gedicht van Tip Marugg. Dat een dergelijke avond ook actueel kan zijn bewees Henry Habibe die zijn 'Papiamentu na Kaminda' in 1986 opdroeg aan Julio Perrenal (zie Amigoe van gisteren en de NAPA). Het gedicht zat als aparte bijlage in het programma en werd ook ten gehore gebracht.

Niet alleen de teksten zorgden voor afwisseling, ook de wijze van declameren. Nydia Ecury bracht haar eigen gedichten. De teksten zijn direct en komen ook zo over. Nydia staat garant voor haar eigen weergave. Roland Colastica en ook Yvonne Pieters lieten de kracht aan tekst en stem en fungeerden zelf slechts als overbrenger. Lasana Sekou echter leefde de teksten, was de teksten zelf. Hij bracht een vorm van declamatie die we op Curacao niet vaak hebben gezien. Hij gebruikt de volle ruimte van het toneel en niet alleen zijn stem, ook zijn lichaam vertolkt de poëzie, versterkt de woorden. En of hij dat nu doet in het Engels (een eigen gedicht en een gedicht van Camile Bay) of in het Nederlands ('Oh, God' van Frank Martinus Arion), hij geeft de poëzie een extra dimensie.

En dan de muziek. Serenade onder leiding van Harry Moen bracht enkele nummers van haar nieuwe cd, maar het belangrijkste van deze avond was dat ze ook een drietal liederen van Pierre Lauffer en Julio Perrenal ten gehore brachten. Dat is poëzie, maar in de eerste plaats zijn het liederen. Muziek en tekst maken, gingen hier hand in hand. 'Barbero', 'Nesh'i Maribomba' en 'Mi Pushi' zongen ze. Het trio Los Ruiseñores bracht 'Esta Dushi' van Medardo de Marchena, beter bekend onder de titel 'Bulawaya'. Zowel Serenada als het trio brachten de muziek technisch prima naar voren en misschien zijn de liederen oorspronkelijk ook wel zodanig gezongen. Maar ondertussen zijn die liederen een eigen leven gaan leiden.

'Mi Pushi' en zeker 'Bulawaya' geven op een feestavond een sein: iedereen beweegt mee, zingt of neuriet mee, en vaak helpt men van diverse kanten de zangers nog aan extra teksten. De liederen brengen in ieder geval alle mensen in beweging. Dat miste ik gisteravond. De zaal wilde meteen mee, maar kreeg geen kans door de statische vertolking. Het best werd dat geïllustreerd door de cameraman achter de televisiecamera. Hij verrichte zijn werk in een hoekje van het toneel, onopvallend, bijna onzichtbaar. Tot 'Bulawaya' weerklonk. Hij was de enige die de muziek volledig meevoelde en zijn 'dans' zorgde ervoor dat de liederen toch tot hun recht kwamen.

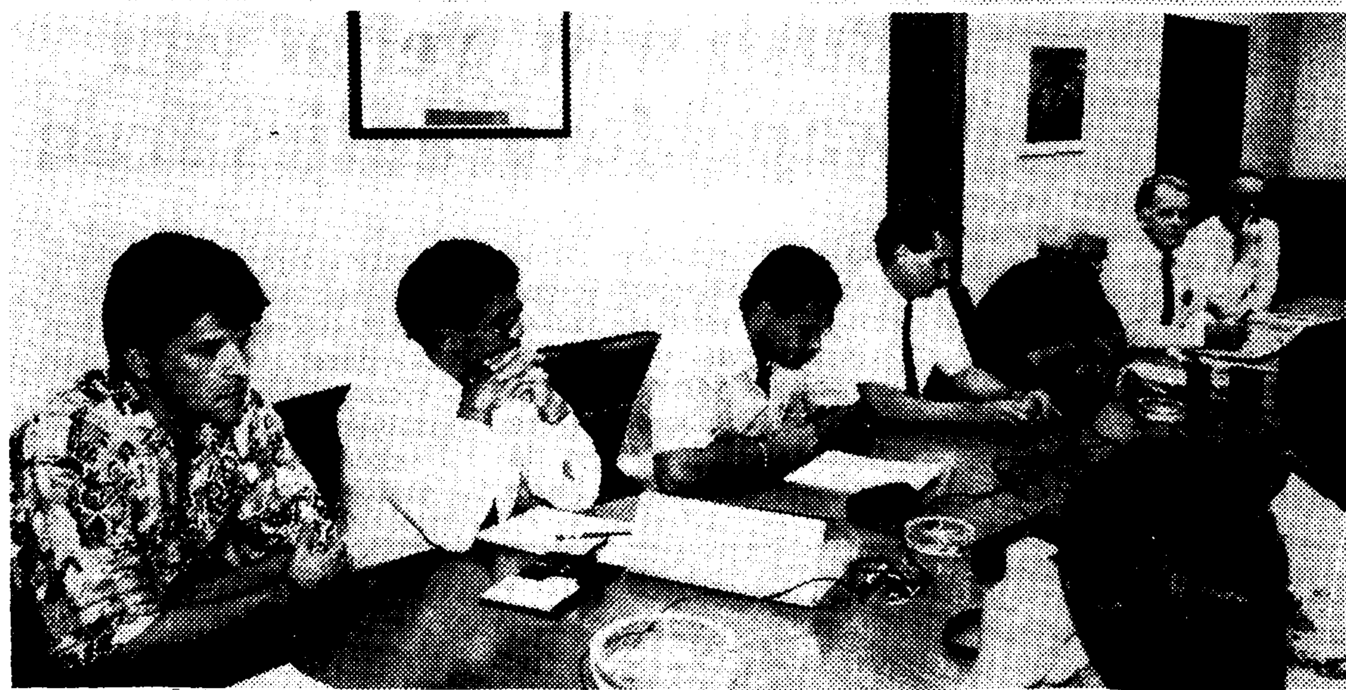
Ook de politiek sprak een woordje mee. Fifi Rademaker sprak met een tekst van Boeli van Leeuwen (Geniale Anarchie: de 'Homo Piskeira') het volk van Banda Riba toe. In hem is een echte politicus verloren gegaan. Hij liet zien dat niet alleen poëzie, maar ook prozastukken goed tot hun recht kunnen komen op zo'n avond wat trouwens ook bleek uit het 'Buska tata' van Pierre Lauffer.

Tenslotte de verbindende tekst die gesproken werd door Lucille de Haseth. Zij gebruikte afwisselend Papiamentu en Nederlands met zulke natuurlijke overgangen dat het een geheel werd, nog niet één taal misschien, maar wel een samenlevingsverband zonder problemen. In haar tekst waren ook verschillende gedichten opgenomen, wederom in het Papiamentu en Nederlands, soms als afwisseling, soms als geboortetaal.

Haar stem is duidelijk, ze heeft een goede articulatie en zij leidde het programma van klank tot klank, van toon tot toon tot een goed einde. Dat was natuurlijk mede mogelijk door de keuze van de teksten door Aart Broek. Samen zorgden ze voor een geslaagde avond. Overigens wanneer krijgen we meer van Lasana Sekou?

NEL CASIMIRI

CDM trekt aan de bel

Ir. Mario Evertsz, president-directeur van de CDM Holding legde gistermiddag uit dat de solidariteitsstaking van het personeel van CDM al het verlies heeft opgeleverd van reparatiewerkzaamheden aan vier schepen, die door hun eigenaars elders zijn heengestuurd. Een vijfde schip werd -half gerepareerd- teruggetrokken. Evertsz, derde van rechts, wordt hier rechts geflankeerd door de CDM-directieleden Schriel en Lubbers. Links van hem directeur Lendering van DMC&E en directeur Kusmus van CIS. Beide dochterondernemingen van CDM waren de afgelopen weken het toneel van werkonderbrekingen in verband met cao-onderhandelingen.

Kamerlid Harry Aarts (CDA):

Hereniging zes eilanden blijft optie Den Haag

DEN HAAG/WILLEMSTAD — "De Minister van Antilliaanse en Arubaanse Zaken zit in een moeilijk positie. Ik verwacht dat hij zich tijdens het aanstaande koninkrijksoverleg met de regeringen van de Antillen en Aruba zal oriënteren om oplossingen te vinden op de onoverkomelijke bezwaren die er kleven aan het zondermeer schrappen van de onafhankelijkheidsdatum voor Aruba, zonder dat er tegelijkertijd duidelijk inzicht bestaat wat de consequenties daarvan zijn voor de Antillen-constellatie. Als Hirsch Ballin die bezwaren niet weerlegt, moet hij een alternatief verzinnen. Een hereniging van de zes eilanden, op federatieve leest geschoeid, — niet erg reeël doch het Haagse ideaal — valt dan te proberen", aldus het Tweede kamerlid drs Harry Aarts van het CDA, die het met de Antilliaanse partners eens is dat alle partners bij de RTC van 1983 weer bij elkaar moeten komen.

Minister Hirsch Ballin stuurde een wetsvoorstel Statuutwijziging en een wetsvoorstel regeling Solidariteitsfonds naar de parlementen van Aruba, de Antillen en Nederland. In het eerste wordt het schrappen van Aruba's onafhankelijkheidsdatum per 1 januari 1996 geregeld. In het tweede de verdeelsleutel tussen Aruba, de Antillen (lees Curaçao) en Nederland ten behoeve van financiële bijdragen aan de minder draagkrachtige eilanden geregeld.

Naar verluidt zou er reeds jaar en dag op ministerieel niveau overeenstemming bestaan binnen het koninkrijk. Op parlementair niveau ligt de zaak echter een stuk genuanceerder. De Arubaanse Staten reageerden, logisch, haast direkt met steun. De Antilliaanse Staten hebben tot nu toe niet gereageerd. En de Nederlandse Tweede Kamer kan en mag geen definitief standpunt innemen alvorens het parlement in Willemstad dat heeft gedaan. Wel stuurden de Tweede-Kamerfracties een voorlopig verslag met een eerste reactie op de wetsvoorstellen terug naar Hirsch Ballin. De grote fractie reageerden (CDA, PvdA, VVD) uitermate kritisch.

ALIMENTATIE

Aarts: "Ten aanzien van het Solidariteitsfonds is de kritiek gericht op de oplossing die Hirsch Ballin heeft gevonden voor het gegeven dat Aruba niet volledig wil voldoen aan haar solidariteitsverplichtingen, zeg maar alimentatie. Aruba wil slechts een bepaald percentage van het Nationaal Inkomen beschikbaar stellen en dat is onvoldoende". Aarts vervolgt: "Hirsch Ballin is in onze ogen door de knieën gegaan voor de Arubanen. Hoewel hij zegt het resterende bedrag, het bedrag dus dat Aruba in onvoldoende mate bijdraagt, uit het Arubaanse deel van de ontwikkelingsgelden te zullen halen, is dat voor ons niet aanvaardbaar".

Het andere wetsvoorstel, dat van de Statuutwijziging, ligt zo nodig nog gecompliceerder. "De minister heeft met een ommezwaai de Ronde Tafel Conferentie afspraken van 1983 veranderd, door Aruba te beloven dat het land niet meer onafhankelijk hoeft te worden. Maar je kunt Aruba niet iets toestaan wat je vervolgens andere eilanden weigert: de lusten van het koninkrijk maar niet de lasten van de kleinere eilanden. Curaçao wil daarom, begrijpelijkerwijs, ook een aparte status", aldus de Christendemocraat.

MOEILIJK

De minister noch de Kamer staan een versnippering van de Antillen toe. "Daarom hebben wij in het voorlopig verslag gezegd: het schrappen van de onafhankelijkheid van Aruba, waar wij op zich niet zo tegen zijn, kan niet zonder dat tegelijkertijd duidelijk inzicht bestaat in de gevolgen voor de Antillenstructuur. Een zeer moeilijke opgave", geeft Aarts toe.

Het feit dat het volgende week een koninkrijksoverleg betreft, dus met de Antillen, Aruba en Nederland, sterkt Aarts in zijn vermoeden dat Hirsch Ballin naar aanleiding van het kritische voorlopige Kamerverslag, op zoek gaat naar oplossingen en alternatieven. Deze gedachten komen vervolgens in de Memorie van Antwoord. Aarts ziet een verband tussen het komende overleg en de poging van de minister om versnippering te voorkomen.

Op de vraag of er ooit een oplossing zal worden gevonden op de decennia lang zich voortslepende staatkundige discussie, zonder uitzicht op een reeële oplossing, zegt Aarts: "Ik heb het volgende in de politiek geleerd: soms keert de kade het schip".

MODELLEN

"Er zijn in principe twee uiterste modellen voor de staatkundige problematiek: zes losse (ei)landen die een direkte band met Nederland hebben, en een federatief staatsverband van zes eilanden. De laatste tien jaar is het beleid gericht geweest op iets daar tussenin. Dat heeft niet gewerkt. Wij zijn nog geen stap verder. Nu zou het heel goed kunnen dat Hirsch Ballin redeneert om net zo goed de hele zaak ter discussie te stellen. Hangt de slechte financieel-economische situatie op de Antilliaanse eilanden en Aruba niet samen met de schaalverkleining?" vraagt Aarts zich af.

"De economische situatie op Aruba met nog geen echte oplossing voor de enorme garantieclaims, en die op Curaçao met een flink begrotingstekort en schulden, kunnen leiden tot de herenigingsgedachte". Nadrukkelijk stelt Aarts: "Ik wil me voorzichtig uitdrukken en het is voorlopig een beetje filosoferen en fantaseren wat ik doe, maar tegelijkertijd zien wij in dat wij met z'n allen op een dood spoor zitten". Maar meteen voegt Aarts daaraan toe: "Ik zie niet snel gebeuren dat een Arubaan zijn m.p. titel (minister-president) inlevert".

ONBEGAANBAAR

Politiek gezien, en in mindere mate juridisch gezien, zullen dit zeer belangrijke besprekingen worden, denkt Aarts. Voor Oduber zal het niet makkelijk zijn om maar iets in te leveren, gezien de oppositie die hem flink op de huid zit en de verkiezingen begin volgend jaar. "En toch zal minister Hirsch Ballin met nieuwe ideeën moeten komen, want nogmaals zoals de voorstellen er momenteel bijliggen vormen zij een onbegaanbare weg".

Aarts in gesprek met de Amigoe-correspondent: "Nog een van de punten van kritiek betreft de financiele controle die Nederland kan uitoefenen op besteed Nederlands geld. De eilanden hebben te kampen met behoorlijke begrotingstekorten. Nederland pompt er maar geld in, terwijl wij als Kamerleden geen enkel inzicht hebben of krijgen in de financiën. De voorwaarde is méér controle indien de Caribische eilanden binnen het koninkrijk blijven. Hirsch Ballin heeft daarentegen geen enkele voorwaarde gesteld aan de mogelijkheid voor Aruba om binnen het koninkrijk te blijven.

TE LIEF

Op de vraag of minister Hirsch Ballin wellicht 'te lief, of te aardig' is voor de Antillen en Aruba, zegt Aarts: "Ik durf niet te zeggen 'te lief'. Kijk, hij was eerst vrij onbekend met de eilanden en hun gewoonten. Hij heeft het lang laten lopen, maar begint nu, geholpen door de Kamer, zijn eisen te stellen. Zie St. Maarten, een probleemsituatie die geen van zijn voorgangers heeft durven aanpakken".

Op 28 en 29 oktober wordt in de Tweede Kamer begroting Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken 1993 plenair behandeld. En vanaf 11 januari is een delegatie bestaande uit Eerste en Tweede-Kamerleden in het kader van de periodeke Contactplanontmoeting weer in de West.

CFW-seminar over 'De kracht van vakbonden'

WILLEMSTAD — De Curaçaose Federatie voor Werknemers (CFW) houdt volgende week een seminar met de titel *Building Strong Unions*. Een geselecteerd aantal genodigden uit de bondsgelederen, zal maandag, dinsdag en woensdag deelnemen aan de bijeenkomst.

Een van de subthema's is collectief onderhandelen. Ook wordt er gesproken over de werkzaamheden en verantwoordelijkheden van *shopstewards*. En ten slotte over arbeid en sociale wetgeving.

De onderdelen worden verzorgd door bestuurslid van de CFW, Hein van Sichem; Silvio Mambi, jurist van het departement voor Arbeid en Sociale Zaken en door V. Creque.

Er zijn tussen de 25 en 30 mensen uitgenodigd vanuit de beveiligingscentrales (*property workers*), vanuit de handel, de supermarkten, pompstations, schoonmaakbedrijven en nummerkantooren en vanuit de Curaçaose Bond voor Verpleegkundigen.

Werknemers komen na vonnis niet opdagen:

Stille zaterdag voor het Dok

WILLEMSTAD — Ondanks de oproepen op radio en tv aan werknemers van de Curaçaose Dok Maatschappij (CDM) om weer te gaan werken, ligt het Dok vandaag nog steeds plat. Directeur G. Schriel zat vanmorgen in zijn eentje op kantoor met een dok vol schepen en een berg problemen. "Ik betreur de situatie ten zeerste", verzucht de general manager. Hij heeft met lede ogen moeten toekijken hoe de CDM al vier klanten heeft verloren door de stakingsacties van het personeel.

"Een boot is zelfs halfklaar weggevaren. Een grote klant die elk jaar een paar schepen door ons laat repareren", illustreert Schriel de ernst van de situatie.

Volgens hem lijkt het erop dat de werknemers het vonnis dat de rechter gistermiddag uitsprak, naast zich hebben neergelegd. "Gisteravond is niemand komen werken en ook vanmorgen niet. Normaal gesproken wordt er op zaterdag en zondag van kwart over zeven 's morgens tot drie uur 's middags in ploegen gewerkt. Iedereen weet zelf wel wie er aan de beurt is om dit weekeinde te werken.

KORT GEDING

Nadat de dokwerkers zich donderdagmiddag aansloten bij de actie van de collega's van DMC&E lag gisteren het dok geheel plat. "Onterecht", volgens Schriel die namens het CDM gistermiddag om vier uur een kort geding aanspande tegen de vakbond CADMU.

De vakbond kwam niet opdagen, hoewel de dagvaarding wel was ontvangen, zij het pas gisteren om kwart voor drie. CADMU-voorzitter Ronald Sluis zou persoonlijk voor ontvangst hebben getekend. Toen niemand van of namens de CADMU kwam opdagen werd om vijf uur 's middags een vonnis geveld door rechter mr. Bob Wit. Hij beval de vakbond "binnen een half uur na betekenis van het vonnis zijn leden op te roepen het werk te hervatten en gestadig voort te zetten volgens het geldende dienstrooster, zoals een goed werknemer betaamt."

De Dokmaatschappij had een dwangsom van honderduizend gulden per half uur of deel daarvan geëist. Rechter Wit stelde CDM in het gelijk maar verlaagde de dwangsom naar 25 duizend gulden per uur of deel daarvan als de vakbond niet aan het vonnis zou voldoen binnen een half uur na betekenis ervan.

Voorzitter Ronald Sluis gaf onmiddellijk gehoor aan de oproep toen tijdens een vergadering in het SSK-gebouw een deurwaarder hem het vonnis voorhield. Via de radio en tv werd omgeroepen dat de werknemers van de dokmaatschappij weer moesten gaan werken, een oproep waar tot op het moment dat deze krant ter perse ging door de dokwerkers niet is voldaan.

REACTIES

Ondertussen wordt er van alle kanten gereageerd op de stakingsacties. Hein van Sichem van de Curaçaose Federatie voor werknemers (CFW), de vakbond die zich donderdag al solidair verklaarde met de acties, verklaarde vanmorgen dat er in lange tijd geen echte vakbondssolidariteit is geweest. Het feit dat de dokwerkers hun collega's van DMC&E steunen in hun strijd noemt hij "hoopgevend" voor het vakbondswezen.

Door de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao (VBC) worden de acties scherp veroordeeld. De VBC constateert dat de 14 procents loonsverhoging die dit jaar door de overheid is doorgevoerd, voor permanente onrust heeft gezorgd op het arbeidsfront. Direct na invoering van deze maatregel werd de gemeenschap geconfronteerd met acties bij de ALM, KAE, Setel en diverse stichtingen. De vereniging veroordeelt de acties, vindt dat zij voorbarig en onredelijk zijn en verwacht dat ze Curaçao de status van een 'onbetrouwbaar eiland' opleveren.

Cova: "Zaken rustig analyseren"

Kamara Sindikal spreekt met leden van CADMU

WILLEMSTAD — De situatie bij het Dok wordt nu besproken onder supervisie van de Kamara Sindikal. Voorzitter Errol Cova van de vakbondskamer zou de zaak vanmiddag rustig evalueren met de leden van vakbond CADMU. "Gisteren had dat geen zin meer, de gemoederen waren te verhit."

Cova die gisteren halverwege de vergadering van CADMU in het SSK-gebouw binnenkwam, proefde een onrustige sfeer onder de werknemers. Zeker toen de deurwaarder binnenkwam met het vonnis van rechter Wit om de werknemers te verplichten hun arbeid te hervatten.

Cova: "Er heerste een spanning onder de mensen, het had geen zin meer om op dat moment de situatie te analyseren. Vandaar dat wij een vergadering hebben bijeengeroepen voor zaterdagmiddag 15.00 uur." Ondertussen is niemand van de CDM-werknemers weer aan het werk gegaan.

Volgens Cova is het best mogelijk dat de vakbond in hoger beroep gaat tegen het vonnis, ook al verscheen de CADMU niet op de rechtszitting. "Of dat gebeurt weet ik niet. We zullen de zaak analyseren. In ieder geval is binnen een half uur na betekenis aan het vonnis voldaan."

Prijzen dalen iets in juli op Curacao

WILLEMSTAD — Het Consumenten Prijsindexcijfer voor Curaçao reeks totale bevolking is in juli 1992 met 0,1% gedaald ten opzichte van juni 1992. Het indexcijfer was 103.1 in de maand juni 1992 en is 103.0 geworden in de maand juli 1992.

Tussen juni 1992 en juli 1992 daalde het prijsindexcijfer voor de sektor 'Wonen' met 1,6%. De indexcijfers voor 'Kleding en schoeisel' en 'Vervoer en communicatie' bleven ongewijzigd. De overige sectoren lieten een stijging zien, bijvoorbeeld 'Voeding', 0,7%, 'Woninginrichting en huisraad', 0,1% en 'Rekreatie en ontwikkeling', 1,2%.

De daling van het Consumenten Prijsindexcijfer in de sektor 'Wonen' is voornamelijk veroorzaakt door een verlaging in de prijzen van water en elektra. In de sektor 'Voeding' werden prijsstijgingen waargenomen voor alle subsektoren, behalve voor zuivelprodukten, waarvan het indexcijfer daalde. Het indexcijfer voor 'Rekreatie en ontwikkeling' steeg, vooral als gevolg van waargenomen prijsstijgingen van dagbladen en studiebenodigdheden. Ook alkoholhoudende dranken werden duurder, evenals medische artikelen.

Tussen juli 1991 en juli 1992 liep het Consumenten Prijsindexcijfer reeks totale bevolking op van 101.6 naar 103.0 wat een stijging betekent van 1,4%. Dit blijkt uit de gegevens die door het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn berekend.

Mutaties in het Consumenten Prijsindexcijfer voor Curaçao reeks totale bevolking per sektor juli 1992 t.o.v. juni 1992: voeding +0,7%; dranken en rookwaren +0,1%; kleding en schoeisel -; wonen -1,6%; woninginrichting en huisraad +0,1%; gezondheidszorg +0,3%; vervoer en communicatie -; recreatie en ontwikkeling +1,2%; overig +0,1%; Totaal -0,1%.

Leger paraat in Ecuador

■ *QUITO - In de straten van Quito en andere grote steden van Ecuador werden militairen gestationeerd in verband met de proteststaking van de vakbeweging. Deze wil daarmee bereiken dat de pas aangetreden regering van president Sixto Duran Ballen zijn economisch beleid inslikt dat volgens de vakbeweging veel te streng is.*
(AFP-satellietfoto)

Volgens Washington Post

Bush wist wel af van wapenleveranties Iran

WASHINGTON - De Amerikaanse president George Bush heeft mogelijk deelgenomen aan een vergadering in januari 1986, waarop enkele kabinetsleden zich uitspraken tegen geheime wapenleveranties aan Iran. Dat heeft de Washington Post donderdag gemeld. Bush ontkende herhaaldelijk zijn rol in de geheime verkoop aan Iran, dat destijds oorlog voerde tegen Irak.

De Washington Post baseert zich op een memo uit een berg aantekeningen van voormalig minister van Defensie Caspar Weinberger. Deze moet binnenkort voor de rechter verschijnen wegens zijn betrokkenheid bij het wapenschandaal. De notulen bevestigen een eerdere getuigenis van George Shultz (destijds minister van Buitenlandse zaken) dat Bush op 7 januari 1986 aanwezig was toen hij en Wei[nberger] zich naar ei[gen] zeggen tegen de verk[oop] verzetten. Beide minist[ers] verloren toen het debat.

President Bush zei d[at] hij zich niet verzette teg[en] de leveranties omdat [hij] de bezwaren van Shu[ltz] en Weinberger nooit h[ad] gehoord. Een opiniepeili[ng] van televisiestation CN[N] en de krant USA Tod[ay] heeft deze week uitg[e]wezen dat 55 procent va[n] de ondervraagden de[ze] uitleg niet accepteert.

BEKENDMAKING

De keuring van dienstplichtigen, van de jaarklasse 1973, vindt plaats van 5 oktober tot en met 9 oktober 1992 in het B.G.D.-gebouw, van Leeuwenhoekstraat 16 te Oranjestad en wel vanaf 8 uur 's morgens.

Verzoeken om vrijstelling of uitstel voor de eerste oefening kunnen vanaf 28 september tot en met 2 oktober 1992 worden ingediend bij het Buro Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister, waar de benodigde formulieren hiervoor ook beschikbaar zijn.

De aandacht wordt gevestigd op het bepaalde bij de artikelen 11 lid 2, titel I en 1 lid 1 titel III van de Dienstplichtverordening 1961 (P.B. 1961, no. 223), luidende:

Artikel 11 lid 2: "De voor een keuring opgeroepene is VERPLICHT behoudens in het Landsbesluit, houdende Algemene Maatregelen aangewezen gevallen, aan de oproeping gevolg te geven en zich aan de keuring te onderwerpen".

Artikel 1 lid 1: "Met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van ten hoogste honderdvijftig florin wordt gestraft, hij die niet voldoet aan een ingevolge artikel 11 tweede lid op hem rustende verplichting".

De Minister van Algemene Zaken,
namens deze,
Het Hoofd Buro Burgerlijke Stand
en Bevolkingsregister.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter Yagua-Fingal via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 24300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter B. Britt-Croes via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Sta. Maria, Sta. Cruz 52-D. Tel.: 35585.
Pariba di brug: San Lucas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45119.

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

****

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Geopend op dinsdag, woensdag en donderdag van 14.00-18.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

****

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

****

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 19.00 Small Wonder; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.00 Nos cu Nos; 21.00 CNN International News; 21.20 Crossfire; 21.50 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 16.00 Studio Sport; 17.20 After School Special; 18.05 Movie; 19.30 SHowtime; 20.30 CNN International News; 20.50 Health Week; 21.05 Week in Review; 21.50 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 Of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur, zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur viering Heilig Avondmaal; ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur viering Heilig Avondmaal; ds A. van den Doel.

****

KAPEL MARINIERSKAZERNE SAVANETA: 09.30 uur kerkdienst.

Suriname meldt zich op laatste moment af

Organisatie theaterfestival klaar voor groots spektakel

ORANJESTAD — De Arubaanse theatergroep Mascaruba geeft zondagavond om 20.15 uur het eerste optreden tijdens het achtste Festival Internacional di Teatro di Aruba (FITA), gefinancierd door UNOCA. Daarna volgt het stuk Bastien & Bastienne, verzorgd door de Duitse theatergroep Theater AM Gymnasium Fellbach. FITA, dit jaar opgedragen aan de jeugd, eindigt op vrijdag 2 oktober met optredens door theatergroepen uit Puerto Rico, Sint Maarten en hekkesluiter Basha'Bao van Aruba. Deelnemende landen zijn België, Canada, Curaçao, Duitsland, Ierland, Mexico, Peru, Puerto Rico, Santo Domingo, Sint Maarten, de Verenigde Staten, Venezuela en natuurlijk Aruba.

Doel van dit festival is om elkaars cultuur te leren waarderen door middel van theatervoorstellingen en workshops. Zo worden op een leuke, gezellige en boeiende manier de verstandhouding en vriendschap tussen de deelnemers van dit festival gepromoot. FITA-president Oslin Boekhoudt betreurt het dat Suriname op het allerlaatste moment heeft afgebeld wegens ontbrekende financiële middelen. Ook Rusland en Cuba staan in verband met geldgebrek op de wachtlijst. Boekhoudt verwacht niet meer uitvallers, hoewel er een kleine kans bestaat dat de theatergroep uit Peru zich nog terug trekt, maar die kans is miniem.

Volgens Boekhoudt loopt de gehele organisatie op schema. "Maar dat hebben we vooral aan de fantastische medewerking van het Sonesta Hotel te danken. General manager De Veer deed een paar maanden geleden een overdonderend aanbod: het gratis ter beschikking stellen van maar liefst veertig kamers voor vijf dagen. Voor de resterende drie dagen wordt een gereduceerde prijs gevraagd. Mede door deze fantastische medewerking is een festival als dit te organiseren. De artiesten hebben een verblijfplaats en zijn op loopafstand van Cas di Cultura. Beter kan bijna niet".

Boekhoudt is één van de oprichters van theatergroep Mascaruba en regisseerde in totaal 23 stukken. Hij heeft de ontwikkeling van de groep van begin af aan meegemaakt. Trots laat hij het Amigoe-artikel van 18 december 1968 zien waarin staat: "De door Sticusa uitgezonden toneel-regisseurs Elly en Pieter Kamerman zijn weer op Aruba. De directe plannen van het echtpaar, in samenwerking met het Cultureel Centrum, gaan uit naar Mascaruba. Voor de toekomst hoopt het echtpaar de plannen te realiseren, waarover acht jaar geleden reeds werd gesproken: een toneelfestival, dat kan uitgroeien tot een Caribisch festival in samenwerking met de omliggende landen. Al in 1960 werden door de Kamermans, in samenwerking met het CCA-bestuur, plannen gesmeed voor een dergelijk festival waaraan de gehele Antillen kan deel nemen. De voorzitter van het CCA, Jan Beaujon, merkte op dat een dergelijk festival bij voorbeeld om de drie jaar op een van de eilanden kan worden gehouden. De tijd is nu rijp om dit te laten uitgroeien tot een Caribisch festival, dat in samenwerking met landen als Venezuela, Suriname, Trinidad en Jamaica plaats vindt. Een dergelijk festival zou de culturele samenwerking en uitwisseling in het gehele Caribische gebied ten goede komen en de heersende gedachte in de wereld van vandaag, om via de culturele uitwisseling tot een beter begrip van elkaar te komen, nog eens onderstrepen. De plannen zijn nog vaag, zullen veel geld kosten en bij belangrijke instellingen moet de interesse ervoor nog gewekt worden".

Morgenavond opent Mascaruba het festival met het optreden 'E Duda'. Het geeft de confrontatie weer tussen de tiener Patty (Gina Nuboer) en haar moeder Norma (Lourdes Croes) tijdens een conversatie die aangenaam begint en eindigt met ijzersterke en open argumenten. De situatie geeft weer hoe rusteloos en onzeker de dochter is ten opzichte van haar moeder, omdat ze eigenlijk nooit in de gelegenheid was een eerlijk en open gesprek over haar onzekerheden te voeren. Volgens president van het festival, Oslin Boekhoudt is dit een zeer actueel onderwerp. "Het geeft een generatiekloof weer en het niet kunnen communiceren met elkaar. Mensen die naar het stuk gaan kijken zullen zien dat moeder en dochter totaal langs elkaar heen praten".

Een uur later, om 21.15, verzorgt de Duitse groep 'Theater AM Gymnasium Fellbach' een komische opera, gedeeltelijk gezongen, gedeeltelijk gespeeld door het jonge meisje Bastienne (sopraan), haar verloofde Bastien (tenor) en de tovenaar Colas (bariton). Bastienne vermoedt dat haar verloofde Bastien ontrouw is en zoekt hulp bij tovenaar Colas. Hij belooft dat ze allebei geholpen worden. Maar de tovenaar maakt de breuk nog groter, zodat hij na de verzoening bejubeld wordt als de 'grote redder' van hun liefde aan het eind.

FITA bestaat uit: president Oslin Boekhoudt, vice president Simeon Frank, penningmeester Rolin Croes, secretaresse Nilda Koolman en commissieleden Bob de Vreede, Bill Tromp, Alice van Romondt, Jubi Naar, Elio Heronimo, Miguel Pieters, Nick Quandus, Ina Croes, Maria da Silva, Harold Pereira en Shirley Dirksen.

Eis tien maanden tegen nicht van Glenbert Croes

ORANJESTAD — Tien maanden gevangenisstraf werd gisteren door de Nederlandse rechter geëist tegen de van Aruba afgekomstige 22-jarige G.C. die bij aankomst op Schiphol 22 juni jl betrapt werd met cocaïne in haar bezit. De officier achtte bewezen dat verdachte het verdovende middel bij zich had. Aangezien niet bewezen kon worden dat de elfduizend gulden, die in beslag werden genomen bij aanhouding, afkomstig waren van drugshandel, besloot de officier dit bedrag terug te geven. Op 8 oktober doet de rechter uitspraak. Door advocaat mr. Sponk werd deze affaire, die op Aruba in de politiek werd getrokken omdat verdachte een zus is van de OLA-leider Glenbert Croes, een nicht van de minister van Justitie, mr. Hendrik Croes en Statenlid Rudy Croes. De advocaat legde er de nadruk op dat verdachte in een politieke val was gelopen die volgens hem op touw werd gezet door enige MEP-figuren, die niet zo blij zijn dat de broer van verdachte de gele partij de rug heeft toegekeerd en fel tegen het MEP-beleid tekeer gaat. Verdachte verklaarde dat zij onschuldig is en dat een zekere Pedro Maduro haar verzocht had een pakje mee te nemen voor zijn vrouw die ziek in Nederland was. Op de vraag van de officier waarom zij het pakje niet openmaakte, stelde C. dat het verzoek door Maduro op zulke wijze werd gedaan dat zij geen enkel vermoeden had dat zich in het pakje cocaïne bevond.

Een van de getuigen in deze zaak is de bekende televisie-commentator Robby Schouten die in het vliegtuig naast de verdachte had gezeten en niets van enige zenuwachtigheid had gemerkt, in tegendeel, zij was erg rustig. Op Schiphol, waar Robby haar nog hielp met haar koffers, bleek bij controle van de douane dat zij in bezit was van cocaïne. Verdediger in deze zaak haalde krantenberichten en karikaturen uit de Arubaanse pers aan om nog eens de val die voor zijn cliënte was opgezet te bewijzen. "Alleen maar om een smet te werpen op de politieke partij OLA". Verder wees hij erop dat het Openbaar Ministerie in Nederland niet voldoende medewerking van het Arubaanse OM ondervond om meer duidelijkheid in deze zaak te brengen.

Opening expositie

ORANJESTAD — Gouverneur mr. Olindo Koolman verrichtte in de nationale bibliotheek de opening van een nieuwe expositie: 'Bibliotheek, de centrale schakel voor een geïnformeerde samenleving'. De gouverneur, zijn echtgenote, minister Fredis Refunjol en de direkteur van het kabinet van de gouverneur, mr A.Nieuwenhuizen, kregen hierna een rondleiding en uiteenzetting over de bibliotheek.

Presentatie 'Di Ta Pa Tabata'

ORANJESTAD — In de Nationale Bibliotheek vond de presentatie plaats van de nieuwe gedichtenbundel 'Di Ta Pa Tabata' van Philomena Wong, uitgegeven door Charuba. De presentatie ging gepaard met een literaire muziekavond door lokale talenten. De bundel is in alle boekhandels voor twintig florin te krijgen.

Tuinbouw-expositie

ORANJESTAD — In de Nationale Bibliotheek San Nicolas wordt een expositie over tuinbouw gehouden. Een van de eerste bezoekers aan de expositie waren de leerlingen van het St.Augustinus College, zoals op bijgaande foto blijkt. Directeuren van andere scholen en besturen van organisaties die de expositie willen bezichtigen zijn welkom, maar moeten eerst een afspraak maken door het nummer 45277 te bellen.

Pas gelande toerist in de watten leggen

'Aruba Nice' training voor werknemers op luchthaven

ORANJESTAD — De vermoeide, geïrriteerde en verwarde toerist die bovendien kampt met een jet-lag, zal in de toekomst bij aankomst op de Aeropuerto Reina Beatrix met open armen en een brede bon-bini glimlach worden ontvangen door het vliegveldpersoneel. Dat is in ieder geval de opzet van AHATA, ATA en de American Express Card Company die in oktober gezamenlijk starten met een trainingsprogramma voor het personeel en de verschillende departementen op de Arubaanse luchthaven.

Mensen werkzaam bij douane, immigratie, vliegmaatschappijen, autoverhuurbedrijven, de belastingvrije winkeltjes en ook taxichauffeurs zullen op 27 en 28 oktober kennis maken met het eerste 'Aruba Nice Airport Training Program' in de Cariben dat elk kwartaal herhaald zal worden. Volgens trainer Thomas Murphy van het Amerikaanse Service Institute was dit programma al een groot succes bij vliegveldpersoneel van Kennedy},La Guardia en New York International. "Het vliegveld is de eerste plek die een toerist van een vakantieland ziet en tevens ook het laatste. Het is belangrijk dat hij daar een goede indruk krijgt; daar draait het hele Aruba-Nice programma eigenlijk om".

Onderzoek heeft uitgewezen dat onder het vliegveldpersoneel weinig tot geen samenwerking bestaat. Iedereen is goed op zijn of haar eigen vakgebied maar raakt gefrustreerd door constante confrontaties met andere takken, mede doordat zojuist gelande bezoekers over het algemeen veel vragen hebben. Door het programma, waar 250 mensen aan deel zullen nemen, zal de staf beter begrijpen wat andere afdelingen en bedrijven precies op de luchthaven doen, zodat alle individuen door middel van coördinatie één geheel zullen worden, beter samen kunnen werken en een goede service kunnen geven. Het programma bevat de noodzakelijke principes voor klantenservice zodat stress vermeden zal worden en de pas gelande toerist een goede indruk krijgt.

Murphy ten slotte: "Het vliegveld is het centrale punt van binnenkomst op Aruba voor de bezoekers en de beste plaats om de indrukken van de bezoekers te ontwikkelen".

Aids-dag voor scholieren

ORANJESTAD — De derde klas HAVO, van het Colegio Arubano, organiseert een aids-informatiedag. Dit is op vrijdag 2 oktober, van 08.00 tot 12.00 uur in Alhambra Bazaar. Het Alhambra casino en de Nighttime Shopping stellen de vergaderzaal en frisdrank ter beschikking van de jeugd.

Vier jaar cel voor transport van cocaïne

ORANJESTAD — Vier jaar gevangenisstraf luidde het vonnis tegen S.R. die verdacht werd van twee cocaïne transporten naar Miami, volgens de officier kan gesproken worden van zestig kilo. Hij eiste destijds zes jaar gevangenisstraf met verbeurdverklaring van de in beslag genomen zeventienduizend dollar.

Verdachte zou in maart van dit jaar verschillende malen naar Miami zijn gereisd om cocaïne af te leveren. De laatste keer werd hij in Miami betrapt toen hij dertig kilo bij zich had. Bij terugkeer op Aruba werd hij aangehouden en kwam deze cocaïne transportzaak aan het rollen. Verdachte verklaarde toen dat hij op verzoek van de gebroeders T. deze transporten had uitgevoerd. Dit werd door de broers ten stelligste ontkend. De officier wees erop dat het om twee transporten ging waarbij de eerste zonder problemen verliep maar bij het laatste transport werd hij betrapt. Indien de eerste maal dezelfde hoeveelheid werd vervoerd kan volgens de officier van totaal zestig kilo worden gesproken.

De rechter achtte wettelijk bewezen dat verdachte zich aan deze drugs transporten heeft schuldig gemaamkt. Alles in aanmerking nemende veroordeelde hij R. tot vier jaar gevangenisstraf met aftrek van voorarrest. Met opdracht de in beslag genomen drugs te vernietigen en het in beslag genomen geld verbeurd te verklaren.

Vrijheid van meningsuiting

ORANJESTAD — De Kamer van Koophandel is van mening dat er de laatste tijd in dagbladen artikelen en karikaturen verschijnen die naar inhoud en geest kunnen worden aangemerkt als van zeer laag niveau.

"De vrijheid van de pers en van meningsuiting moet door iedereen gerespecteerd worden maar hieraan zitten grenzen van wat toelaatbaar en ontoelaatbaar is". De Kamer van Koophandel doet een beroep op de media, politici en de bevolking om het niveau van de openbare publicaties en vrije meningsuiting wederom te brengen op het peil dat in overeenstemming is met de normen en waarden van de Arubaanse gemeenschap.

"Rekening houdende met de toekomst van Aruba en haar burgers, dient iedereen ervoor zorg te dragen dat een goed voorbeeld, vooral aan onze jeugd, wordt gegeven", aldus de Kamer.

Te veel talent op de bank

Spelerssituatie in Italiaanse competitie baart FIFA zorgen

ROME - Het overschot aan buitenlandse topspelers in de Italiaanse competitie baart de wereldvoetbalbond (FIFA) enige zorg. Tijdens de vergadering van het hoofdbestuur in december zal het probleem aan de orde komen.

"Wat er op dit moment in Italië gebeurt, is niet correct ten opzichte van de landen die hun beste spelers hebben afgestaan", verklaarde secretaris Joseph Blatter voor de Italiaanse televisie.

"Met een tribuneplaats is niemand geholpen. Op dit moment zou ik nog geen oplossing weten. We willen in elk geval een dialoog beginnen om te vermijden, dat de beste spelers bij dezelfde club worden ondergebracht. Iedere topper moet kunnen spelen, dat is een algemeen belang."

In de Italiaanse competitie mogen per wedstrijd slechts drie buitenlandse spelers in de selectie van zestien man worden opgenomen. Vooral bij de volle en begaafde groep van AC Milan vormt die beperking een bron van onrust en ergernis.

De gelouterde internationals Van Basten, Rijkaard, Gullit (Nederland), Papin (Frankrijk), Boban (Kroatie) en Savicevic (Joegoslavië) zijn in een hevige concurrentieslag verwikkeld. Met name Gullit lijkt het slachtoffer te worden van de koopwoede van voorzitter Berlusconi.

Maradona zorgt voor meer leden

SEVILLA - Vijftien maanden schorsing wegens cocainegebruik lijkt de goede naam van Diego Maradona nauwelijks te hebben aangetast.

Sinds hij voor 7,5 miljoen dollar door FC Sevilla werd overgenomen van Napoli heeft de 31-jarige Argentijnse vedette zijn nieuwe Spaanse club namelijk al een ledenaanwas van tien pocent bezorgd.

"Voor we Maradona contracteerden hadden we 30.000 leden, nu zijn dat er al 3.000 meer", zei manager Manuel Vizcaine. "Dat totaal haalden we voor het laatst in 1988 toen we de Russische doelman Rinat Dassajev haalden. Ik denk dat we de komende weken de 40.000ste aanhanger kunnen inschrijven."

Met 33.000 leden is Sevilla de op twee na grootste club in Spanje. Barcelona is verreweg het populairst. De Catalaanse vereniging weet zich gesteund door liefst 99.000 socio's, onder wie paus Johannes Paulus II. Real Madrid heeft 65.000 leden.

Sport Agenda

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

****

ZONDAG
SOFTBAL
(Curaçaose Softball Bond)
dames
Muizenberg Ballpark:
10.00 uur (B-klasse) Atlanta vs San Chube;
12.00 uur (B) Blue Angels vs Cardenales;
14.00 uur (A) The Rangers vs The Birds;
16.00 uur (AA) Bareta vs Blue Angels;
18.00 uur (AA) Pichingolo vs Cardenales.

Sta. Maria Ballpark:
10.00 uur (B) Las Valientes vs Red Apaches;
12.00 uur (B) Hell Angels vs Blue Diamonds;
14.00 uur (A) Happy Angels vs B.V./Nederex;
16.00 uur (AA) Paradise vs Rising Trotters.

ATLETIEK
(Road Runner's Club Kòrsou)
05.15-05.50 uur inchecken - parkeerplaats Gasparito
06.00 uur start 7,5 mijl *Kareda di Refineria di Kòrsou*-wegwedstrijd op de Schottegatweg West nabij het circuit van Palu Blanku.

DOMINOWEDSTRIJDEN
(Prenea Uni)
10.00 uur competitie - Ennia Caribe n.v.

VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou
jeugd
10.00 uur (B-klasse) Victory Boys vs St. Joris;
12.00 uur (B) Centro Dominguito vs CH Mahuma - terrein Victory Boys.
10.00 uur (B) Streenan Uní vs De Koning;
12.00 uur (A) Sithoc vs JOng Holland - Suffisant-terrein.

BASEBALL
(Liga Vruminga)
10.00 uur Frito Lay vs Nederex;
12.00 uur Freeport vs Princess Beach;
14.00 uur Las Palmas vs Casa Cohen;
16.00 uur Ultimo Notisia vs Wallé Constructions - Sta. Maria Little League Ballpark, Juan Hatoweg.

SCHERMEN
09.30 uur dames open toernooi (degen) in de A-/B-/S-klasse;
09.30 uur heren open toernooi (sabel) in de B-/C-/S-klasse - gymzaal Mgr. Zwijsen College.

Voorbereiding Landenprogramma

*■ WILLEMSTAD — Op 23 september zijn in het kader van de vijfde cyclus van het landenprogramma Nederlandse Antillen van de UNDP de gesprekken begonnen tussen Ch.L. Perry, **resident representative van de UNDP in Trinidad & Tobago; R. Maharaj, national programme officier UNDP Trinidad & Tobago**, en het departement voor Ontwikkelingssamenwerking.*

Deze gesprekken hebben als doel een officieel landenprogramma voor de Nederlandse Antillen voor de periode 1993-1997 voor te bereiden, dat vervolgens aan de regering van de Nederlandse Antillen ter goedkeuring zal worden aangeboden. Hierna zal dit landenprogramma aan de governing council van de Verenigde Naties in New York worden voorgelegd.

De UNDP-vertegenwoordigers hebben op 23 september hun opwachting gemaakt bij minister-president Maria Liberia-Peters en de minister voor ontwikkelingssamenwerking Rudi Ellis.

*Op de foto: minister Ellis, Perry, Maharaj, R. James (directeur departement voor Ontwikkelingssamenwerking) en M. Fijnje (coördinator van de afdeling **Human Resources Development** van het departement voor Ontwikkelingssamenwerking).*

TAFELTENNIS / TOKYO - De internationale tafeltennisfederatie (ITTF) heeft het WK van 1995 afgenomen van Belgrado en toegewezen aan Tianjin. De burgeroorlog in Joegoslavië heeft het bestuur tot deze beslissing gebracht. Belgrado kreeg onder voorbehoud het WK van 1997 toebedeeld. Tianjin, de derde stad van China, zal voor het mondiale toernooi twee nieuwe sporthallen bouwen.

*****

De koers van de ROEBEL is weer fors gedaald. Op de valutabeurs in Moskou werd donderdag voor een dollar 248 roebel betaald. Op de voorgaande dag in Sint Petersburg kostte een dollar zelfs 302 roebel. Dinsdag leverde een dollar nog 241 roebel op. De koers is in een week tijd met ongeveer een derde gedaald.

Grobbelaar weer bij Liverpool terug in het doel

LONDEN - Veteraan Bruce Grobbelaar keert zaterdag in de competitiewedstrijd tegen Wimbledon terug in het doel van Liverpool.

De 38-jarige sluitpost vervangt David James, die wegens een vormcrisis door trainer Graeme Souness naar de bank is verwezen.

Grobbelaar moest begin dit seizoen zijn basisplaats afstaan aan James, die voor een bedrag van bijna vijf miljoen gulden overkwam van Watford. De jeugdige doelman, vaste keus bij Jong Engeland, kende met zijn nieuwe club een zwakke opening, de slechtste van Liverpool in 39 jaar. In tien wedstrijden bleef James niet een keer ongeslagen.

In het spektakulaire bekerduel van afgelopen dinsdag met derde-divisieclub Chesterfield, geëindigd in 4-4 na een vlotte achterstand van 0-3, verspeelde de jeugdinternational voorlopig zijn laatste krediet bij Souness. "James had schuld aan minimaal een treffer", gaf de oud-prof aan. "Met Grobbelaar wil ik ervaring en vertrouwen in het team terugbrengen. Die kwaliteiten mist het elftal op dit moment."

VOETBAL / BUDAPEST - Ferencvaros tekent beroep aan tegen de uitspraak van de tuchtcommissie van de UEFA inzake de rellen op de tribune tijdens de uitwedstrijd tegen Slovan Bratislava in de eerste ronde van het Europees bekertoernooi voor landskampioenen. Beide clubs kregen een geldboete van 20.000 gulden. Het resultaat van het duel (4-1) werd bekrachtigd. De Hongaarse club acht zich niet schuldig aan de onlusten, die ontstonden na hard ingrijpen van de Slowaakse oproerpolitie.

Magic stapt uit aids-commissie

LOS ANGELES - Ervin 'Magic' Johnson is uit de aidscommissie gestapt.

De basketbal-legende, die vorig jaar in de Verenigde Staten voor enorme opschudding zorgde met de mededeling dat hij seropositief was, deed dit uit grote onvrede met het beleid ten aanzien van de ongeneeslijke ziekte.

Magic werd in januari door president George Bush persoonlijk gevraagd in de bewuste commissie zitting te nemen. In acht maanden tijd gingen Johnson, die als lid van het Dream team Olympisch goud veroverde in Barcelona, de ogen open.

Hij voelt zich misbruikt omdat er van regeringswege achteraf geen enkele steun te verwachten bleek. Volgens de basketballer heeft president Bush "in de strijd tegen aids de bal uit zijn handen laten vallen."

VOETBAL / AUXERRE - Moussa Saib, de aanvoerder van Algerije, heeft een contract getekend bij de Franse club Auxerre. De 23-jarige middenvelder profiteert van de nieuwe regel, die spelers jonger dan 29 jaar toestaat naar het buitenland te verhuizen. Saib won met Algerije in 1990 de Afrika-cup en met zijn club Jeunesse Sportive de Kabylie het Afrikaans kampioenschap.

*****

TENNIS / ESSEN - Boris Becker wordt bij het ATP-toernooi in Bazel volgende week voor het eerst bijgestaan door zijn nieuwe coach Gunther Bresnik. De 24-jarige Duitse tennisser, afgezakt naar de achtste plaats op de wereldranglijst, kijkt het een aantal maanden aan met Bresnik die ook Jakob Hlasek en de Zwitserse Davis Cup-ploeg begeleidt. Becker en de Tsjechoslowaakse trainer Tomas Smid gingen in juni uit elkaar.

Richard Krajicek wint, Paul Haarhuis verliest

Nederland na eerste speeldag tegen Uruguay nog maar op 1-1

DEN HAAG - Na de eerste twee enkelspelen moet de Nederlandse tennisploeg in de strijd om een plaats in de wereldgroep van het Davis Cup-toernooi Uruguay nog naast zich dulden (1-1). De vrij gemakkelijke overwinning van Richard Krajicek op Diego Perez (6-2 6-4 7-6) werd genivelleerd door een nogal smadelijke nederlaag van Paul Haarhuis tegen Marcelo Filippini.

De Eindhovenaar liet in de met ruim duizend bezoekers matig gevulde Houtrusthal in Den Haag een voorsprong in sets (2-1) volledig uit handen glippen. Na de reglementaire pauze van een kwartier veroverde Haarhuis welgeteld nog twee games: 6-3 6-7 6-1 1-6 1-6.

Krajicek had aan twee uur en een kwartier voldoende om Perez aan de kant te zetten. De nummer veertien van de wereld liet zich tegen de nummer 121 zo nu en dan verleiden tot nonchalance, waardoor er onnodig veel games verloren gingen. Bijna moest er nog een vierde set aan te pas komen. Krajicek raakte met 3-5 achter, maar forceerde in de tiende game een doorbraak en sloeg vervolgens alsnog toe in de tiebreak.

Voor Krajicek was het zijn debuut in het enkelspel voor de Davis Cup. Wel dubbelde hij een jaar geleden met Jan Siemerink in en tegen Mexico. Krajicek gaf toe in het begin even een 'ander' gevoel gehad te hebben. "Misschien kwam ik daardoor wel direct met 0-40 achter en sloeg ik twee dubbele fouten", zei hij.

"Iedereen had tevoren tegen me aan zitten praten dat Davis Cup spelen iets heel aparts is. Dat is het eigenlijk ook wel. Toch vond ik het al bij al meevallen. Ik was even wat gespannen. Dat vloeide al snel weg. Alles voelde eigenlijk wel goed aan. Ik had dan ook al snel zekerheid dat ik Perez kon hebben. Hij ging alleen op het laatst onmogelijke ballen slaan. Het maakte me geïrriteerd. Het is moeilijk spelen tegen iemand, die niets meer te verliezen heeft."

VAKER NAAR NET

Perez, net als Filippini en de meeste Zuidamerikanen een rechtgeaarde gravelspeler, ging ineens veel vaker naar het net en sloeg de vreemdste volleys. "Dat was echt niet normaal meer", aldus Krajicek, die in de aanloop naar de wedstrijd door het 'teamgevoel' was beslopen.

"Het gebeurt niet vaak, dat je zo dagen met elkaar optrekt. Normaal zijn we concurrenten, nu doen we alles samen. Alleen bij de training was het wel even wennen. Normaal spar ik met Siemerink. Die doet alles losjes. Schapers is bloedserieus. Dat vergt enige aanpassing. Voor de rest behandelt iedereen me gelukkig normaal. Niet als een soort kopman."

Krajicek moet het in Den Haag overigens de eerste twee dagen zonder zijn steun en toeverlaat Ted Troost doen. Die vloog donderdag met Marco van Basten naar Milaan om Ruud Gullit bij te staan. "Maar ik weet langzamerhand wel zo'n beetje zelf hoe ik me moet ontspannen", aldus Krajicek.

Filippini is zo langzamerhand een obsessie voor Haarhuis aan het worden. De Brabander verloor in juni twee keer van hem op gravel in Italië en ook dit keer bleek de Uruguayaan te sterk. Haarhuis verzuimde na de hoopgevende winst van de eerste set (6-3) door te drukken in de tweede.

Hij kon de uiterst grillig verlopen set op 6-5 uitserveren, raakte echter op 0-40 achter, haalde op tot 30-40 maar moest toch een doorbraak toestaan. In de tiebreak kreeg Haarhuis op 6-4 en 8-7 setpunten, die evenwel stuk voor stuk teniet werden gedaan, waarna Filippini nog met 10-8 won. Toen Haarhuis vervolgens naar 6-1 stormde leek de partijwinst toch nabij.

ANDERE SPELER

Filippini kwam echter als een heel andere speler na de pauze tevoorschijn. Hij verloochende zijn voorliefde voor de achterlijn en ging te pas en te onpas naar het net. Haarhuis wist niet meer hoe hij het had en werd steeds onzekerder onder het geweld, dat plotseling op hem afkwam. Hij kwam telkens een stap te laat, miste elke controle op zijn slagen en zag tot overmaat van ramp zijn eerste service voortdurend mislukken. Haarhuis haalde niet meer dan twee games binnen (1-6 1-6) en droop vervolgens af.

Na afloop had Haarhuis weinig tot zijn verdediging aan te voeren. "Het was jammer dat die pauze er tussen kwam. Want nu had hij de gelegenheid weer op adem te komen. Hij ging ineens heel goed spelen. Het was meer zijn verdienste dat ik verloor dan dat ik zo slecht was. Ik heb nagelaten de kansen in de tweede set te benutten. Anders was het heel anders gelopen. Daar ben ik van overtuigd."

Coach Stanley Franker wilde niet van teleurstelling of paniek weten. "Je hoopt op 2-0. Maar nu het 1-1 is is ook alles nog mogelijk. Er komen nog drie partijen." Hij wilde niet direct consequenties verbinden aan de bezetting in het dubbelspel van zaterdag, waarvoor hij tot een uur voor het duel de tijd heeft een wijziging aan te brengen. In eerste instantie heeft hij het koppel Haarhuis/Koevermans opgegeven.

"Ik moet eerst nog met de spelers praten", aldus Franker. "Het kan zijn dat de nederlaag van Haarhuis gevolgen heeft. Dat weet ik pas zaterdag." Haarhuis wist wel wie hij zou opstellen. "Ik ben er klaar voor. Want ik heb nergens last van".

Sithoc op doelgemiddelde eerste in voorcompetitie

WILLEMSTAD — Dankzij een beter doelgemiddelde dan zijn concurrent Victory Boys, heeft regerend kampioen Sithoc de eerste plaats in de voorcompetitie en de bijbehorende twee bonuspunten voor zich opgeëist. De twee titelpretendenten hielden elkaar gisteravond in de slotwedstrijd in evenwicht wat betekent dat beide de voorcompetitie met 17 winstpunten hebben afgesloten.

Ondanks het zware veld als gevolg van de regenval haalden de twee ploegen een goed niveau zodat de circa 450 toeschouwers volledig aan hun trekken kwamen ofschoon er geen doelpunten vielen. Het mooiste gedeelte van de wedstrijd was de tweede helft. Er werd aan beide kanten overwegend aanvallend voetbal gespeeld waarbij de Collegialen zich meerdere en betere kansen wisten te scheppen. Zeker in de slotfase. Het beslissende doelpunt bleef echter uit.

Sithoc en Victory Boys kunnen zich nu, samen met Jong Holland opmaken voor de eindronde. De Collegialen hebben zoals reeds vermeld het voordeel van de twee bonuspunten terwijl Victory Boys als nummer twee van de voorcompetitie met één bonuspunt aan de start verschijnt. Jong Holland start daarentegen met een handicap evenals de winnaar van de beslissingswedstrijd tussen Centro Dominguito en Jong Colombia.

De laatstgenoemde ploegen moeten morgen in een extra wedstrijd uitmaken wie overgaat naar de finaleronde. Beide teams sloten de voorcompetitie af met 15 punten en een positief doelsaldo van 6 doelpunten.

In de tweede divisie zijn ook de eerste beslissingen gevallen voor wat betreft kwalificatie voor de finaleronde. In deze divisie hebben Centro Hubenil Mahuma en Centro Barber zich reeds gekwalificeerd terwijl Streanan Uni één van de gegadigden is voor een van de twee resterende plaatsen.

Contract Kuijs niet verlengd

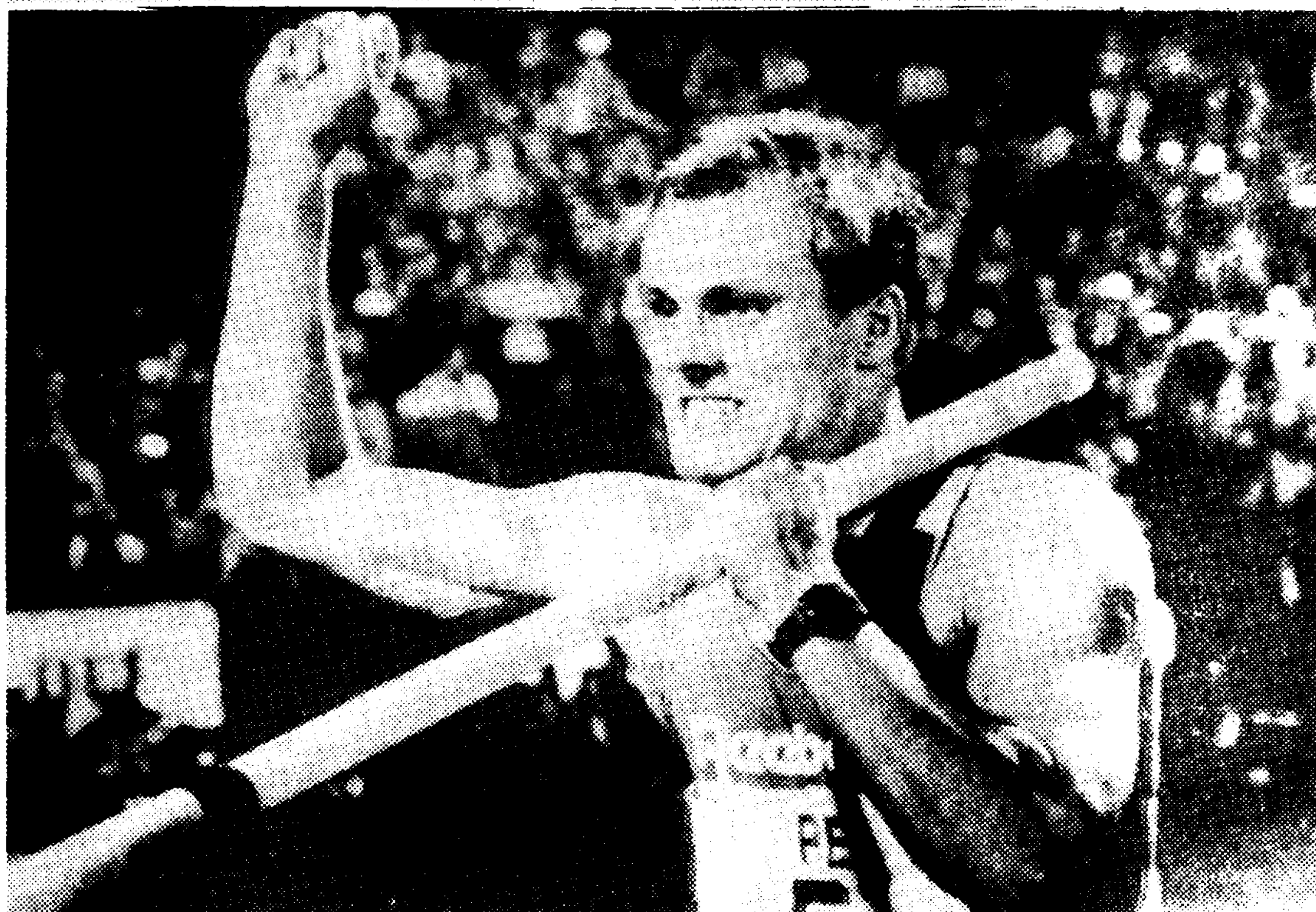
WOERDEN - De Koninklijke Nederlandse Wielren Unie heeft besloten het contract met bondscoach Piet Kuijs van de amateurs niet te verlengen.

De verbintenis van de Brabander loopt op 31 december af.

Kuijs volgde in 1988 de succesvolle Andre Boskamp op als bondscoach. Hij had daarvoor twee seizoenen de juniorenselectie van de KNWU onder zijn hoede gehad.

Onder leiding van de Brabander werd Erik Dekker onlangs bij de Olympische Spelen in Barcelona tweede tijdens de wegwedstrijd.

Wereldrecord tienkamp binnen een uur

OSTRAVA - Robert Zmelik (foto) heeft het officieuze wereldrecord tienkamp binnen een uur verbeterd.

De Olympisch kampioen kwam uit op een puntentotaal van 7897. Het oude record stond met 7757 punten op naam van de Nieuw-zeelander Simon Poelman.

Het wereldrecord op de normale tienkamp, die over twee dagen wordt afgewerkt, is in handen van de Amerikaan Dan O'Brien met 8891 punten.

Hier het moment waarop de Tsjech zijn polsstokhoogtesprong gaat nemen.

Conflict tussen Cruijff en Barcelona verscherpt

BARCELONA - Voorzitter Jose Luis Nuñez heeft trainer Johan Cruijff bij Barcelona op zijn plaats gezet.

"Hij dient meer respect op te brengen voor de club en de supporters", waarschuwde de leider bij de viering van de 35ste verjaardag van stadion Nou Camp. "Ik kan voorlopig nog geduld en begrip opbrengen, maar er komt een dag dat ik kwaad word. Dan is het definitief over met Cruijff."

Nuñez scherpte het conflict met de Amsterdammer over contractverlenging openlijk aan. Barcelona wil slechts praten over één jaar, Cruijff eist twee jaar en andere (financiële) condities.

"Hij heeft onze aanbieding belachelijk genoemd en daarmee heeft hij de club in diskrediet gebracht", benadrukte Nuñez. "Onze supporters, die zich veel moeten ontzeggen om hun sociosbijdrage te kunnen voldoen, verdienen dit niet. Ik ben van mening, dat een voetbaltrainer zich geen beter aanbod kan wensen. Cruijff is nu de best betaalde coach ter wereld, zonder de plicht iets te winnen. In het nieuwe contract wordt voor titels extra betaald. Dat lijkt me niet meer dan logisch."

Nuñez herhaalde zijn standpunt inzake de tijdelijke coaching door Cruijff van Oranje bij de eindronde van het WK in 1994 in de Verenigde Staten. "Zolang hij bij Barcelona onder contract staat, is elke betrokkenheid bij de Nederlandse selectie uitgesloten", verzekerde de voorzitter. "Voor een jaarsalaris van zes miljoen eis ik volledige en exclusieve toewijding aan Barcelona."

Nuñez kritiseerde het aankoopbeleid van Cruijff. "Onder zijn technische leiding heeft Barcelona een record-bedrag voor versterkingen uitgetrokken. Vier nieuwe spelers, die bij elkaar ongeveer veertien miljoen hebben gekost, zitten nu op de bank. Volgens Cruijff kon Witschge de beste middenvelder van de wereld worden. Hij had een prijskaartje van zes miljoen gulden, maar is niet meer dan een reserve. Hetzelfde geldt voor Pablo, die ons 3,5 miljoen gulden heeft gekost. Een miljoenenbedrijf kan zich niet veroorloven nieuwe en dure machines in het magazijn te laten. Daarover maak ik me grote zorgen."

Beide partijen zijn het volgens Nuñez voorlopig slechts op één punt eens geworden. "Cruijff is niet verplicht de officiële kleding van Barcelona te dragen. Hij mag echter geen reclame maken voor zijn eigen merk."

Stich en Becker geven Duitsland voorsprong

Zwitserland heeft riant uitzicht op finale Davis Cup-strijd: 2-0

GENEVE - De Zwitserse tennissers, die eerder titelverdediger Frankrijk hadden uitgeschakeld, zien na de eerste dag van de Davis Cup-ontmoeting met Brazilië de finale al gloren. Marc Rosset en Jakob Hlasek zorgden vrijdag in de eerste enkelspelen voor een geruststellende voorsprong van 2-0.

De basis van het succes werd gelegd door Olympisch kampioen Rosset, wiens knallende opslag Jaime Oncins voor onoverkomelijke problemen stelde: 6-3 7-5 7-5. De Braziliaan leed daarmee zijn eerste nederlaag, na negen wedstrijden voor de Davis-beker op rij te hebben gewonnen. Die vonden overigens alle op gravel plaats.

Rosset sloeg op de snelle ondergrond in Geneve liefst 27 aces. Daarnaast was zijn eerste service nog 22 keer winnend. Oncins werd bijkans moedeloos van de ballen die met een vaart van 200 km/uur voorbij zoefden. Beide spelers stierven aanvankelijk van de zenuwen en verloren prompt de eerste opslag. De break van Rosset in de zevende game was echter beslissend en de eerste set was na 34 minuten voor hem. De Zwitser had aan een doorbraak in de elfde game van de tweede en derde set genoeg voor het eerste punt.

Teamgenoot Hlasek begon uitstekend tegen Luiz Mattar (6-2 6-3), maar kon het kwarwei niet in drie sets klaren. De Braziliaan was in de tiebreak van de derde selt net iets gelukkiger (7-6). De opleving was slechts van korte duur. Hlasek nam het initiatief weer over en bracht de finaleplaats, tegen Zweden of de Verenigde Staten, met 6-3 heel dichtbij.

Duitsland weet zich sinds vrijdag, in tegenstelling tot Nederland, al bijna zeker van lijfsbehoud in de wereldgroep. Michael Stich en Boris Becker waren te goed voor de Belgen Bart Wuyts en Filip Dewulf. De oud-Wimbledonkampioenen waren bovendien zo snel klaar (respectievelijk elf en twaalf afgestane games) dat ze op tijd waren om in het Westfalen-stadion Borussia Dortmund tegen hun favoriete voetbalclub Bayern München aan het werk te zien.

Spanje had voor het eerst in acht jaar Emilio Sanchez niet nodig voor de enkelspelen in het Davis Cuptoernooi. De dreigende degradatie uit de wereldgroep werd door Jordi Arrese en Carlos Costa vrijdag tegen Israël al goeddeels bezworen. Arrese, na drie jaar terug in het team, won overtuigend van Gilad Bloom. Debutant Costa had nog minder te stellen met Eyal Ran.

De ploeg van het GOS (Tsjerkasov, Volkov) nam een voorsprong van 2-0 op Zuid-Korea. India ging op 1-0 tegen Groot-Brittannië slapen dankzij de winst van Paes op Bates. De tweede single, tussen Krishnan en Petchey, werd op 2-2 in sets afgebroken wegens de duisternis.

Marseille levert punt in bij Lens

PARIJS - Olympique Marseille heeft een punt ingeleverd bij Lens.

De Franse kampioensploeg speelde voor de vierde keer gelijk dit seizoen en heeft nu twee verliespunten meer dan Paris SG en Nantes, beiden ook nog ongeslagen. Auxerre ging, na zijn overwinning van 2-0 op Lille op doelsaldo Marseille op de ranglijst voorbij.

De 25.000 toeschouwers in Lens zagen Hutteau al vlug scoren, maar in het eerste kwartier na de hervatting sloeg Marseille toe door Boli en Völler. Laigle maakte gelijk. Auxerre had slechts een half uur nodig om zijn winst op Lille veilig te stellen.

International Vahirua en oud-Ajacied Verlaat scoorden in die periode.

Op de foto blijft Alen Bocksic (links) van Marseille Cyrille Magnier van Lens de baas.

ALGEMEEN/BARCELONA - Het organisatiecomité van de Zomerspelen in Barcelona (COOB) ruimt op een grote rommelmarkt in november de laatste Olympische restanten op. Podia, vlaggen en de mascotte Cobi zijn het meest in trek. Eerder al werden auto's, televisies, video's en computers van de hand gedaan.

Wiersma nu op gedeelde tweede plaats

Onvriendelijkheden bij begin zesde ronde van het WK dammen in Toulon

TOULON - De Afrikaanse arbiter Ndongo Fall stond aan het begin van de zesde ronde van het toernooi om de damwereldtitel wel even vreemd te kijken. Voordat hij de klok in werking stelde voor het duel tussen wereldkampioen Tsjizjov en Koyfman, begroette hij beide spelers. Toen de Jonge Israeliër ook Tsjizjov de hand wilde reiken, sloeg de "Leeuw uit Izjvesk" die hand echter met een boos gebaar weg.

Een paar meter verder ging het iets minder ruw toe bij het begin van het duel tussen Koeperman en Baljakin, waar de Wit-rus de hem toegestoken hand ook weigerde."Dit heb ik nog nooit meegemaakt", aldus de enigszins geschrokken referee, die wel iets van de ontstane spanningen in het voormalige Sovjet-kamp had opgevangen, maar geen vermoeden had dat die zich op deze wijze zouden uiten.

Voor Tsjizjov is het ook de eerste keer dat hij direct wordt betrokken bij affaires, waaraan hij in het verleden part noch deel heeft gehad en waarmee hij ook niets te maken wil hebben.

Maar de wijze waarop Koyfman zich als spreekbuis van de nog steeds ontstemde Gantwarg manifesteerde, heeft ook de wereldkampioen niet onberoerd gelaten. Toch had die wat ruwe aanvangsfase een bedenkelijke uitwerking.

Tsjizjov liet zich in met een door Koyfman gespeelde opening, waarna de Israelische grootmeester toch belangrijk voordeel kreeg. In het middenspel koos hij echter niet de beste voortzetting en kon Tsjizjov - die voor het eerst in dit toernooi problemen kende - het initiatief overnemen.

Ten koste van een schijf kwam hij eerder op dam, maar winst zat er niet meer in. Tot opluchting van koploper Gantwarg, die tegen de moeilijk te verslaan Boezinski in het middenspel op winst leek af te gaan. De Litouwer zag kans zijn nadeel in het vijfde speeluur te beperken tot een positie, die hem tenslotte toch remise opleverde.

NEDERLANDERS

De Nederlandse titelpretendenten konden van die puntendelingen in zekere zin profiteren. Daarvoor moesten beide oud-wereldkampioenen echter wel de nodige inspanning leveren. Sijbrands kreeg het centrum in handen tegen Thierry Delmotte, maar had zoveel tijd nodig voor de opbouw, dat hij weer in tijdnood kwam.

In die fase bleek de kracht van de Voorstenaar, die tot opluchting van zijn echtgenote en zijn secondant Krajenbrink juist toen de beslissing forceerde. Ook Wiersma sloeg zijn slag in de tijdnoodfase tegen de Ivoriaan Fofana, hetgeen hem naast de wereldkampioen een gedeelde tweede plaats opleverde.

Het duel tussen Jansen en Clerc eindigde na dertig zetten en drie uur spelen onbeslist, omdat geen van beiden kans zag beslissend voordeel te behalen. Scholma had ruim zeven uur werk om tegen Gilles Delmotte tot remise te komen. De Groninger permitteerde zich in het middenspel in een betere stand een kleine onnauwkeurigheid, die hem in de tijdnoodfase op een aardige slagkeus/dwangcombinatie kwam te staan. Daarna zocht de Fransman ruim drie uur tevergeefs naar de winst.

Baljakin zag geen kans de solide verdediging van Koeperman te ontregelen en kon in de tijdnoodfase alleen maar met de halve winst genoegen nemen. Voor Europees kampioen Valneris verloopt het toernooi dramatisch. Tegen Foerman speelde hij zo overtuigend en uitsluitend op winst, dat hij tenslotte tegen zijn tweede nederlaag opliep.

STAND

De stand in Toulonna de zesde ronde:

Stand: 1. Gantwarg 11, 2. Tsjizjov en Wiersma 10, 4. Sijbrands en Baljakin 9, 6. Jansen en Koyfman 8, 8. Clerc, Scholma, Samb, N'Diaye en Traore 7, 13. Foerman 6, 14. Boezinski, Chmiel, Koeperman en Mogiljanski 5, 18. Valneris 4, 19. Marcos, Fofana en G. Delmotte en T. Delmotte 3, 23. Hubner en Nimbi 1.

Irangate duikt weer op tijdens presidentscampagne:

Oud-generaal Secord: Reagan is schuldige, Bush heeft gelogen

WASHINGTON - Het spook van Irangate is deze week teruggekeerd in de campagne van president George Bush. Aanleiding was de publikatie van een boek van de vroegere generaal van de luchtmacht Richard Secord en met aan het licht komen van een notitie van de vroegere minister van Defensie onder president Reagan, Caspar Weinberger. Zowel het boek als de notitie spreken de herhaalde bewering tegen van de president dat hij "niet op de hoogte was" van de affaire.

De notitie kwam naar boven uit meer dan zeventienhonderd pagina's persoonlijke documenten van Weinberger die op dit moment worden nageplozen voor een eventueel gebruik bij het komende proces tegen hem naar aanleiding van de zaak. De aantekening maakt melding van de aanwezigheid van Bush, toen nog Reagans vice-president, bij een bijeenkomst van Weinberger en diens toenmalige collega van Buitenlandse zaken, George Shultz. Zowel Shultz als Weinberger brachten op die vergadering bezwaren naar voren over de operatie. Bush heeft zijn aanwezigheid bij die vergadering steeds ontkend.

De autobiografie - "Honored and betrayed" (Geëerd en verraden) - van Secord gaat nog verder. Hij schrijft Bush een rol toe bij het formuleren van het plan om Iran wapens te leveren. Volgens de exgeneraal die belast was met de feitelijke levering van de wapens aan Teheran (en aan de Nicaraguaanse contra's) en die een voorwaardelijke straf van twee jaar kreeg omdat hij tegen het congres had gelogen over zijn betrokkenheid, was Bush zelfs op een bepaald moment in de geheime onderhandelingen "een invloedrijke pleitbezorger" voor het doorgaan van de deal van het zenden van wapens in ruil voor gijzelaars.

NIET OVERTUIGEND

Secord levert overigens geen overtuigende bewijzen. Zijn beschuldigingen zouden zijn gebaseerd op mededelingen van de vroegere chef van de Israëlische contra-spionage Amiram Nir. Deze zou Bush in 1986 in Jeruzalem hebben laten weten om te praten tot een voorstander van het doorgaan van de transactie. Nir is echter intussen overleden. Hij kwam in 1989 om bij een vliegongeluk in Mexico.

In interviews, met onder meer ABC-teleavisie, zei Secord vrijdag overigens dat hij Bush niet schuldig achtte aan de affaire - dat was volgens hem Reagan - maar dat Bush niet de waarheid heeft verteld over het feit dat hij wel degelijk wist wat er gaande was. "Ik denk dat dit rechtgetrokken moet worden. Het uitgangspunt dat hij (Bush) niets wist of niet veel wist over het Iran -contra-initiatief is gewoon niet juist," zei Secord voor ABC.

Bush zelf ontkende vrijdag opnieuw dat hij iets met de Iran-contra zaak te maken heeft gehad of er vanaf wist. In een interview met een radiostation in Chicago zei hij dat het door Democratische tegenstanders beheerste congres naar zijn rol heeft gekeken en hem zeker zou hebben aangeklaagd als het iets gevonden had. Secord, zei hij ook, had geen beschuldigingen tegen hem ingebracht, maar in feite alleen speculaties geuit.

Uit ongenoegen brand gesticht

Vrouwelijke bewoner Haags pension bekent

DEN HAAG - Een bewoner van Pension Vogel heeft vrijdag bekend dat zij de brand vorige week woensdag in het logement heeft aangestoken. Daarbij kwamen elf mensen om.

De 36-jarige M.E.T. heeft met behulp van benzine de brand gesticht in haar eigen kamer. Vrijdagochtend heeft zij zich bij de politie gemeld. Zij wist dat ze werd gezocht. Dit heeft de politie vrijdag meegedeeld. Volgens een woordvoerder van de politie heeft de vrouw uit "algemeen ongenoegen" de brand gesticht. Wat dat inhoudt, is niet bekend. Volgens de politie maakt de verdachte een verwarde indruk. De verdachte wordt maandag aan de officier van Justitie voorgeleid.

De vrouw woonde al lange tijd in diverse pensions voor dak- en thuislozen. Een paar jaar geleden werd zij verdacht van brandstichting maar daar is zij volgens een woordvoerder niet voor veroordeeld.

Leger Bosnië: Klaar om terug te slaan

IGMAN-BERG - Het leger van Bosnië-Hercegovina dat gedurende een half jaar nauwelijks een antwoord had op aanvallen door Serviërs, zegt nu klaar te zijn voor een offensief om de Servische wurggreep op de republiek te doorbreken.

Het Bosnische leger dat voornamelijk uit Moslims bestaat, controleert slechts kleine delen van Bosnië. Servische troepen beheersen het merendeel van de republiek die zich van Joegoslavie heeft afgescheiden. Hoge officieren wijzen op recente militaire successen van het Bosnische leger in bergachtig terrein ten oosten van het belegerde Sarajevo. Dat zou aantonen dat Moslim-soldaten in staat zijn een tegenoffensief te voeren, dankzij hun numerieke overmacht en ondanks hun lichte bewapening.

Doel is niet alleen het heroveren van door Serviërs bezet gebied, zo zeggen de Moslims, maar ook het doorbreken van een aanvoerroute vanuit Servië naar de Servische belegeraars van Sarajevo. "Door het oosten van Bosnië te bevrijden zijn we in staat eenheden vrij te maken voor het toneel in Sarajevo", aldus Razik Zorlak, lid van het Bosnische opperbevel. "Het is van levensbelang dat dat voor de winter gebeurt."

Rijn-Main-Donau-kanaal officieel open

NEURENBERG - Het Rijn-Main-Donau-kanaal, dat voor een verbinding zorgt tussen de Noordzee en de Zwarte Zee, is vrijdag in Neurenberg feestelijk geopend met een ceremonie waaraan werd deelgenomen door de Duitse president Richard von Weizsacker en de Beierse premier Max Streibl.

Aan het 171 kilometer lange kanaal, dat de rivier de Main met de Donau verbindt, is de afgelopen 32 jaar gewerkt. De kosten bedroegen zes miljard Duitse mark. Het kanaal heeft een capaciteit voor schepen tot tweeduizend ton en het kan jaarlijks veertien miljoen ton vracht verwerken. Met de aanleg is de Noordzeekust vanaf Rotterdam via een 3.500 km lange waterweg verbonden met de Zwarte Zee.

LONDEN - Bij gevechten in een gebied dat grenst aan de Armeense enclave Nagorno-Karabach in Azerbajdzjan zijn vijftig Armeense militairen gedood.

Dat heeft de radio van het Azerbajdzjaanse ministerie van Defensie donderdag bekend gemaakt in een uitzending die door de Britse omroep BBC is ontvangen. De strijd vond plaats in het district Agdam in Azerbajdzjan en zou aan Azerbajdzjaanse kant aan een persoon het leven hebben gekost.

Oekraïners geven eigen eten aan kinderen

SARAJEVO - *Oekraïense soldaten hebben een deel van hun voedselvoorraad afgeleverd bij de kinderafdeling van het Kosevo-ziekenhuis. De luchtbrug op Sarajevo is nog steeds niet hersteld en de toestand wordt steeds nijpender in het zicht van de naderende winter.*

Zigeuners protesteren tegen akkoord Bonn-Bukarest

BUKAREST - De Etnische federatie van Roms (zigeuners) van Roemenië heeft vrijdag het akkoord veroordeeld dat Duitsland en Roemenië een dag eerder in Bukarest hadden ondertekend.

Bij dit akkoord krijgt Duitsland het recht vanaf 1 november illegale Roemeense immigranten die zich op Duits grondgebied bevinden, naar Roemenië terug te sturen. Veel van deze immigranten, zo heeft Duitsland bekend, zijn Zigeuners. Volgens de federatie vormen de Roms "net als de joden een volk dat blootstaat aan discriminatie en raciaal geweld en dient de deportatie van Roms in de Tweede Wereldoorlog vanuit Duitsland en Roemenië niet te worden vergeten". Roms is de naam die de zigeuners zichzelf geven).

Iran en Nederland: binnenkort hervatting diplomatieke banden

NEW YORK - Nog dit jaar zullen Nederland en Iran weer ambassadeurs benoemen in elkaars hoofdsteden. Die verwachting sprak minister Van den Broek van Buitenlandse zaken vrijdag uit na een gesprek met zijn Iraanse collega Velayati in New York.

Alle EG-landen riepen in april 1989 hun ambassadeurs terug naar aanleiding van de oproepen van de toenmalige Iraanse leider ayatollah Khomeiny om Salman Rushdie, schrijver van de Satanic verses, te doden. Voordat Nederland dat besluit ongedaan maakt, moet nog een aantal praktische zaken worden geregeld, zo gaf Van den Broek aan. In het gesprek heeft Velayati zijn zorg uitgesproken over een mogelijke opdeling van Irak.

Minister Van den Broek heeft gezegd dat de Westelijke acties ter bescherming van de Koerden in noord-Irak en van de Shi'iten in het zuiden van dat land louter met humanitaire doeleinden plaatsvinden.

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE (Bonaire Animal Shelter Foundation, Lagunweg 26. Tel.: 8080): **openingstijden** maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

****

ZATERDAG
DIVERSEN
SPORT
JUDO
(Bonaire Judobond)
19.00 uur 'Stimulans-toernooi' - Wijkcentrum Rincon.

****

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
ATLETIEK
(Comcabon)
07.30 uur start 10-km loopwedstrijd naar Lac op de parkeerplaats voor Kralendijk-stadion.

****

Voor buitenlandse werknemers

Gezaghebber dringt aan op betere werkomstandigheden

KRALENDIJK — De omstandigheden waaronder vele buitenlandse werknemers op Bonaire werken en wonen laat veel te wensen over. Gezaghebber mr Frits Goedgedrag refereert daarbij aan een rapport dat eerder is verschenen. Hij drukt daarover zijn bezorgdheid uit en meent samen met de werkgevers een aanvaardbare oplossing te moeten zoeken om de leef- en werkomstandigheden van de buitenlandse werknemer aanzienlijk te verbeteren.

Ten overvloede wijst de gezaghebber erop, dat in een democratisch bestel, waar wel degelijk regels bestaan die de burger beschermen, niet toegestaan mag worden dat die regels door buitenlandse werknemers met de voeten getreden worden. In het vervolg zal slechts dan een werkvergunning door gezaghebber Goedgedrag verleend worden, als gebleken is, dat de werkgever aan bepaalde voorwaarden heeft voldaan.

Enkele weken geleden refereerde de Amigoe al aan het rapport dat in eerste instantie verscheen na een onderzoek van het hoofd van Algemene en Operationele Dienst van het departement van Arbeid en Sociale Zaken drs A.M. Moen. Naar aanleiding van dit onderzoek in juni 1992, werd besloten in juli een nauwkeuriger onderzoek in te stellen en daarvoor werden een drietal Venezolaanse bedrijven en een Bonaireaans bedrijf met Venezolaanse werknemers onder de loep genomen. De commissie die op Bonaire samenwerkte met drs Moen als onderzoeksleider, bestond uit het hoofd Arbeidszaken C.L. Abdul, de chef Vreemdelingendienst J.C. Albertsz, het hoofd departement Arbeid en Sociale Zaken N.K. Royer en een ambtenaar die was toegevoegd aan het BC, coördinator J.E. Abraham.

Volgens het rapport is er geen sprake van, dat de geconstateerde problemen met 'adhoc' beslissingen opgelost zouden kunnen worden. Het rapport zegt dat dit veel effectiever en efficienter aangepakt zal moeten worden. Er worden in feite zelfs voorgesteld bepaalde sancties te nemen om de situatie op korte termijn gezond te maken. In het rapport wordt er ook melding van gemaakt, dat vele buitenlandse werknemers niet goed op de hoogte zijn van hun rechten. Veel van hen wordt slecht betaald; vooral gezien het grote aantal werkuren dat deze mensen wekelijks moeten maken. Ook werd geconstateerd, dat de manier van voeding niet overeenkwam met de zwaarte van het werk dat verricht wordt. Ook de onderkomens van de buitenlandse werknemers laten te wensen over en gezaghebber mr Frits Goedgedrag wenst deze situatie zo spoedig mogelijk verbeterd te zien.

Volgens het rapport van drs Moen is er een constructiebedrijf, waar werknemers werkdagen hebben van tien en een half uur. Namelijk van 7.00 tot 12.00 en van 13.00 tot 18.30 uur. Zes dagen per week. Op zaterdag wordt gewerkt van 7.00 tot 12.00 uur. Twee zaterdagen per week wordt er ook overgewerkt, en dat betekent dat de werknemers nog eens op zaterdagmiddag van 13.00 tot 18.00 uur moeten werken en ook tweemaal op zondag van 7.00 tot 12.00 uur. Als zij dat overwerk niet verrichten, dan wordt volgens het 'werkrooster' van de werkgever 57 1/2 uur per week gewerkt, waarvan 12 1/2 uur aan overwerk. Tweeëneenhalf uur dagelijks overwerk (van maandag tot en met vrijdag) dient om de door de werkgever verstrekte voeding te betalen. De vijf overuren op zaterdag is om hun huisvesting aan de werkgever te betalen.

Werknemers die geen voorman of opzichter zijn krijgen hun loon in contanten betaald en dat varieerde van 650 tot 1000 dollar. Verschillende werknemers zeggen, dat zij bij de werving in hun land van herkomst meer loon aangeboden kregen, dan in feite op Bonaire wordt betaald.

Vreemd is ook, dat er door de werknemers bij een bedrijf over discriminatie wordt gesproken. Die discriminatie bestaat tussen Portugese en niet-Portugese werknemers. De laatste groep krijgt maandelijk rond 200 dollar minder uitbetaald.

KRALENDIJK — *Afgelopen donderdag begon de verkoop van de kinderpostzegels. Gezaghebber mr Frits Goedgedrag was de eerste die het formulier invulde. Dat werd hem aangeboden door de coördinatrice van deze actie op Bonaire Vivian DeLannoy. Zij werd vergezeld door de voorzitter van de FAJ kring Bonaire Richard 'Richi' Pietersz.*

Pretoria laat ANC-gevangenen vrij

Dialoog hervat De Klerk-Mandela

JOHANNESBURG - President Frederik de Klerk en ANC-leider Nelson Mandela zijn sinds vanmorgen weer in gesprek met elkaar. Zij heben beiden vastgesteld dat er bij voortduren van het geweld geen sprake van democratie kan zijn in Zuid-Afrika. De Zuidafrikaanse regering heeft zich bereid verklaard 150 politieke gevangenen vrij te laten.

Het Afrikaanse nationale congres (ANC) heeft dat vrijdag bekendgemaakt, een dag voor de top tussen ANC-leider Nelson Mandela en de Zuidafrikaanse president F.W. de Klerk. Met de vrijlatingen zou intussen al begonnen zijn. Onder diegenen die in vrijheid worden gesteld bevinden zich drie prominente ANC-leden die tot levenslang veroordeeld waren, zo zei secretaris-generaal Cyril Ramaphosa van het ANC. Na 15 november zouden nog eens 532 ANC-leden voor vrijlating in aanmerking komen.

President De Klerk heeft verklaard dat de Zuidafrikanen moeten vergeven en vergeten. "Wij bevinden ons op een kruispunt in onze geschiedenis", zei hij tot een congres van zijn regerende Nasionale party in Natal. "We moeten het verleden de rug toekeren, de lei schoonmaken en een situatie scheppen die onderhandelingen bevordert. We moeten vergeven en vergeten".

De top wordt gehouden in het Wereldhandelscentrum van Johannesburg, waar tot mei de onderhandelingen in het CODESA-proces werden gehouden. De Klerk zei ook: "U kunt ervan verzekerd zijn dat ik het ANC zal meedelen dat het zijn houding tegenover massale acties moet herzien. Het benadeelt het land door een "destructieve en negatieve" houding in onderhandelingen met de rivaliserende Inkatha-beweging van Zuluileider Mangosuthu Buthelezi. "Ik vraag de leiding van het ANC er zorg voor te dragen dat de boodschap van verzoening de basis van de organisatie bereikt".

President De Klerk en ANC-leider Nelson Mandela hebben vanmorgen de besprekingen hervat die uiteindelijk moeten leiden tot een democratisch en non-raciaal Zuid-Afrika debat. Beiden spraken de hoop uit dat spoedig een regering van nationale eenheid kan worden gevormd en algemene verkiezingen georganiseerd. Aan de ontmoeting van De Klerk en Mandela - voor het eerst sinds vier maanden - gingen twee weken van moeizame voorbereidingen vooraf.

DUIZEND DODEN

Beide politici onderstreepten dat een einde moet komen aan het geweld dat het land teistert. Zij stelden dat anders geen sprake kan zijn van vooruitgang in het democratiseringsproces. Sinds het afbreken van de onderhandelingen naar aanleiding van het bloedbad bij Boipatong zijn zeker duizend mensen als gevolg van politiek geweld om het leven gekomen.

Mandela zei van de besprekingen te verwachten dat ze een basis zullen leggen voor een hervatting van de onderhandelingen over een nieuwe grondwet voor Zuid-Afrika. Tevens hoopte hij dat bij een volgende ontmoeting al duidelijke besluiten kunnen worden genomen over de vorming van een overgangsregering. De Klerk wees er op dat in voorgaande gevallen de besprekingen met Mandela telkens tot vooruitgang in het onderhandelingsproces hadden gevoerd. Hij zei er vertrouwen in te hebben dat dit ook zaterdag het geval zou zijn.

Bolwerk Koude oorlog opgeruimd

WASHINGTON - Rusland en de VS hebben vrijdag een van de laatste bolwerken van de Koude oorlog uit de weg geruimd door de reisbeperkingen voor zakenlui en journalisten over en weer volledig op te heffen.

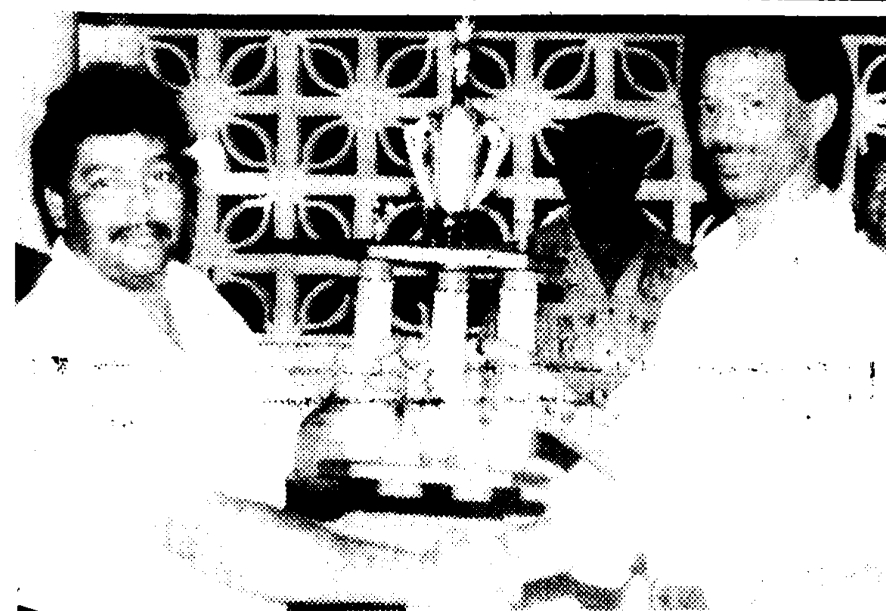
Dit meldde het Russische persbureau Itar-Tass. Het bureau zei dat de opheffing met ingang van vrijdag direct is gebaseerd op een memorandum dat in juni werd ondertekend door president Boris Jeltsin tijdens zijn bezoek aan Washington.

***

KIO, de investeringsmaatschappij van KUWAYT, steekt 2,4 miljard dollar in zijn Spaanse industriegroep Grupo Torras. Daarmee is duidelijk geworden dat KIO zich niet van de Spaanse markt terugtrekt. Na de Golfoorlog werd gezegd dat KIO zijn eigendommen in Spanje zou moeten verkopen om met de opbrengst ervan de oorlogsschade in Kuwayt te herstellen.

***

LITOUWEN schaft volgens het Russische persbureau Itar-Tass per 1 oktober de roebel als munteenheid af. De munteenheid wordt in eerste instantie vervangen door geldcoupons. Later zal Litouwen zijn eigen munteenheid, de Litas, in omloop brengen.

Ex-voorzitter van La Sonrisa overhandigt de Julius Martijnbeker aan de oudste speler van La Sonrisa. Eerder had hij al een plakkaat overhandigd aan Elrich Evertsz die geen enkele wedstrijd van La Sonrisa had overgeslagen. Op de foto links Julius Martijn en rechts Yubis Valentijn.

La Sonrisa winnaar Julius Martijn Beker

KRALENDIJK — Afgelopen dinsdag werd in Kas Patriotiko de voor softbol beschikbare Julius Martijn beker uitgereikt. De laatste wedstrijd in dit toernooi werd gespeeld door een team van Dominicanen en het team van La Sonrisa. De laatste won met de score 14-8 en kwam in het bezit van de beker.

De beker werd beschikbaar gesteld door de ex-voorzitter van La Sonrisa, Julius Martijn die al weer enkele jaren in Colombia woont. Hij was zelf aanwezig om zijn beker uit te reiken en mocht dat doen aan zijn 'oude' club. Martijn wenste La Sonrisa geluk en zei te hopen dat het onlangs nieuw gekozen bestuur op dezelfde voet zou voortgaan als in het verleden het geval was. Hij was bovendien trots op de prestaties van La Sonrisa dat niet alleen het kampioenschap van Bonaire won, maar ook op de zustereilanden goede prestaties heeft geleverd.

De nieuwe voorzitter van La Sonrisa Budy Balentien voerde ook het woord. Hij wenste de ex-voorzitter veel succes in zijn nieuwe vaderland en beloofde Martijn dat het beleid van de club niet zou wijzigen. Na het officiële gedeelte bleven de genodigden nog even bijeen voor een heildronk.

Chinees stuntwerk: van middelmaat tot uit de kunst

WILLEMSTAD — Circus op zijn Chinees, zo laat het stuntspektakel dat zich deze dagen afspeelt in het ITC, het best omschrijven. Een show als deze laat zich het best vergelijken met een ophaalmaaltijd van de Chinees: heerlijk, zo lang je niet weet wat er in zit. Proef niet te nauwkeurig, leg de harde stukjes op de rand van je bord en geniet...

Wat is er heerlijker dan na een vijfdaagse werkweek onderuit te zakken, niet te koken, maar in plaats daarvan, zo'n overdadige portie Chinees af te halen.

Denk dan niet aan die verhalen, die vaak net wanneer je Chinees haalt, worden opgedist over resten eten die worden teruggegooid in de pot, over het vinden van sigarettepeuken in zo'n tweedehands maaltijd, over het verwerken van kattevlees en denk vooral niet aan al die uren overwerk van dit vlijtige volk en aan de kinderen die vaak al op jonge leeftijd worden verplicht om mee te draaien in de zaak. Dan zou je de lust om te eten meteen vergaan.

Zo ook met de show van gisteravond. Zeer jonge mensen van wie je weet dat ze als vijfjarige kindertjes al werden verplicht tot riskante toeren, bereiden voor het publiek een smakelijke dis. Vol spanning, vol variatie, vol humor. Zeer subtiel.

De Chinese acrobaten lijken tot alles in staat. Ze vallen nooit, want ze zijn sneller dan het licht en beheerst, als in *slow motion*. Op die manier zijn ze altijd op het juiste moment op de juiste plaats. En waar er iets dreigt mis te gaan, is humor de manier om onzekerheden op te vangen. Zoals bij het onderdeel van de kok die een serie bordjes laat draaien op lange staven. Gewaarschuwd door een komiek, weet hij iedere keer nipt de bordjes draaiende te houden. Alsof de fouten expres worden ingebouwd.

Sommige onderdelen zijn beslist niet te pruimen. Zoals de opening van de show door zangeres Ma Lee, die het publiek ongeduldig maakt met maar liefst vier *songs* die nergens op lijken. Pas bij het derde lied hoor je dat de tekst deels in het Engels wordt gezongen. Tot dat moment leek het -onder andere door de slechte geluidsinstallatie - meer op de landstaal van de Chinezen.

De damesnummers van de show waren een beetje flauw. Ongecoördineerd dansen, zwaaien met waaiertjes en linten. Goed als rustpauze tussen twee spannender onderdelen.

Ook enkele onderdelen door de mannen verzorgd, bleven steken op middelmatig niveau, zoals het jongleerwerk. Dit stelde niet meer voor dan de basiskunstjes van een circus.

Andere stunts waren werkelijk subliem, zoals de beloofde stapelkunsten met stoelen. Jammergenoeg kwam dit niet helemaal uit de verf omdat het dak van het ITC te laag was. Niet alle stunts, die in het programmaboek werden beloofd, konden worden uitgevoerd. Toch adembenemend.

Al met al een verzadigend programma. De moeite waard om een avond in het weekeinde aan te spenderen. Een deel van de acrobatiek moet overigens door het publiek zelf worden geleverd, wanneer de show is afgelopen. Probeer dan maar eens zonder beenbreken van die gammele tribune af te klauteren.

Voor de mensen die nog gaan de komende dagen: neem een kussentje mee.

JD-S

In Sunset Beach Resort

Hollandse week met televisie-artiesten

KRALENDIJK — Van maandag 28 september tot en met 2 oktober zullen bekende Nederlandse artiesten avond aan avond optreden in het Sunset beach hotel. Dat zijn onder andere Koos Alberts, Arne Jansen, de Havenzangers en Close Connection. De artiesten verbleven vorige week op Aruba, en zijn nu een weekje te gast in het Sunset Resort. 'Dit is een spektakel', aldus Leo Mayer van het hoofdkantoor van de Sunset resorts op Bonaire.

Dat spektakel begint maandag al, maar niet met een Hollandse keuken, maar met een Caribische avond. Dat betekent derhalve het befaamde Caribische buffet van het hotel. Dinsdag is er gelegenheid om 'sterren' te kijken, want een speciaal uitgebreid 'happy hour' stelt iedereen in de gelegenheid eens lekker dicht bij de uitverkoren televisieartiesten te staan.

Woensdag is er een Italiaanse avond met een Italiaans buffet. Het artiestenprogramma zal daar ook bij aangepast worden, evenals dat maandag het geval zal zijn. Dat de artiesten meer kunnen dan 'kunstemaken' willen zij donderdag in de late middaguren laten zien. Zij spelen dan een voetbalwedstrijd tegen de s.v. Hotel Bonaire.

Donderdag 1 oktober is de Bonaireaans Nederlandse avond. Er is een Bonaireaans buffet en zowel de Bonaireanen als de Nederlanders gaan die avond hun beste beentje voorzetten. In ieder geval zal er een folkloristische dansshow worden gepresenteerd. Of de Nederlanders zich zullen revancheren met een echte Staphorstse klompendans, kon niet geconfirmeerd worden.

Vrijdag 2 oktober is er een 'afscheid doen lijden' met een 'Grand Dutch Revue'. Die avond zal om 20.00 uur beginnen en tot middernacht duren. Voor de gasten en bezoekers is er een barbecue buffet. Coördinator Leo Mayer maakt alle belangstellenden er op attent, dat reserveren een bittere noodzaak is.

DIYARBAKIR - Kurdische opstandelingen hebben bij een aanslag in het zuidoosten van Turkije een Turkse kolonel en twee officieren gedood, zo hebben Turkse functionarissen vrijdag bekendgemaakt.

De eenheid van bataljonscommandant Muammer Yuzsuren stuitte na een militaire inspectie in Cizre, in de buurt van Idil op een wegblokkade van leden van de Kurdische Arbeidspartij PKK. De opstandelingen blie-zen de twee voertuigen waarin de militairen zaten op met raketten en machinegeweren. Daarbij kwamen de drie Turkse militairen om het leven.

Minister blijft aan

BRASILIA - ***Verschillende ministers van het kabinet van president Fernando Collor de Mello van Brazilië hebben al aangekondigd dat zij de regering verlaten voordat het tot een stemming komt over de afzetting van hun president in het congres. Minister Marcillio Marques Moreira van Economische zaken zal op zijn post blijven tot de uitslag van de stemming bekend is.***

Tegen gedwongen vertrek uit Bangladesh

Doden bij betogingen door moslim-Myanmarezen

DHUAPALONG -Zeker vijf Myanmarese Moslims zijn vrijdag in het zuidoosten van Bangladesh om het leven gekomen bij een protestmars tegen gedwongen repatriëring naar hun vaderland.

De doden vielen toen politieen legereenheden het vuur openden op de demonstranten. Daarbij raakten tevens driehonderd mensen gewond. De vluchtelingen eisen bij terugkeer naar Myanmar (het voormalige Burma) een veiligheidsgarantie van de Verenigde Naties (VN). Het vuurgevecht ontstond bij een vluchtelingenkamp in Dhuapalong, ongeveer dertig kilometer ten zuiden van de havenstad Cox's Bazar. Waarnemers verklaarden dat Myanmarese Moslim-rebellen zich mengden in een groep vluchtelingen en vervolgens de aanval openden op de politie.

De schotenwisselingen hielden ongeveer twee uur aan. Para-militaire eenheden van de Bangladesh Rifles meldden zich ter plaatse om de politie bij staan. Bij de schermutselingen werden driehonderd vluchtelingen gearresteerd. De politie nam daarbij een groot aantal bijlen en schoppen in beslag. Boze Bengalese dorpsbewoners leverden nog eens vijftien vluchtelingen over die in de eerste instantie hadden weten te ontsnappen.

Meer dan driehonderdduizend Myanmarese Moslims verblijven, verdeeld over negentien kampen, in het buurland Bangladesh. Zij zijn afkomstig uit de Myanmarese deelstaat Arakan, waar Moslims de meerderheid vormen maar worden vervolgd door het leger. Myanmar is overwegend Boeddhistisch.

NEW YORK - De president van Letland heeft vrijdag de Verenigde Naties gevraagd waarnemers te sturen naar onderhandelingen met Rusland over de terugtrekking van eenheden van het voormalige Sovjetleger uit het onafhankelijke land aan de Oostzee.

"De Russische delegatie verandert steeds van standpunt, ook in kwesties waarover we het al eens waren", beklaagde president Anatolijs Gorbunovs zich in een toespraak tot de Algemene vergadering. Wat betreft de aanwezigheid van 130.000 militairen in de drie Baltische staten - die sinds vorig jaar onafhankelijk zijn na vijftig jaar Sovjet-overheersing - noemde Gorbunovs het verontrustend dat in het Russische parlement gesuggereerd is de afspraak over terugtrekking uit Litouwen te annuleren, al is die al officieel gemaakt.

Letland, Estland en Litouwen willen dat de terugtrekking van alle buitenlandse militairen van hun grondgebied op de agenda komt van de lopende Algemene vergadering van de VN.

Straatgevechten in Cabinda

■CABINDA - *In de Angolese enclave Cabinda moest de oproer-politie er aan te pas komen om straatgevechten de kop in te drukken. Twee vleugels van het Cabina-bevrijdingsfront hebben namelijk een week van opstand uitgeroepen om zo de algemene verkiezingen van Angola te 30 september worden gehouden. Zij streven onafhankelijkheid van Cabinda na.*
(AFP-satellietfoto)

Hervormingsgezinde Kiet eerste minister Vietnam

HANOI - Het Vietnamese parlement heeft donderdag de hervormingsgezinde premier Vo Van Kiet herkozen voor een termijn van vijf jaar. Dat heeft het officiële dagblad Avondnieuws gemeld.

Kiet was de enige kandidaat voor de post. Zijn herbenoeming kwam niet als een verrassing, nadat het woensdag benoemde staatshoofd, generaal Le Duc Anh, zich had uitgesproken voor het aanblijven van Kiet. De 69-jarige Kiet is de drijvende kracht achter de hervormingen om een markteconomie in te voeren.

Die hebben Vietnam tot dusver veranderd van een economische ramp in het begin van de jaren '80 in een land dat zelfvoorzienend is in rijst en dit jaar zijn eerste handelsoverschot geniet. De inflatie is bedwongen en de buitenlandse investeringen nemen toe, maar de groeiende werkloosheid blijft een groot probleem.

Mars-Observer onderweg

CAPE CANAVERAL - Van het ruimtevaartcentrum Cape Canaveral in Florida is vrijdag een ruimtesonde gelanceerd op weg naar de planeet Mars.

De Amerikaanse ruimtesonde "Mars Observer", die door een Titan-3 raket in de ruimte werd gebracht, bereikt volgens plan over elf maanden de Rode planeet. Vanaf december 1993 zal de sonde gedurende twee jaar gedetailleerd onderzoek doen naar de planeet en kaarten maken van het oppervlak. De "Mars-waarnemer" doet elf maanden over de 720 miljoen kilometer lange tocht naar de planeet. De laatste Amerikaanse ruimtemissie naar Mars dateert van zeventien jaar geleden.

In de Amigoe-bijlage Napa van vandaag treft u uitvoerig nieuws aan over de Mars-Observer.

Einde Koude Oorlog

President Roh bezoekt voor het eerst China

BEIJING - Het bij voorbaat reeds historische bezoek komende zondag van de president van Zuid-Korea, Roh Tae-Woo, aan de Volksrepubliek China betekent de afsluiting van een van de laatste hoofdstukken van de Koude oorlog. Een maand na het herstel van de betrekkingen tussen het kapitalistische Zuid-Korea en communistische China zal Roh vier dagen in China rondreizen.

Het bezoek zal zonder meer een belangrijke bijdrage leveren aan de mogelijke hereniging van Zuid- en Noord-Korea, zo verzekeren diplomaten. De Chinese minister van Buitenlandse zaken Qian Qichen is dezelfde mening toegedaan. Volgens hem zal het bezoek "een verbetering van de contacten tussen Noord- en Zuid-Korea mogelijk maken". Tijdens de Korea-oorlog (1950-53) steunde Beijing de communisten in het noorden van Korea terwijl de Verenigde Staten het zuiden te hulp schoten.

De weg voor Roh is geeffend door zijn minister van Buitenlandse zaken, Lee Sang-Ock, die de toenadering tussen beide landen op 24 augustus besloot met de normalisatie van de bilaterale betrekkingen. De Zuidkoreaanse president zal tijdens zijn bezoek onder meer spreken met zijn Chinese ambtgenoot Yang Shangkun, met piemier Li Peng en met de secretaris-generaal van de communistische partij, Jfang Zemin.

Geheel in overeenstemming met de oude tradities is van Chinese zijde niets bekendgemaakt over de onderwerpen die in de gesprekken aan de orde zullen komen. Diplomaten melden dat de politieke situatie op het Koreaanse schiereiland hoog op de agenda zal staan.

China onderhoudt nog steeds speciale nauwe banden met Noord-Korea, een van de laatste communistische landen en tevens een van de meest gesloten naties. Roh hoopt met de Chinese leiders ook te kunnen praten over de vermeende pogingen van Noord-Korea om een eigen kernwapen te ontwikkelen. Zuid-Korea is daarover uitermate verontrust. China heeft steeds verzekerd op nucleair terrein niet met Noord-Korea samen te werken.

De VS-GENERAL MOTORS en de Indonesische PT Garmak motor steken honderd mljoen dollar in een gezamenlijke autofabriek. De fabriek gaat in 1994 draaien met een produktie van ongeveer duizend wagens van GM per maand.

***

Liquirent, een nieuw liquiditeitengroeifonds van VAN LANSCHOT in Den Bosch, heeft in de introduktieperiode Nf 130 miljoen geplaatst. Liquirent wordt maandag 28 september in de notering op de Amsterdamde beurs opgenomen.

***

De VS-producenten van DUURZAME goederen hebben in augustus hun orderontvangst met 0,1 procent zien afnemen ten opzichte van juli. De algemene verwachting was dat de orderontvangst met 1,5 procent zou groeien. Ten opzichte van augustus vorig jaar kregen de producenten 1,1 procent minder aan orders binnen.

***

Financieel Nieuws

Beursplein 5 sluit week saai af

AMSTERDAM - "Een saaie dag", zo typeerde een handelaar de laatste dag van de week op de Amsterdamse effectenbeurs. Bij een middelmatige handel hadden de dalers de overhand. Beleggers reageerden teleurgesteld op het uitblijven van de verwachte renteverlaging. Opvallend was het grote aanbod van aandelen DSM. De EOE-index daalde 2 punten tot 289,40 terwijl de koersindex 1,2 punt afkalfde op 198,30.

Het Damrak begon de dag goed gemutst onder invloed van een hoger slot op Wall Street donderdag. Een plotselinge kentering op de beurs van Londen, waar forse koerswinst bij aanvang van de handel rond het middaguur geheel was weggesmolten, bezorgde ook Amsterdam een inzinking. Bovendien moesten veel dollargevoelige waarden een stapje terug doen in verband met het zakken van de Amerikaanse munt met ruim 1 cent. De beurs van New York, die vrijdag eveneens lager opende, deed de handel tegen het slot helemaal stagneren. De totale handel in aandelen bedroeg f 534 miljoen. In de obligatiehoek verwisselde voor f 1,8 miljard effecten van eigenaar. Grootste daler bij de actieve waarden was Nedlloyd. Door de benoeming van Torstein Hagen tot commissaris hebben beleggers het laatste sprankje hoop op een overneming laten varen, hetgeen de koers nog eens f 1,30 verder omlaag drukte op f 34,20. Met DAF wil het evenmin vlotten. De vrachtwagenproducent kalfde zestig cent af op f 16,70. Opmerkelijk was de aanhoudende koersval van DSM. Het chemiefonds, donderdag al f 2,70 lichter, verdubbelde dit verlies tot een slot van f 93,50. DSM hield donderdag een presentatie voor Britse beleggers. Tijdens die bijeenkomst ontstond onduidelijkheid over de vraag of DSM dit jaar het dividend kan handhaven op f 8. Dat maakte sommige beleggers kopschuw. Er werd voor liefst f 57 miljoen in DSM gehandeld. Daarmee bezette het fonds de eerste plaats op de omzetranglijst. In het kielzog werd Akzo f 1,70 mee omlaag gezogen op f 144.

Tot de sporadische stijgers behoorden Hoogovens en Elsevier. Hoogovens steeg zeventig cent op f 39,40 terwijl Elsevier f 1,60 verder doorstoomde tot f 111,20. De vraag naar het uitgeversfonds komt vooral uit de arbitragehandel. Volgens een handelaar groeien de koersen van Elsevier en fusiepartner Reed weer langzaam toe naar de ruilverhouding van 6,86 aandelen Reed voor 1 aandeel Elsevier. Bij de internationals moest Philips het ontgelden. Ondanks pogingen van topman Timmer om Britse beleggers te doen geloven dat de revitaliseringsoperatie Centurion goed vlot, gleden de "flippen" zeven dubbeltjes omlaag tot f 23,90.

Elders in de markt was CLBN uit de gratie. Het bankaandeel leverde f 1,80 in op f 24,50 en was daarmee procentueel gezien de grootste verliezer op de lokale markt. Bij de parallelmarktfondsen was eenzelfde rol weggelegd voor Weweler, die f 1 inleverde op f 25,50. Op een kalme optiebeurs - omzet 32.000 contracten - stond DSM in de belangstelling.

Wall Street in mineur door tegenvallers VS

NEW YORK - De koersen gingen op de laatste dag van de week sterk naar beneden. De Dow Jones-index van de dertig belangrijkste aandelen leverde vrijdag 37,57 punten in op 3250,30. Eerder op de dag stond de index nog op een min van 51 punten.

De stemming was net als die van de afgelopen dagen slecht. Opnieuw zorgden tegenvallende economische cijfers voor een forse kater. De sterke daling van de orderontvangst in augustus schokte de beleggers. Zij hadden op een stijging van de orderontvangst gerekend. Door de achteruitgang van de orderontvangst is opnieuw duidelijk geworden dat er van een economisch herstel geen sprake is. Ook werd bekend dat de bestedingen van consumenten omlaag zijn gegaan. "Wat heb je nog meer nodig? De markt verkeert in een rotstemming", aldus een handelaar. De obligatiemarkt profiteerde van de slechte economische cijfers. Een recessie zorgt mogelijk voor een renteverlaging.

De autoproducenten en de farmacieproducenten waren in mineur door de slechte vooruitzichten en de bezuinigingen in de gezondheidssector. General Motors en het farmaceutisch concern Merck moesten flink inleveren.

Op de valutamarkt van New York werden de posities verminderd met het oog op het naderen van het weekeinde. De handelaren wilden geen risico's meer nemen, omdat de ministers van Financiën van de Europese Gemeenschap maandag in Brussel bijeenkomen. Tegen het einde van de handel in New York noteerde de dollar f 1,6640 tegenover een slot van f 1,6700 op donderdag. In Amsterdam noteerde de dollar aan het slot van de handel f 1,6660.

Het Duitse chemieconcern HOECHST heeft met China een overeenkomst voor vijf jaar ondertekend voor samenwerking op chemisch gebied. Het gaat om onderzoek en ontwikkeling, uitwisseling van technologie, oprichting van gezamenlijke bedrijven en opleiding van personeel.

Eagleburger voldaan

NEW YORK - De fungerend minister van Buitenlandse zaken van de Verenigde Staten, Lawrence Eagleburger, werd tijdens een persconferentie in New York aan de tand gevoeld over het Russisch plan om onderzeeërs te leveren aan Iran. Het deed hem plezier te vernemen dat Moskou deze transactie voorlopig heeft opgeschort.
(AFP-satellietfoto)

Duisenberg aan de zijlijn bij beperkte monetaire unie

AMSTERDAM - De president van de Nederlandsche Bank (DNB), Wim Duisenberg, wilde vrijdag vooralsnog niet reageren op de berichten dat Duitsland, Frankrijk en de landen van de Benelux streven naar de vorming van een monetair mini-Europa. Hij heeft wel van de "discussie" gehoord, maar, zo zei hij, "laat mij daar maar even buiten blijven".

De geruchten, dat er wordt gewerkt aan een mini-monetair Europa zonder de zwakke munteenheden, worden steeds sterker. De president van de Belgische Centrale Bank, Alfons Verplaetse, verklaarde vrijdagmorgen nog voorstander te zijn van een beperkte monetaire unie. Volgens de Belgische bankpresident zijn de vijf landen er klaar voor. Volgens hem moeten de vijf bewijzen dat een Europese munteenheid met een gezamenlijke Centrale Bank wel haalbaar is.

Maandag bijeenkomst in Brussel

EG-ministers Financiën bespreken monetaire crisis

BRUSSEL - De monetaire onrust die Europa op het ogenblik in haar greep houdt, zal maandag in Brussel worden besproken door de EG-ministers van Financiën. Het overleg vindt plaats ter voorbereiding van de extra EG-top op 16 oktober in Birmingham, waaraan de ministers bij hoge uitzondering deelnemen.

De vergadering dreigt uit te lopen op een botsing tussen de Britse minister, Norman Lamont, en de meesten van zijn collega's. Volgens een Britse woordvoerder is het "logisch" dat de ministers op hun eerste reguliere bijeenkomst na de jongste crisis in het Europese Monetaire Stelsel (EMS) proberen te achterhalen waar het systeem mank gaat.

Daarmee zinspeelde hij op de eis van de Britse premier, John Major, dat het EMS eerst moet worden hervormd voordat het pond sterling weer gaat meedraaien in het systeem. Duitsland en ook Nederland, bij monde van minister van Financiën Wim Kok, hebben dat verlangen categorisch afgewezen.

Een diplomaat in Brussel zei vrijdag dat er tot dusver ook geen formeel voorstel van de Britten op tafel ligt voor aanpassingen van het EMS. Daar zijn de EG-partners wel benieuwd naar. "Het is volstrekt onduidelijk hoe de Britten het EMS willen aanpassen, aldus de diplomaat.

Pikant is dat Lamont de vergadering in Brussel leidt. Groot-Brittannië is tot 1 januari immers EG-voorzitter. Om die reden zal formeel niet Lamont zelf het Britse standpunt naar voren kunnen brengen maar de Britse delegatieleider. Op de vergadering zou ook mogelijk een definitief akkoord over de btw- tarieven en accijnzen vanaf 1993 worden gesloten. Het onderwerp is echter afgevoerd van de agenda, aldus EG-diplomaten. Staatssecretaris Marius van Amelsvoort, die in het kabinet over fiscale zaken gaat, komt dan ook niet naar Brussel, zo zei een woordvoerder van Financiën in Den Haag.

Van Amelsvoort werd dinsdag juist door de Tweede Kamer gevraagd te proberen het eind juli gesloten principe-akkoord over het toekomstige btw-stelsel open te breken. Daarmee wil de Kamer voorkomen dat het tarief voor schoen- en kledingreparaties omhoog moet van zes naar 17,5 procent.

Diplomaten in Brussel achtten vrijdag opnieuw de kans klein, zoals de staatssecretaris zelf al voorspelde, dat het toch al zo moeizaam tot stand gebrachte akkoord zal worden aangepast. De eerstvolgende gelegenheid voor Van Amelsvoort om het alsnog te proberen is op de volgende Ecofin-raad op 19 oktober in Luxemburg.

***

Het verzekerings- en bankenconcern FORTIS en de grootste Spaanse spaarbank La Caixa hebben een, al eerder aangekondigd, akkoord gesloten om op exclusieve basis samen te werken op de Spaanse verzekeringsmarkt. Daartoe wordt een holding opgericht waarin La Caixa en Fortis ieder voor 50 procent deelnemen. Die holding houdt tachtig procent van de aandelen van het levensverzekeringsbedrijf en de schadeverzekeraar van La Caixa en honderd procent van de verkooporganisatie.

Waarnemer in Brazilië

RIO DE JANEIRO -Alle aandacht is en blijft gericht op de Braziliaanse president Fernando Collor de Mello die een procedure boven het hoofd hangt waarbij hij vervallen kan worden verklaard van zijn ambt. Mocht het zover komen dan wordt de presidentiële macht over Brazilië overgenomen voor een half jaar of langer door de vice-president Itamar Franco (zie foto). De stemming over het aangaan van de procedure of niet wordt op 29 of 30 september verwacht.
(AFP-satellietfoto)

Iraakse oppositie bijeen op Iraaks grondgebied:

Veiligheidszone gevraagd voor Shi'iten in zuiden van Irak

SALAHUDDIN - Vertegenwoordigers van de Iraakse oppositie, die in het stadje Salahuddin, in het Kurdische deel van Irak, bijeen zijn, hebben de Verenigde Naties (VN) opgeroepen ook in het zuidelijk deel van het land een veiligheidszone in te stellen. Dat heeft een woordvoerder van het Kurdisch front donderdag gezegd.

De resolutie, die door achttien oppositieleden werd ondertekend, roept de VN op president Saddam Husayn onder druk te zetten om zijn troepen uit het zuiden, waar overwegend Shi'ieten wonen, terug te trekken. De geallieerden hadden al eerder een vliegverbod ingesteld voor Iraakse gevechtstoestellen boven dit gebied, waar Baghdad volgens rapporten hard optreedt tegen de moeras-Arabieren.

Het is voor het eerst sinds het mislukken van de Shi'itische en Kurdische opstand na de Golfoorlog dat de Iraakse oppositie bijeenkomt op Iraakse bodem. Aan het overleg nemen behalve de Kurdische partijen ook Shi'itische, Turkmeense, Sunnitische groeperingen en onafhankelijken deel.

In noord-Irak stelden de geallieerden na de Golfoorlog in juli 1990 ten noorden van de 36e breedtegraad een veiligheidszone in, waardoor Kurdistan in feite onafhankelijk werd en de Kurden als gastheer kunnen optreden voor de oppositiegroepen. De oppositie dringt bij de internationale gemeenschap ook aan op humanitaire en voedselhulp voor de bevolking in zuid-Irak. Ook het noorden heeft dringen behoefte aan hulp.

VN-functionarissen in New York zeiden dat Baghdad in principe akkoord gaat met een internationaal hulpprogramma voor de Kurden. De Iraakse minister van Buitenlandse zaken, Mohammad Said Al-Sahaf, zei in gesprekken met de onderse-cretariss-generaal voor de VN-hulpprogramma's, Jan Eliasson, in te willen stemmen met een 'winterprogramma' om de Kurden van voedsel, medicijnen en brandstof te voorzien. Dit zou betekenen dat VN-organisaties legaal Irak kunnen binnengaan.

De zegslieden zeiden dat de bereidheid van Irak om mee te werken pas blijkt als alle VN-leden die belast zijn met het hulpprogramma visa en verblijfsvergunningen krijgen. Sahaf was tot dusver niet bereid een overeenkomst te verlengen over de aanwezigheid van de circa duizend VN-functionarissen en ontwikkelingswerkers die in Irak actief zijn.

MENSEN

■*ORLANDO (Florida)- Gregory Kingsley lacht in de rechtszaal naar een bekende tijdens het proces waarin hij een 'scheiding' eiste van zijn natuurlijke moeder. Gregory, die al jaren bij pleegouders woont, wilde op deze manier zijn moeder haar rechten op hem ontnemen. Zij zou hem in het verleden hebben mishandeld en last hebben van alcoholproblemen. Rechter Thomas Kirk sprak tot opluchting van de twaalfjarige jongen en zijn pleegouders de scheiding uit.*

Zelfontwikkelfilm

De onderzoekafdeling van **Akzo in Arnhem** heeft een film ontwikkeld voor de opslag van gegevens en tekeningen, die onmiddellijk afleesbaar is. In tegenstelling tot de bestaande microfiches, die fotografisch worden gemaakt, hoeven de nieuwe beeldplaatjes niet ontwikkeld te worden. De film ontwikkelt zich zelf. Voor het proces zijn geen chemicaliën nodig.

Onder leiding van Akzo-medewerker dr. G. Mohlmann slaagde de onderzoeksgroep in samenwerking met de Britse ondernemingen General Electric Company en Wicks and Wilson ltd en de universiteiten van Hull en Leeds in Engeland erin een nieuwe polymeerfilm, en de benodigde laserschrijver (recorder) te ontwikkelen voor de optische opslag van data. Op de polymere materialen heeft Akzo inmiddels wereldwijd patent aangevraagd.

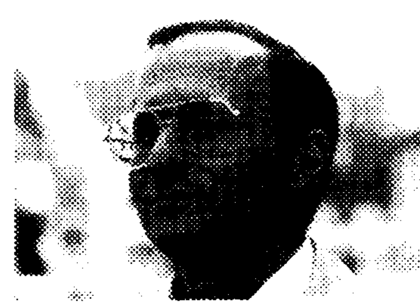
Met behulp van een laser kan het laagje polymeer, dat is aangebracht op een velletje polyester, beschreven en daarna afgelezen worden. De gegevens kunnen bovendien worden gewist en vervangen door nieuwe gegevens.

Het voornaamste voordeel van de nieuwe film is volgens Mohlmann dat het opslaan en aflezen van gegevens gekoppeld kan worden aan bestaande computersystemen of digitale netwerken. Met de oude microfiche is dat niet mogelijk.

De overdracht van informatie verloopt met het nieuwe systeem veel gemakkelijker dan met de gebruikelijke fiche. "De oude fiches hebben het nadeel dat de opslag van gegevens tijd en chemicaliën vergt. Bovendien moet dit proces in het donker afgewikkeld worden. Dat is met de nieuwe polymeerfilm allemaal niet nodig", aldus de Akzo-medewerker.

Op het dunne velletje met de nieuwe polymeerlaag (tien bij vijftien centimeter) kan de inhoud van honderd a4-vellen worden opgeslagen. Volgens Mohlmann zijn er bij een verdere ontwikkeling van het systeem mogelijkheden zelfs tienduizend a4-tjes op een velletje ter grootte van een fiche aan te brengen.

Binnenkort hoopt Akzo een contract met een buitenlandse onderneming af te sluiten voor de bouw van de recorder. Akzo produceert zelf de film. In anderhalf tot twee jaar moet het systeem voor gebruik gereed zijn.

■*WILLEMSTAD — Ir. J. E. de Haseth is benoemd tot directeur Supply en Trading van Shell Nederland Verkoopmaatschappij. De heer Haseth is sinds 1971 in dienst bij de Koninklijke/ Shell Groep. Voorafgaand aan zijn benoeming was hij werkzaam als Manager Supply and Ecomomics van Shell Nederland Raffinaderij B.V. in Pernis (Nederland). Sedert zijn indiensttreding heeft de heer De Haseth diverse functies vervuld op het gebied van verwerking, Supply en Trading in Curaçao, Venezuela en Nederland. De nieuwe Shell-directeur bezocht op Curaçao de Johan van Walbeek School en het Peter Stuyvesant College. Daarna studeerde hij in Delft (Nederland) chemie, een studie die hij cum laude wist af te sluiten.*

De verkoop van boeken is sinds 1986 niet zo groot geweest. In de periode juli 1991 tot en met juni 1992 werden 29,7 miljoen boeken verkocht. Dezelfde periode een jaar eerder gingen nog 28,2 miljoen exemplaren over de toonbank. Het jaar daarvoor bedroeg de afzet 26,8 miljoen. Een en ander blijkt uit een onderzoek dat het Nipo in opdracht van de **Stichting Speurwerk** betreffende het boek heeft uitgevoerd.

Hoewel de Nederlander meer boeken koopt, schaft hij doorgaans goedkopere exemplaren aan dan in voorgaande jaren. Gemiddeld werd in de twaalf maanden tussen juli 1991 en juni 1992 per verkocht boek 22,05 gulden betaald, tegen 22,75 gulden een jaar eerder en 23,85 gulden het jaar daarvoor. Toch is de omzet in geld in de afgelopen periode hoog, 655 miljoen gulden. Dat was respectievelijk 638 miljoen en 642 miljoen.

De stijgende boekenverkoop wordt vooral veroorzaakt door hoger opgeleiden en hogere inkomeensgroepen. Niet in het hele land worden meer boeken verkocht. Vooral de consumenten in het westen en oosten van Nederland doen dat.

De belangstelling voor fictie blijft toenemen. In de periode 1991-1992 werden 1,6 miljoen exemplaren meer verkocht dan in dezelfde periode een jaar eerder.

Steeds vaker een plas

Nederlanders douchen meer en gaan steeds vaker naar het toilet. Dat blijkt uit een door het Nipo verricht onderzoek, in opdracht van de Vereniging van Exploitanten van **Waterleidingbedrijven** in Nederland (Vewin). Volgens de Vewin moeten er maatregelen getroffen worden om de waterverspilling tegen te gaan.

In 1980 was het dagelijks waterverbuik bij het douchen nog maar 18 liter per persoon. Dat is in de afgelopen twaalf jaar opgelopen tot 39,5 liter per dag. Vooral mensen tot 35 jaar maken er een gewoonte van vaak en lang onder de douche te staan en gebruiken daarbij dagelijks zo'n 50 liter. Ongeveer 30 procent van de bevolking doucht 5 minuten, 65 procent doet dat in 10 minuten. Een minuut korter douchen is al een besparing van zo'n 30 miljoen kubieke meter water per jaar.

Oudere mensen daarentegen zorgen voor een stijgende lijn in het toiletgebruik. Iedere Nederlander verbruikt dagelijks ongeveer 42,7 liter water bij het doortrekken van het toilet. Er wordt zes keer per dag binnenshuis een boodschap gedaan, terwijl dat een keer per dag buiten de deur gebeurt. In het algemeen gaan oudere mensen vaker naar de wc dan jonge mensen. De toenemende vergrijzing heeft tot gevolg dat het waterverbruik iets stijgt.

Uit het onderzoek blijkt ook een ander waspatroon. Kleding wordt steeds vaker gewassen. Voor het wassen van kleren wordt per persoon dagelijks 25,7 liter water verbruikt, waarvan 23,5 door een wasmachine. Alleenstaanden wassen volgens de onderzoekers vaak met de hand, waardoor ze dagelijks vijf liter water verbruiken. Toch stijgt het waterverbruik hierdoor niet sterk omdat er zuinigere wasmachines op de markt zijn.

Volgens de Vewin geeft het onderzoek een nieuwe impuls aan de landelijke voorlichtingscampagne over waterbesparing. Via advertenties in kranten en tv-spotjes tracht de Vewin dit najaar mensen er toe te bewegen te bezuiningen op het gebruik van drinkwater.

Meer telefoons in de trein

Vanaf begin 1994 wordt de telefoon op grotere schaal in de Nederlandse treinen ingevoerd. Tot nu toe was telefoneren vanuit de trein alleen mogelijk op de lijn **Amsterdam-Brussel**. De munttelefoons die daar werden gebruikt deden het echter vaak niet wegens storingen. Bovendien sloopten inbrekers de apparaten nog al eens om aan geld te komen, aldus de NS.

Elders in het land hebben de reizigers lang op de treintelefoon moeten wachten omdat de ontwikkeling van een bedrijfszekerder telefoonsysteem een tijdrovende affaire bleek. In de nieuwe treintelefoon kunnen geen muntjes meer maar wel alle soorten telefoonkaarten en credit cards. Bellen uit de trein wordt iets duurder dan vanuit huis.

Vanaf januari '94 doet de nieuwe telefoon zijn intrede op de intercity-lijn Zandvoort-Limburg. In 1996 kunnen alle intercity's telefoon aan boord hebben. In de stoptreinen komen geen telefoons. De reistijden in stoptreinen zijn als regel zo kort dat men het wel zonder telefoon kan stellen, aldus de NS-woordvoerder.

Diepzeegeheimen Indische oceaan

Een diepzeemonster in de bek van een **sabeltandvis** is een van de ongeveer vijftig kleine diepzeedieren die de bioloog P. Bonnet van het Museon in Den Haag van een wetenschappelijke expeditie naar de Indische Oceaan mee naar huis heeft genomen.

Tijdens de tocht heeft hij meer dieren opgevist, maar die staan nog aan boord van het Nederlandse onderzoekvaartuig de Tyro. Het schip van de Stichting voor Onderzoek der Zee (SOZ), dat in mei van dit jaar naar de Indische Oceaan vertrok, keert pas in april 1993 terug in Den Helder.

Bonnet, medewerker bij de natuurhistorische afdeling van het Museon, maakte een gedeeltje van het zeeonderzoek mee. Hij ving de sabeltandvis met het diepzeemonster in zijn bek op een diepte van zeshonderd meter. De vangst vond 's nachts plaats. Dat komt omdat roofvissen die in de Indische Oceaan een tot vijf kilometer onder het wateroppervlak leven, pas dan naar boven komen om op hun prooien te jagen.

Het ligt in de bedoeling de "buit" van de expeditie in het Haagse museum ten toon te stellen. Dit gebeurt als de Tyro met de rest van de vangst in Nederland terug is. Voor mensen die dit te lang vinden duren, zo stelde Bonnet, zal de bioloog een aantal lezingen houden over de tocht, de onderzoeken en de verzamelde dieren. De eerste is op dinsdag 3 november.

Met de Tyro verrichten de Nederlandse expeditieleden bijna een jaar lang wetenschappelijk onderzoek. Alle Nederlandse wetenschappelijke instellingen die zeeën onderzoeken, doen er aan mee. De expeditieleden werken samen met collega's uit verschillende landen en met instellingen in Kenya, Pakistan en de Seychellen.

Hoofddoel van de reis is onderzoek naar de rol van de moesson in het klimaatsysteem. Deze wind draait twee keer per jaar. Van mei tot en met september waait hij van Afrika naar India, de rest van het jaar precies andersom.

De opnamecapaciteit van de oceanen voor kooldioxyde, een gas dat bijdraagt aan broeikas-effect op aarde, hangt onder andere af van de biologismche rijkdom van het zeewater.

Oranje-namaak mag in reclame

Het nadoen van leden van de **Koninklijke familie** voor reclamedoeleinden is ongewenst, maar niet te verbieden. Zo reageert de rijksvoorlichtingsdienst (RVD) desgevraagd op een radioreclame van Omroep Gelderland. Daarin beveelt "prins Bernhard" seniorenbedden van het Arnhemse bedrijf Damminga aan.

"Wij worden een dagje ouder en onze dochters adviseren seniorenbedden van Damminga in de Beekstraat. Gisteren besteld en vandaag liggen wij er al vorstelijk bovenop", aldus een stem die Bernhard imiteert. De namaak-prins legt in een andere reclame voor Damminga een relatie tussen het vliegen in een Dakota en de Arnhemse slaapwinkel.

Volgens de RVD is het wel van belang dat het hoorbaar een ander is die de ledikanten aanbeveelt. Een niet te onderscheiden imitatie zou veel bezwaarlijker zijn. Dit zou mogelijk wel worden aangegrepen.

Reclame met werkelijke geluidsfragmenten of foto's is verboden. Onlangs moest een advertentie met een foto van Bernhard op jacht worden ingetrokken. Een voor een pittig prijsje in te huren nep-koningin wordt echter al geruime tijd ongemoeid gelaten.

Mulisch in brons

De onlangs 65 jaar geworden **auteur Harry Mulisch** wordt in het Letterkundig Museum in Den Haag niet alleen geëerd met een overzichtstentoonstelling, maar ook met een bronzen borstbeeld. De portretbuste, van de hand van Lancelot Samson, wordt voorzien van een lauwerkrans.

De bronzen Mulisch wordt aan het museum aangeboden door drie scholen. Het zijn de Stedelmijke Scholengemeenschap van Leeuwarden, het Eerste Christelijke Lyceum te Haarlem en het Sint Maartenscollege in Voorburg.

Het beeld wordt op 9 oktober onthuld, tijdens de opening van de tentoonstelling, en blijft in de collectie van het museum. De tentoonstelling laat in vier blokken van tien jaar het werk en het openbare leven van Harry Mulisch zien. Er zijn onder meer manuscripten, schema's, aantekeningen, foto's, karikaturen, eerste en bijzondere drukken en vertalingen. De expositie duurt tot en met 21 februari.

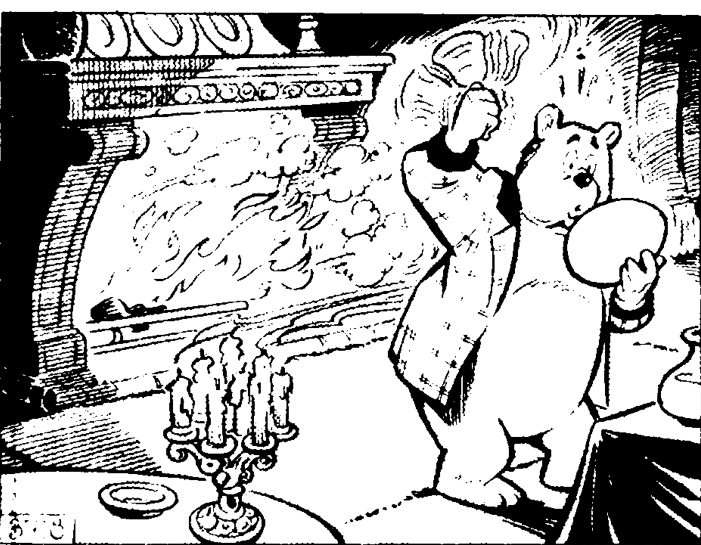
Toegangskaart Zwitserland

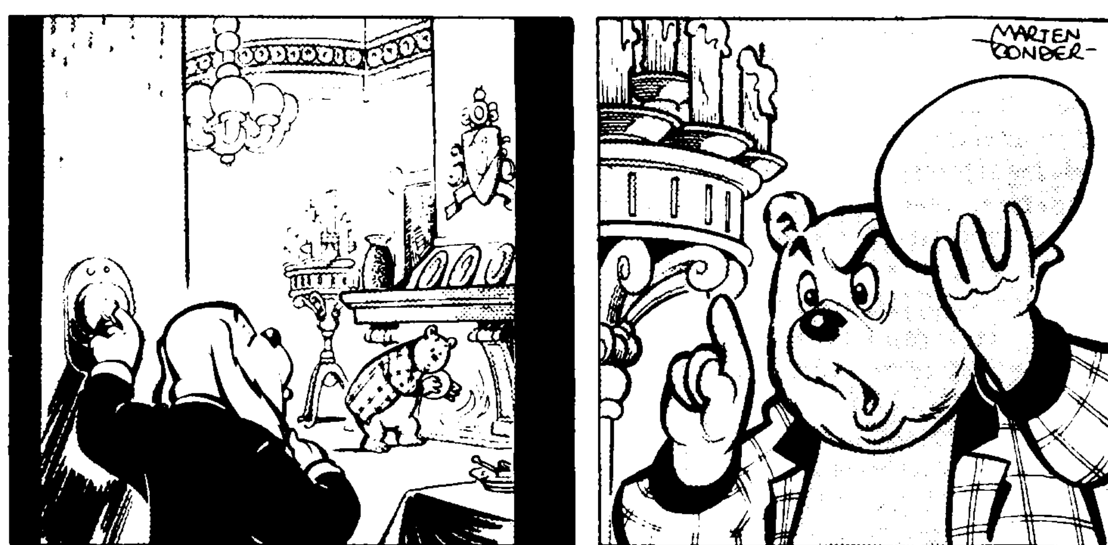
De Zwitsers beslissen zondag per referendum over de aanleg van twee nieuwe spoorwegtunnels van elk enige tientallen kilometers door de Alpen om het wegvervoer te ontlasten.

Het project wordt tevens beschouwd als een soort toegangskaart van Zwitserland tot de Europese Economische Ruimte (EER), waarover op 6 december een referendum wordt gehouden. De EER is een samenwerkingsverband van EG en de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA).

In een verdrag over het transitoverkeer heeft Zwitserland zich tegenover de EG verplicht de beide tunnels te bouwen. Deze maken het namelijk mogelijk dat zwitserland vasthoudt aan een maximum van 28 ton voor een vrachtwagen (EG: 40 ton) en aan een verbod op rijden 's nachts en op zondag.

Tom Poes en de Feunix
door Marten Toonder

3718 — Heer Ollie staarde verwezen rond in het duistere vertrek waar de stormwind joelend doorheen joeg. De vlammen sloegen uit de haard naar binnen, zodat een benauwde smook de ruimte vulde.

"W-wat gebeurt er toch?" prevelde heer Bommel met bleke lippen. En w-waar is de feunix?"

Hij greep de tafelbel en luidde die krachtig. Daarna viel er een stilte in. De wind nam plotseling af en uit de schoorsteen was nu een vreemd lied te horen, dat zich snel verwijderde.

"Het zoeken is gedaan, nu moet ik gaan", zong iemand op schorre toon.

"Steek vuren aan op volle maan; laat daar mijn ei in staan kris kras krinkelbaan..."

De bediende Joost opende de deur en trad haastig binnen. Omdat alles duister was, knipte hij het electrisch licht aan en nu zag hij, dat heer Ollie in een moeilijke houding over het haardvuur gebogen stond.

"Hebt u gescheld?" vroeg hij. "Wilt u een ei bakken, als ik vragen mag? Zal ik...."

"Zwijg!" zei heer Bommel, zich hoog oprichtend. "Je praat naar je verstand hebt Joost! Doe onmiddellijk dat fladderlicht uit en ontsteek de kaarsen. Dit is geen gewoon ei; het is het feunix-ei, als je begrijpt wat ik bedoel, en ik ben er de bewaker van".

"Heel opmerkenswaardig, als u mij toestaat", zei de knecht onthutst.

"Een feunix-ei, toe maar! Maar waarom zou men geen gebruik van electrisch licht maken, met uw welnemen?"

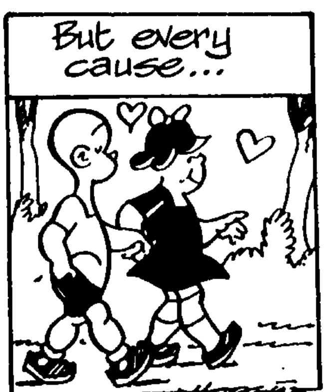
"Omdat", hernam heer Ollie met grote nadruk, "alles wat oud is en goed, behouden moet blijven. Dat heb ik de feunix beloofd, voordat hij in de haard verdween!"

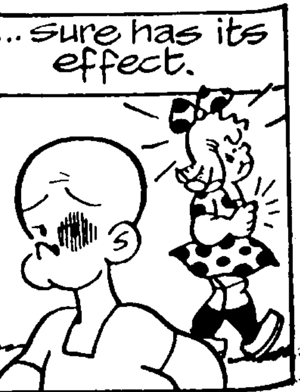
"Hoogst ongebruikelijk!" prevelde de bediende. "Wanneer men in de haard verdwijnt, zal men zich lelijk branden!".

HENRY ® By Dick Hodgins

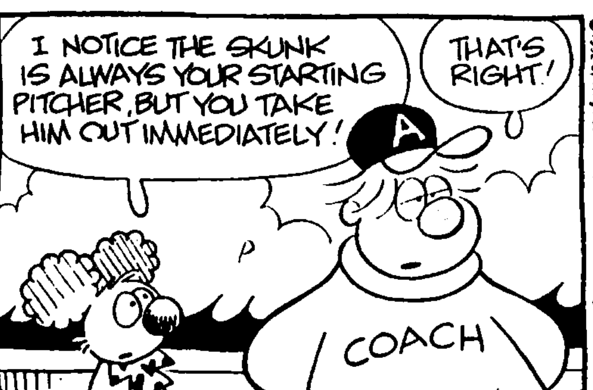

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half tijdelijk zwaar bewolkt met plaatselijke bui.
Matige, overdag af en toe vrij krachtige wind uit richtingen tussen oost en zuidoost.

WEEROVERZICHT:
De storing in de middelste en hogere luchtlagen neemt geleidelijk aan in betekenis af. De aangevoerde lucht is echter voldoende vochtig en onstabiel om in de komende 24 uur op de Benedenwindse eilanden een plaatselijke bui tot ontwikkeling te doen komen.
In de loop van gisterenmiddag kwam op de Atlantische Oceaan tussen Afrika en het Caribisch gebied de zevende Tropische Depressie van het seizoen tot ontwikkeling. De depressie bevond zich vanochtend 05.00 uur lokale tijd nabij 11.3 graden noorderbreedte en 38.9 graden westerlengte, ofwel ongeveer 1600km ten westzuidwesten van de Kaap Verdische eilanden. De depressie beweegt in westelijke richting en vormt vooralsnog geen bedreiging voor enig landgebied.
Boven de Atlantische Oceaan is inmiddels Tropische storm "Bonnie" afgezwakt tot een Tropische depressie, orkaan "Charley" beweegt zich momenteel in oostelijke richting en bevond zich vanochtend 05.00 uur lokale tijd nabij 36.0 graden noorderbreedte en 31.7 graden westerlengte ofwel 65km ten zuidwesten van de Azoren. Tropische storm "Danielle" is boven het vaste land iets ten westen van Philadelphia afgezwakt tot een Tropische depressie.

Colofon AMIGOE

Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scharloo/Pietermaai... P.O.B. 577
Curaçao N.A.
...000
Giro rek. nr.: 11-07-313
Maduro Bank N.V.
Bank rek. nr.: 674.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

... de Meyer-Hollander
... News Holding

Redactie:
... Dicker (Hoofdredacteur)
... Leeuwen (adjunct-hoofdredacteur)
... Hendrikse (eindredacteur NAPA)

... Chris van Grol (sportredacteur), Solange Isseli (opmaak)
... (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
...: Viola Bernardus en Jenny ...

... advertenties:
... t/m vrijdag van 07.30-15.30
... advertenties voor de komende ... 1 dag van tevoren vóór ... binnen zijn.

... op dinsdag ... uur worden opgegeven, ... op zaterdag.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110

... Kaya Gobernador N. ...

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde;
Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willems
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Halkamp:
Radio Nederland Wereldomroep
(tel: 035-724300).

... The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers.

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 378503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.06 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Sta Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,=, op Aruba Naf 17,=.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf. 26,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

OPENBARE AANBESTEDING

Namens het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curacao wordt bekend gemaakt de aanbesteding van

bestek D.O.W. no. 92-07
Weegbrug te Landfill Malpais

Inhoudende:
"Demonteren weegbrug en barak inclusief egaliseren terrein te Koraal Specht;
Bouwen meethuis en betonnen bak inclusief inbouwen bestaande weegbrug en het aanleggen van de nodige infrastructuur te Malpais".

INLICHTINGEN
Inlichtingen zullen worden verstrekt op het kantoor van de Dienst van Openbare Werken Curacao op 30 september 1992 om 10.00 uur a.m.

NOTA VAN INLICHTINGEN
De eventuele nota's van Inlichtingen en Wijzigingen liggen vanaf 14 october 1992 ter inzage op het kantoor van de Dienst van Openbare Werken Curacao en worden aan de kopers van het bestek toegezonden.

INSCHRIJVING EN AANBESTEDING
De inschrijving dient in een gesloten enveloppe waarop duidelijk het bestekummer is vermeld, te worden gedeponeerd in een daarvoor bestemde en als zodanig aangeduide bus op de tweede verdieping van het Bestuurskantoor, Concordiastraat 24, Willemstad, tot uiterlijk op 21 oktober 1992 om 10.00 uur v.m. wanneer de opening van de inschrijving zal plaatsvinden.

BESTEKKEN
De bestekken en de daarbij behorende bescheiden zijn vanaf heden bij de Dienst van Openbare Werken te verkrijgen tegen betaling van NAf.50,- per bestek.

Het Hoofd van Dienst
Openbare Werken
Ing. H.C. Simmons.

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (derde district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen en het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
voor de dienstdoende arts belt U tel.: 624900/625100.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
voor de dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel.: 682222 op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
Sta Rosaweg 327, tel.: 672300/676666; openingstijden zaterdag en zondag van 08.00-24.00 uur.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING
Santa Maria 17. Tel.: 682344, 682947, 682412 en 682574; geopend vanaf zeven uur 's morgens tot vijf uur 's middags; spreekuur wijkgebouw Bonam: iedere dinsdag van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; Suffisant: tel.: 687707; Montagne Abao: tel.: 673711; Kaya Fensu: tel.: 618577; Mamayaweg: tel.: 657508; voor informatie omtrent zuigelingen- en peuterbureaus kan men terecht op consultatiebureau Brievengat. Tel.: 373584.
Nachtdienst t/m 29 september: zuster Bernadina. Tel.: 685853.

STICHTING VAN HET WIT GELE KRUIS VOOR GEZINSVERZORGING 'KWIDO PA FAMIA'
Sta Maria 17. Tel.: 680222; spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 08.00-10.00 uur; dinsdag en donderdag van 14.00-16.00 uur.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15. Tel.: 692231/692232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Filesia. Tel.: 626314, pageboy 669-0368 b.g.g. 691838.
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141. Tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Filesia. Tel.: 626314.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: zuster Mattheeuw. Tel.: 648827 b.g.g. 601760.
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 648225 of 672699.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
26 september 1992 vanaf 08.00 uur tot 28 september 1992 om 07.00 uur:
Dokter Davelaar, Spreekkamer: Dr. Maalweg 22. Tel.: 617142; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 617142 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Mercelina, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer en Ayubi)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
25 september 1992 vanaf 17.00 uur tot 28 september 1992 om 07.00 uur:
Dokter Pablo, Spreekkamer: Santa Maria. Tel.: 683048; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 377664 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gallo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
1992 vanaf 17.00 uur tot 1992 om 07.00 uur:
Dokter Schellens, Spreekkamer: Barber. Tel.: 641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 641784 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

HYGIËNISCHE DIENST
In het weekeinde van 25 tot en met 27 september na kantooruren heeft de heer F. Krindongo. Tel.: 625800, pagenummer 110-0713 dienst.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST ZATERDAG

Otrobanda
Goele, Gosieweg 90-A. Tel.: 379744.
Punda
Cerrito, Winkelcentrum Promenade. Tel.: 376155/376689.

ZONDAG

Otrobanda
Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda
Plaza, De Ruyterkade 36. Tel.: 615545.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS
(van 16.00-14.00 uur)
26 september: A. Michel, Dr. Marten Luther King Boulevard 42.
27 september: P.A.J. Scherptong, Winston Churchillweg 157-E.

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag verkrijgbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-18.30 uur 'Seawind Crown' (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Tereslta): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30+16.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
08.30 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds. Mercera; *Collection Seamen's Mission.*
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. O.G. Haasnoot; collecte St. Koopvaardijwerk.
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. J.W.B. Smith; collecte St. Koopvaardijwerk.

TELECURAÇAO
(kanaal 8/6)

ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko: *Telephone* (thriller)
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno: *Max & Helene* (drama)
23.30 Sluiting.

ZONDAG
16.00 Sena di Señor
17.00 Much'i Ben
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di bishita ku..... 'Oswin de la Reine'
19.00 Cocktail Special
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Special: 'Dragraces'
21.30 Miniserie: *Rose Against Odds*
22.00 Superstars of Wrestling
23.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

HBO
(kanaal 83)

ZATERDAG
15.30 First Look: A River Runs Through It
16.00 A Town's Revenge
16.45 Movie: 'Wicked Stepmother' (1989)
18.30 Movie: 'The Dream Machine' (1991)
20.00 Movie: 'Dead Again' (1991; Kenneth Branagh, Emma Thompson)
22.00 Boxing Terry Norris vs Simon Brown (L)
23.30 Dream On
24.00 Larry Sanders
24.30 Movie: 'Dice Rules' (1991)
02.00 Russell Simmons' Def Comedy Jam
02.30 Movie: 'Puppet Master III: Toulon's Revenge' (1991)
03.55 Tales From the Crypt
04.25 Movie: 'Fort Apache, the Bronx' (1981)

ZONDAG
12.30 Movie: 'Planet of the Apes' (1968)
14.30 Movie: 'Stroker Ace' (1983)
16.00 Movie: 'Awakenings' (1990)
18.00 Movie: 'Days of Thunder' (1990)
20.00 Movie: 'Road House' (1989)
22.00 One-Night Stand
22.30 Movie: 'Doublecrossed' (1991)
24.25 Movie: 'Black Magic Woman' (1991)
01.55 Larry Sanders
02.25 Movie: 'Cover Up' (1990)
03.55 Movie: 'Quick Change' (1990)
05.25 Movie: 'The Princess Academy' (1987)

ABC
(kanaal 99)

ZATERDAG
20.00 MacGyver
21.00 Human Target
22.00 The Commish
23.00 ABC News

ZONDAG
19.00 Life Goes On
20.00 Funniest Videos
20.30 America's Funniest People
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.00 ABC News

AE
(kanaal 73)

ZATERDAG
15.00 Movie: 'The Man Who Fell to Earth' (1976)
17.00 Caroline's Comedy Hour
18.00 Real West
19.00 TravelQuest
19.30 Bob Vila's Home Again
20.00 Movie: 'Charley Varrick' (1973)
22.00 Comedy on the Road
23.00 An Evening at the Improv
24.00 Movie: 'Charley Varrick' (1973)
02.00 Comedy on the Road
03.00 An Evening at the Improv
04.00 Movie: 'Oranges Are Not the Only Fruit' (1989)

ZONDAG
12.00 Movie: 'Bowery Bombshell' (1946)
13.30 First Flights
14.00 Movie: 'Two-Lane Blacktop' (1971)
16.00 Movie: 'Repo Man' (1984)
18.00 In Search of....
18.30 In Search of....
19.00 Comedy on the Road
20.00 Movie: 'Heading Home' (1990)
22.00 Miss Marple
23.00 Rave: Straight Shooter
24.00 Movie: 'Heading Home' (1990)
02.00 Miss Marple
03.00 Rave
04.00 Movie: 'Bowery Bompshell' (1946)
05.30 First Flights

OPROEPING
OPENBARE VERGADERING
van de Eilandsraad op maandag 28 september 1992 om 09.00 uur in de Statenzaal.

AANVULLENDE AGENDA
Nieuw agendapunt 2:
Verk. Lid Vaste Comm. Staatk. Struct.
3. Verk. Lid Comm. Finan. Aangelegenheden
4. Verk. Leden Raadscomm. Toerisme
5. Verk. Leden Raadscomm. Onderwijs en Educatieve aangelegenheden.
6. Verk. Leden Curacaose Delegatie Topoverleg

Oud agendapunt 2 wordt vernummerd als agendapunt 7.
Willemstad,
25 september 1992
De Voorzitter,
Drs. E.R. Wilsoe.

On behalf of Bobbie D. Coats, we hereby announce the passing away of her beloved mother

ROBERTA W. COATS (BOBBI)

The funeral will take place on Saturday, September 26th., 1992 in the United States.
Condoleance address:
80 West Baltimore Ave, Apt. B116,
LANSDOWNE. Pa. 19050.
U.S.A.

Gebedsverhoring
Met dank aan frater Andreas voor een verkregen gunst.
G.L.

NBC
(kanaal 85)

ZATERDAG
20.00 To Be Announced
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters
23.00 Local Programming

ZONDAG
19.00 To Be Announced
20.00 To Be Announced
21.00 NBC Sunday Night at the Movies
23.00 Local Programming

TBS
(kanaal 89)

ZATERDAG
15.50 Movie: 'The Choirboys' (1977)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.05 Movie: 'The Blue Lightning' (1986)
22.00 Major League Baseball Braves at Padres (L)
01.00 Movie: 'Dallas Cowboys Cheerleaders' (1979)
03.00 Movie: 'Dallas Cowboys Cheerleaders' (1979)
05.00 CHiPs

ZONDAG
12.50 Movie: 'The Bad Seed' (1956)
15.35 Happy Days
16.00 Major League Baseball: Atlanta Braves at San Diego Padres (L)
19.00 Movie: 'The Mechanic' (1972)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 Gomer Pyle
05.35 CNN News

EURO-TV
(kanaal 76/77)

ZATERDAG
19.00 Mini-stars
19.30 NOS Journaal
19.55 NOS Laat
20.10 Iris
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG
19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Top 40
19.15 NOS Laat
20.45 Studio Sport
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

CBS
(kanaal 75)

ZATERDAG
20.00 CBS Saturday Movie
22.00 To Be Announced

ZONDAG
19.00 60 Minutes
20.00 Murder, She Wrote
21.00 CBS Sunday Movie
23.05 CBS News

Werk hervat Franse gevangenissen

PARIJS - In ongeveer honderd van de 182 gevangenissen die Frankrijk telt heeft het bewakingspersoneel het werk donderdag hervat. Een dertien dagen oude staking van de cipiers lijkt over haar hoogtepunt heen. Dit hebben vakbondsfunctionarissen verklaard.

Myanmarezen: Niet terug naar Burma

DHAKA - Tienduizend Myanmarese Moslims die zijn ondergebracht in vluchtelingenkampen in zuid-Bangladesh hebben vrijdag een protestmars gehouden tegen eventuele repatriering naar Myanmar (het voormalige Burma), omdat zij geen veiligheidsgaranties hebben van de Verenigde Naties (VN). "Geen garanties, geen terugkeer", schreeuwden de vluchtelingen.

Wega di Number Kòrsou
6291
4990
9931

Te koop aangeboden:
Club Campestre
"El Triangulo"
weg naar Banda Abao
Siberie (na Tera Corra)
Links van Supermarket
'La Ronda'
Inlichtingen: persoonlijk
Club Campestre.
'El Triangulo" Siberie van
13.00 uur - 23.00 uur.

---

schildersbedrijf
Perfect N.V.
De
huisschilder
van huis uit.
Tel.: 601766 - 369127
Fax.: 369127

Wegens verhuizing
ZOEKEN WIJ
voor onze werkster een
NIEUWE BETREKKING
Wij garanderen dat U aan haar een eerlijke en hard werkende kracht zult hebben.
Reakties aan:
Tel.: 657966

---

booster milieu curaçao NEW 680260
680-260

Bo Cu Mi
Tel.: 680260 - P.O. Box 6307
PESTCONTROL
* Termieten
* Kakkerlakken
* Vlooien
* Karpatten
* Mieren
* Ratten/Muizen

TE KOOP
PRACHTIG GELEGEN HUIS
met 5 slaapkamers, meidenkamer, grote tuin, 1330 m², in zeer mooie buurt.
Alleen serieuze gegadigden.
Tel.: 602830

BAGLEY
beschuit van fijne kwaliteit
FAMILIARES
Crackers voor wie gezond wil eten
van
BOFREI AGENCIES N.V.
Tel. 692166

TE KOOP
SUZUKI SAMURAI JEEP
Bouwjaar 1988
Vaste prijs: NAfl. 6.750,-
NISSAN 200 SX
1.8 turbo 16 valve (180 pk)
Bouwjaar 1990:
in perfecte staat
Vraagprijs: NAfl. 29.750,-.
Inlichtingen:
Tel.:
656344 of 368845

BAGLEY
beschuit van fijne kwaliteit
DORADO
voor de lekkerbek
van
BOFREI AGENCIES N.V.
Tel.: 692871

Landhuis Brievengat
Elke zondag **geopend**
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
Happy Hour van 18.00 - 19.30 uur
Live Muziek van **"Chips"** vanaf 18.00 - 22.00 uur

Folkloristische dansshow van 5.00 - 6.00 uur
elke **laatste zondag** van de maand.
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

MEDEDELING
KOREDOR DAY PARTY
Geacht Publiek, tot onze grote spijt moeten wij u mededelen dat door onvoorziene omstandigheden **het feest te Koredor**
op 27 sept. '92
Niet door kan gaan.
De organisatie.

SURINAAMS ETEN BUFFET
ALL YOU CAN EAT
Zondag 27 september
van 12 uur tot 4 uur 's middags
f. 18,50 p.p.
Saladbar - Bar-Restaurant
MEETPOINT (Korédor)
Tel.: 623611

WAARSCHUWING
De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.
Op de schietbaan HATO:
VRIJDAG 02 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.
ONVEILIG ZEEGEBIED
± 4000 METER UIT DE KUST.

Zondag 27 sept. vanaf 12 uur af te halen de echte
INDONESISCHE RIJSTTAFEL
Met Sajor Kerrie djawa, sg. telor, vlees, atjar tjampoer, kip, frikadel, sambel koren kering, pisang goreng, kroepoek, sambel badjak, Naf. 10,=. Ook hebben wij: Bami goreng, Nassie goreng, Ba-Pao.
Fam. Kerger, Canadaweg 9, telf. 683459. Selamat datang dan makan

---

Zaterdagavond Ambiente avond in
Hotel Holland RESTAURANT *'t Kokkeltje*
met gezellige live music van 9 p.m. tot 12 p.m. met de band
Goso - Ambiente - Siguri! G.A.S.
Met snacks v/h huis
Geen entree te betalen.
DINE & DANCE
Tot ziens in Restaurant *'t Kokkeltje* de ontmoetingsplek bij uitstek!
Tel.: 688044 - 688014

RUM SAN PABLO
Heerlijk en Gezond

De **SANDWICH SHOP**
zoekt op korte termijn
JONGE MAN
In bezit van een brommer.
Voor meer informatie:
bellen tussen 8 en 5 uur,
telf.: 657936.

TE KOOP
PONTIAC GRAND-AM
Bouwjaar 1990
zo goed als nieuw
Tel.: 378790

TE KOOP
"Hotel Carlos" Frederikstraat III
centraal gelegen in centrum van Willemstad.
Bestaande uit 14 kamers, bar incl. vergunning, restaurant en kantoor.
Eigendomsgrond ca. 360 m2.
Informatie: **Tel.: 682897**

---

keramiek-keramiek-keramiek-keramiek-keramiek
TUINCENTRUM BANDA ARIBA,
op de Weg naar Montagne, t.o. Hoenderberg
Tel.: 671793 / 674342
ZONDAG OPEN VAN 9-6 UUR
keramiek-keramiek-keramiek-keramiek-keramiek

OPPASHUIS GEZOCHT
mn. mnd. december
Luitenant ir.
M.N. Zwijnenburg
Tel.: 637176 7.00 - 13.00
637130

Een snel groeiend bedrijf zoekt een
DYNAMISCHE SALESMAN / VROUW
met eigen vervoer
Tel.: 37917 / 369844

TE KOOP:
BOOT (i.z.g.s.)
Merk: Mako, 19½ FT
Type: open fisherman
Motor: Johnson 95 PK (nieuw)

TOYOTA COROLLA STATIONWAGON
Bouwjaar: 1987, (i.z.g.s.)
Tel.: 375765 / 603358

GRANDIOZE UITVERKOOP
MET KORTINGEN VAN
Ingaande 28 sept.
zolang de voorraad strekt
Elégance

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nasie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie meksie, bruine bonen, bloedworst kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Korsal Partir kav 87
Tel.: 674103.

---

now on Mondays and Fridays also
07.30 a.m.
STEP ON IT
a low impact high intensity aerobic workout
Hans Allaart fitness
Phone 378879

HunterDouglas

Hunter Douglas International N.V. is een onderdeel van de wereldwijd opererende Hunter Douglas Groep. Het personeelsbestand bedraagt 9 personen. Het werkterrein omvat o.m. het financieren van groepsmaatschappijen, factoring van handelsvorderingen, herverzekering en bescherming van handelsmerken en uitvindingen.

In verband met uitbreiding van onze activiteiten, met name op het gebied van afschermen van valutarisico's, zoeken wij een

ERVAREN ADMINISTRATEUR (M/V)
voor de Forex Divisie

Functie-inhoud
Deze medewerker zal verantwoordelijk zijn voor:
- de financiële administratie van de forex divisie;
- het voorbereiden van de dagelijkse valutapositie rapportage en de maandelijkse financiële rapportering;
- het opstellen van extra-comptabele overzichten en budgetten;
- het onderhouden van contacten met banken, financiële instellingen en trading agents;
- het in voorkomende gevallen verrichten van soortgelijke werkzaamheden ten behoeve van gelieerde maatschappijen en vervanging van de controller bij afwezigheid.

Functie-eisen
Het niveau van de functie brengt met zich mee dat de volgende eisen worden gesteld:
- SPD I en II, HEAO of gelijkwaardige opleiding;
- zeer goede beheersing van de Engelse en Nederlandse taal in woord en geschrift. Kennis van Duits strekt tot aanbeveling;
- ruime ervaring op het gebied van geautomatiseerde verwerking van gegevens, financiële verslaggeving en budgetten;
- gedegen Lotus ervaring;
- kennis van valuta instrumenten is een pré, doch niet vereist;
- goede contactuele eigenschappen, organisatievermogen en teamgeest.

Geboden wordt:
Een prettige werkkring, een afwisselende baan met ruime mogelijkheden uw kennis te vergroten, salariëring en secundaire arbeidsvoorwaarden in overeenstemming met de functie.

Selectieprocedure:
Gelieve schriftelijke sollicitaties binnen 10 dagen, voorzien van curriculum vitae, onder vermelding van "Vertrouwelijk" te richten aan Hunter Douglas International N.V., Forex Divisie, Postbus 3623, Curaçao. T.a.v.: Hr. A.A.J. Smeets
Voor meer informatie kunt u contact met hem opnemen via telefoonnummer 370211.

Te huur: Grote Berg.
1 slk. app. voll. gemeub. v. 2 pers. excl. licht. Naf 250,= p. week. 2 slk. app. voll. gem. v. 2 pers. incl. water, licht, gas, Naf. 350,= p/week.
(Saturnusweg)
Inl. 683669

Wij hebben een kleine nieuwe kollektie ontvangen o.a. prachtige herenbroeken.
Kom eens langs!
RASONABLE Clothing Store
Winkelcentrum Brievengat en Winston Churchillweg 102
Tel. 372061 / 684118

TE KOOP
OP HET VERKAVELINGSPLAN "SIBERIE"
(bij San Sebastiaan)

kavel nr.1-a	1940 m2	NAF. 61.110,-
kavel nr.3-a	2317 m2	NAF. 77.820,-
kavel nr.4	2355 m2	NAF. 78.892,-
kavel nr.4-a	2365 m2	NAF. 74.498,-
kavel nr.8	4910 m2	NAF. 210.486,-

VRIJ OP NAAM.
Inlichtingen:
GETGRO N.V.
Tel.: 684678

OPROEPING
OPENBARE VERGADERING
v/d Eilandsraad op maandag 28 september 1992 om 09.00 uur in de Statenzaal.
AGENDA
1. Ingekomen stukken
2. "Problema relashoná ku finansiamentu di estudio di nos estudiantenan, tantu aki na Kòrsou, komo den region, na Merka i na Hulanda."

Willemstad,
24 september 1992.
De Voorzitter,
Drs. E.R. Wilsoe.

KTC KUSTERS' TRADING COMPANY
TA BUSKA UN:
KAHERA PA KUMINSA MESORA
Nos ta pensa riba un dama:
ku MAVO, representativo, dinámiko, amable, ku hopi pasenshi, ku ta papia Papiamentu, Hulandes, Spañó i Inglés.
Nos ta ofresebo:
un ambiente agradabel pa traha, kolleganan amabel i un bon salario.
Manda bo karta na:
KUSTERS' TRADING CO.
Kaminda Michiel 3
Presente.

HOLIDAY BEACH
HOTEL & CASINO
FRIENDLIEST BEACH RESORT CURAÇAO
HAS OPENINGS FOR THE FOLLOWING POSITIONS:
**** **Social Hostess**
**** **Food & Beverage Operations Supply Manager**
Candidates must
— Speak English, Spanish, Dutch
— be friendly and dependable
— be able to work week-ends and shifts
— Preferably have experience in their respective field.
Please apply in person at the Personnel Department with your photo, resume and references, between 09.00 - 04.00 p.m. from Monday to Friday.

Ontdek TOURISM EXPO CTTC 25/26 SEPTEMBER Curaçao

TE KOOP GEVRAAGD
Een Braziliaanse groep zoekt ter overname
GOED LOPEND RESTAURANT
Het bedrijf moet geschikt zijn voor tenminste 100 personen.
Geïnteresseerde verkopers dienen hun schriftelijke aanbieding te richten tot:
CURACAO, INC.,
ITC Building, P.O. Box 6112,
t.a.v. de heer H. Nieuwkerk.

Kika gedierikaeri

ÑAPA

Zaterdag 26 september 1992

AMIGOE

Weekend Bijlage Amigoe

INTERVIEWS

Apotheker geeft oud woordenboek opnieuw uit

REPORTAGES

Wachten op het eerste struisvogelei

'Laatste der Perrenals' was weer even op bezoek

= door Nel Casimiri =

Jules de Palm: "Alleen de mentaliteit zou ik nog willen veranderen"

A BIJNA VIJF jaar bracht Jules de Palm onlangs op uitnodiging van het Bestuurscollege weer een bezoek aan zijn eiland Curaçao. De Palm woont al sinds 1949 in Nederland. Hij ging er toen heen om Nederlands te studeren. Eerst MO-A, daarna doctoraal en in 1969 promoveerde hij op het proefschrift: 'Het Nederlands op de Curaçaose school', een onderwerp dat nog niets van zijn actualiteit verloren heeft. Jules de Palm was van 1938 tot 1949 onderwijzer op Curaçao en Aruba. Over zijn jeugd en opvoeding en die van vele anderen schreef hij 'Kinderen van de fraters', een verzameling herinneringen. Vóór die tijd had hij ook al de verhalenbundel 'Antiya' het licht doen zien. In Nederland voelde hij zich betrokken bij de moeilijke tijd die nieuwe Antilliaanse studenten moesten doormaken in het voor hen zo onbekende Nederland. Hij probeerde ze op te vangen en uitte duidelijke kritiek op de Curaçaose overheid over de gebrekkige opvang. Die namen dat ter harte en zeiden hem toen hij klaar was met zijn studie:'Ga jij dat dan maar zelf doen'.

En dat deed Jules de Palm, vele jaren lang, tot aan zijn pensionering in 1982. Over die periode, de misverstanden door cultuurverschillen, de kleine en grote problemen die hij met zijn pupillen meemaakte schreef hij het boek 'Lekker warm, lekker bruin'.

Jules de Palm is een vlotte en vooral humoristische verteller. Dat blijkt uit zijn boeken en dat konden ook de toehoorders in de bibliotheek merken waar Jules de Palm twee weken geleden een lezing hield over zijn vriend Cola Debrot. Lezing tussen aanhalingstekens, want de paar aantekeningen die hij daarvoor gemaakt had waren overbodig. Begint Jules de Palm eenmaal te vertellen, dan komt hij van het een op het ander en volgen de anekdotes ter illustratie elkaar aan de lopende band op.

Jules de Palm begon zijn schrijverscarrière al heel vroeg, toen hij als jonge man samen met zijn vrienden Pierre Lauffer en Rene de Rooy zich erover verbaasde dat er zo weinig liederen in het Papiamentu werden gezongen. Alle officiële liederen waren in het Nederlands. Wat je op straat of op de radio hoorde was Nederlands, Engels of Spaans, maar nooit in het Papiamentu. Bestonden er geen liederen in het Papiamentu?

De drie vrienden besloten daar wat aan te doen en maakten zelf een tiental liedjes met teksten in het Papiamentu. De schrijver was Julio (Jules) Per (Pierre) renal (Rene). Het is volgend jaar juli 50 jaar geleden dat de liederen van Julio Perrenal officieel werden uitgegeven in een boekje, gesponsord door advertenties van bedrijven die nog steeds aan iedereen bekend zijn (zoals b.v. La Bonanza, Salas, Ackerman of La Casa Amarilla) en andere die nog slechts herinneringen oproepen (b.v. West-End, El Chico, 10ct Store of Lechi Pet).

Jules de Palm heeft samen met Julian Coco die hem met de muziek hielp het ontstaan van Julio Perrenal vastgelegd in 'Julio Perrenal, dichters van het Papiamentse lied' (1979). De liederen van Julio Perrenal gaven een grote varieteit te zien, een mars, walsen, merengues, een bolero, slow-fox en rumbafox. En al zal niemand ze meteen in verband meer brengen met Julio Perrenal, de liedjes zijn niet vergeten.

Toen Jules de Palm bij zijn lezing voor de leerlingen van het MIL het verhaal van Julio Perrenal vertelde en wat voorzong, vielen ze hem meteen bij. Ze zongen mee: 'Ma tira un tèk na Punda/I topa cu Shon Ca/Ta kròs cu un merikano/un tèrsio bon zeta', en even later: 'Bisiñanan yuda mi/E pushi ta mata mi/ Bosonan tur duna mi un man/ Pa nos hoguele na laman/'. Vijftig jaar is toch niet zo'n lange tijd.

Op het terras van Hotel Otrobanda geniet Jules de Palm van de sfeer en de geluiden van Otrobanda:

"Ik heb gemengde gevoelens. Er is toch weinig verandering van mentaliteit. Maar men is bezig. Er worden veel plannen gemaakt. Ik heb met Jopi Hart een rondwandeling gemaakt door Otrobanda. Vroeger als ik op Curaçao was, maakte ik altijd een 'pelgrimstocht' door de Consciëntiesteeg, de Carthagenastraat, de Nieuwindtstraat en de Hoogstraat en dan kwam ik hier weer uit. Ik ging zelfs naar het St. Thomascollege, even naar binnen, de speelplaats op om te kijken naar mijn oude klassen. Ach, als je oud wordt, word je altijd nostalgisch heb ik begrepen. Toch is het bewonderingswaardig van Jopi. Hij is zo enthousiast, hij wil Otrobanda zelf bij wijze van spreken herbouwen. Hij zei me: 'Ik heb nog nooit Papiamentu gesproken bij een rondleiding. Er gaan nooit Curaçaoenaars mee'. Maar zijn verhaal was ongelooflijk boeiend".

Foto Ken Wong

Jules de Palm woont in Nederland, maar blijft verknocht aan zijn eiland Curaçao. Bij zijn bezoek onlangs maakte Amigoe-fotograaf Ken Wong dit plaatje van De Palm op 'Awasa'.

"Ik zie ook vooruitgang. Daar bijvoorbeeld", en Jules de Palm wijst op een groepje Curaçaose vrouwen die wat zitten te drinken aan een tafeltje verderop. "Dat was vroeger ondenkbaar. Dat is me het meest opgevallen, de zelfverzekerdheid van de gekleurde bevolking. Ik ken ze als nederig, verlegen, bijna slaafs. Als bijvoorbeeld de gouverneur langs reed met de auto, was dat nieuws en werd er over gepraat: "Heb je het gezien..." Nu rijdt de gouverneur langs en maakt een praatje met kennissen.

Je ziet het aan de manier waarop de mensen lopen, borst vooruit: zo van, hier ben ik en wie doet me wat. Dit schept ook de mogelijkheid dat gekleurde mensen zich overal thuisvoelen. Ik was zo happy toen ik in de eetzaal van het hotel een gezin, vader, moeder en twee kinderen, binnen zag komen om samen te gaan eten. Dat was in mijn tijd onvoorstelbaar, zo uit gaan in gezinsverband. Toen stond alles in het teken van de machoman. Vrouw en kinderen bleven thuis.

Ik zou alleen nog de mentaliteit willen veranderen. De mensen aanvaarden bepaalde dingen zo gewoon. Als ik in Nederland op bepaalde dingen wijs, wordt me gezegd: 'Dat is nog niets. Het kan nog veel erger'. Als je niet bereid bent fouten te zien, kun je ze ook niet verbeteren. In Nederland is men erg zwaar op de hand. Hier lacht men om alles. Als er bijvoorbeeld een stuk corruptie wordt ontdekt, haalt men de schouders op en zegt: 'Ach, het is nu eenmaal zo'".

U bent na uw studie niet teruggekomen naar Curaçao. Waarom bent u in Nederland gebleven?

"Ik zou wel terugkomen. Ik had al een benoeming aan het Peter Stuyvesant College. Maar ik had in mijn studietijd veel kritiek geleverd op het beleid van het bestuurscollege en gezaghebber Gorsira zei toen: 'Als jij het beter kan, doe jij het dan'. Dat is een van de moeilijkste beslissingen geweest in mijn leven. Wat moest ik doen? Leraar Nederlands worden op Curaçao of in Nederland blijven en helpen bij de kadervorming van mijn eiland. Dat klinkt zo mooi. Als een soort uitverkiezing. Ik heb het 23 jaar gedaan".

Nu gaan er nog veel meer studenten dan vroeger naar Nederland. Hoe kijkt u daar tegenaan?

"Dat zal ik je vertellen. Ik heb indertijd een lans gebroken om de studenten meer in de regio te laten blijven. Vroeger vertrokken de studenten en ze bleven vier tot zeven jaar weg. Als ze na die tijd terug kwamen in hun ouderlijk huis, waren ze helemaal ontwend. Om te overleven in Nederland moet je zelfstandig zijn, maar als ze hier terugkwamen, kwamen ze terug onder het gezag van 'mai'. De aanpassing terug aan Curaçao was vaak moeilijker dan de aanpassing aan Nederland. Nederland heeft bepaalde regels. Als je je daaraan houdt weet je waar je aan toe bent. Curaçao heeft geen regels. Curaçao heeft in plaats daarvan een grote emotionaliteit. In Nederland is twee plus twee vier. Hier weet je het nooit. Het kan vier zijn, maar ook drie of vijf. Ik ben nu zeventig en ik weet nog steeds niet of een Curaçaoënaar het meent als hij me vraagt om te blijven eten. In Nederland weet je dat als het je gevraagd wordt men een kotelet extra heeft gekocht, een aardappel erbij geschild. Op Curaçao kookt men altijd te veel. Als ze het vragen weet je niet. Als je nee zegt kunnen ze zich beledigd voelen. Maar als je ja zegt kun je achter je rug horen: 'Komt uit Nederland met zijn volgegeten buik en stoot hier de kinderen het brood uit de mond".

Volgend jaar is het vijftig jaar geleden dat de liederen van Julio Perrenal uitkwamen. De leerlingen van de scholen zongen mee toen u er laatst over begon.

"Dat was leuk. Ze waren enthousiast. Ze gingen ook verder met 'Atardi' van Corsen toen ik de eerste regels voordroeg. Op het Radulphus College kreeg ik wat minder respons toen ik over Pierre Lauffer begon, maar ik sprak later met lerares Marion Snetselaar en die vertelde dat ze de gedichten van Pierre Lauffer wel behandelt in de klas en dat ze parallellen trekt met de poëzie van Guido Gezelle. Dat is ook goed mogelijk".

"Een paar liedjes van Julio Perrenal zijn gewoon gejat. Ik hoor ze soms op straat. Laatst hoorde ik er een spelen door een steelband, mijn hart kromp ineen. Ik vind dat ze tenminste toestemming kunnen vragen of een kennisgeving kunnen sturen dat ze ze gebruiken. Hier heb je geen last van BUMA-rechten. De rechten liggen bij mij. In Nederland krijg ik aan het eind van het jaar een afrekening, van 12,20 gulden of zo".

Toen Julio Perrenal begon werd er bijna niet in het Papiamentu gezongen op Curaçao. Nu is het bijna andersom.

"Nu worden we geteisterd door alle mogelijke liedjes in het Papiamentu. Er wordt zo weinig zorg aan de tekst besteed. De teksten zijn vaak zo dubbelzinnig, zo vulgair. En als die trend er eenmaal inzit, wordt het steeds erger. Als er nu iemand een lied zou maken over een trupial, de zon en de maan, zou het bestempeld worden als flauwekul. Dat is jammer. Een aantal jaren geleden was ik in het Plaza Hotel en ik dacht heerlijk: Curaçao, merengue's, tumba's... En ik stapte in een taxi. De chauffeur zette de radio keihard aan. Ze speelden een smartlap van André Hazes. Hij vond het prachtig. Het was gewoon aandoenlijk".

Er lopen drie jongens langs met een grote radio op hun schouder, de muziek schettert er uit.

"Dat dat kan. Dat ze zich zo uiten. Vroeger was dat niet zo. Dan schaamden ze zich. Vroegen ze zich af of dat wel zou mogen. Nu zie ik ook veel lokale mensen met een korte broek rondlopen. Vroeger kon dat niet. Dat deden alleen padvinders en toeristen".

"Curaçaoënaars houden niet van vooraf plannen maken. Als je met wat vrienden bij elkaar bent en je hebt zin in een feest, dan bel je even die en die en je hebt spontaan een feest. De leukste feesten, die ik me herinner, zijn zo ontstaan. Curaçao houdt niet van plannen. Een Nederlander kan zeggen: op 12 augustus 1993 ga ik voor tien dagen naar Oostenrijk. Hij weet zelfs naar welk hotel en welke kamer hij daar zal krijgen. Het is bijna tragisch dat wij het niet kunnen. Als je iets wilt opbouwen, niet een feestje maar economisch, is planning nodig. Hoetink zei het al: Een land kan onafhankelijk worden, maar dan moet men wel eerst om een tafel gaan zitten om een goede verdeling te krijgen. Je kunt niet van de ene op de andere dag onafhankelijk worden. Daar komt veel bij kijken. Als men in Nederland vergadert en er is een tweede vergadering nodig trekt iedereen zijn agenda om een afspraak voor die tweede vergadering te maken. Dat lukt je op Curaçao nooit. Want: 'Op 18 oktober spelen de Yankees tegen de Dodgers en op 20 oktober is het zoveel jaar geleden... Mijn secretaresse zal u opbellen en een datum afspreken'. Als je op zo'n manier iets moet bereiken, lukt het je nooit".

U hebt jarenlang de zorg gehad over de studenten van Curaçao. Er is een nieuw begeleidingssysteem ingevoerd voor de studenten in Nederland. Wat vindt u daarvan?

"Ik ben vandaag op bezoek geweest bij het kantoor van de Stichting Studiefinanciering Nederlandse Antillen op Curaçao. Er zit nog de oude gevelsteen in van El Tributo. Aan de overkant is het kantoor van de AMRO/ABN. Ik viel achterover van verbazing. Zelfs de regeringsraad heeft niet zo'n kantoor.

We hebben een cultuur van imiteren. Ik zie niet in waarom je in de tropen zo'n *wall to wall carpet* zou neerleggen. Tegels zijn zo praktisch. Nu dit tapijt en dan nog liefst hoogpolig. Maar dat vinden ze mooi. Net als hoge laarzen in de hete zon, of leren meubels waar je in vast blijft plakken".

En de nieuwe SSNA?

"Het eilandgebied Curaçao heeft op 1 januari 1959 als autonoom eiland in Nederland een kantoor opgericht met Jules de Palm aan het hoofd: het Centraal Bureau Toezicht Curaçaose Bursalen.

Dat bureau is opgezet omdat er onvrede bestond over de opvang en begeleiding van studenten. Er was namelijk een Stichting Studiecommissie Oost en West voor de Landsregering toezicht hield op de bursalen. Die stichting had de beschikking over een aantal fulltime gedelegeerden die ieder zo'n zestig of zeventig studenten moesten begeleiden. In de nieuwe opzet werd besloten een systeem op te zetten waarbij het toezicht lokaal werd uitgeoefend door een mentor die hooguit de zorg over 10 bursalen mocht hebben. Het moest iemand zijn met sociaal gevoel en die werd gevraagd op aanbeveling van burgemeester en wethouders van de stad waar de student woonde. Over het algemeen ging het om Nederlanders, onderwijzers, sociaal werkers, een enkele keer de wethouder zelf en in een geval zelfs de vrouw van de burgemeester. Als er problemen ontstonden met de bursalen door cultuurverschillen, dan kwam ik erbij. Maar de bursalen wisten dat ze in de stad waar ze woonden, dag en nacht iemand hadden die bekend stond in de stad, die leiding kon geven, kon sturen". "Van dat kantoor ben ik 23 jaar hoofd geweest. Toen ik 58 werd heb ik Curaçao gewaarschuwd, dat ik over twee jaar met pensioen zou gaan. Toen ik 59 werd, weer. Maar toen ik zestig werd in 1982 en met pensioen ging, was er niemand om me op te volgen. Na een half jaar hebben ze zomaar iemand gestuurd, die nergens van wist. Het kantoor heeft maanden zonder leiding gedraaid, iedereen was helemaal afhankelijk van één (1) persoon, de secretaresse mej. Céline Hendrikse. Continuïteit schijnt hier een vloek te zijn. Iedereen wil weer opnieuw het wiel uitvinden".

VERLOEDERING

"Maar kom, ik ga me opwinden. Ik wil hier helemaal niet over praten. Op 1 januari 1989 zijn de Stichting Studiecommissie en het Curaçaose Bureau gefuseerd. Dat is eigenlijk onzin. Het Curaçaose bureau is gewoon opgeheven en bij het andere gevoegd. De studenten zijn nu weer bij een gedelegeerde met zeventig/tachtig bursalen onder zich. Ik vind het heel erg. Juist nu Nederland in een crisissituatie verkeert en de verloedering hoogtij viert. Het is juist zo belangrijk dat een jongen in Arnhem iemand heeft die hem kan helpen, die hem kan zeggen dat hij niet in de Rijnstraat moet gaan wonen. Als een bursaal in Amsterdam in de Maasstraat gaat wonen, is dat prima. Maar niet in de Maasstraat in Den Haag. De gedelegeerden nu hebben zoveel administratie en zoveel pupillen, dat kan niet goed gaan. Ik wil niet ingaan op de wijze waarop ze mij behandeld hebben want dan zeggen ze dat ik rancuneus ben, maar je richt een kantoor op omdat je weet dat het systeem van gedelegeerden niet goed is. En dan gaan ze je kantoor opheffen en helemaal terug naar het oude systeem".

In uw lezing op het MIL vergeleek u zichzelf als schrijver met John de Pool (Del Curazao, que se va?)

"Je moet mijn boeken niet naast die van een Frank Martinus Arion of Boeli van Leeuwen leggen. Ik wil dingen vastleggen. Ook John de Pool wilde vastleggen hoe het op Curaçao was. Het lijkt bij hem wel een sprookje, een soort arcadia. Kijk maar naar 'Julio Perrenal' en ook naar 'Kinderen van de fraters'. Niemand weet meer wie een frater is".

Maar John de Pool is wel erg hooghartig in zijn manier van beschrijven.

"Zo'n vergelijking kan ook verkeerd vallen. Een ander zou De Pool een racist noemen. Maar het gaat erom dat iemand probeert iets vast te leggen. Het idee dat een douane ambtenaar na zijn pensionering in plaats van iedere dag te zuipen iedere dag gaat schrijven. John de Pool heeft het gepresteerd het Curaçao van zijn jeugd vast te leggen.

En in mijn meest recente boek ('Lekker warm, lekker bruin') heb ik geprobeerd twee culturen naast elkaar te stellen. Maar iedereen ziet het als een verhaal over de bursalen en iedereen wil maar van me weten : Wie is

Vervolg op pag. 8

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Bewoners van de Golan-hoogte demonstreren bij het Knesset-gebouw in Jeruzalem, gedurende een debat waarbij de vestiging van joodse emigranten in dit gebied aan de orde was.

Palestijnse staat lijkt er aan te komen

Vredesproces Midden Oosten beslissende fase ingegaan

LISSABON - Het vredesproces in het Midden-Oosten verkeert in een cruciale fase. Er zijn tekenen van toenadering tussen Israel en Syrië. Maar de Syriërs zijn niet de enige met wie de Israeli's over vrede onderhandelen, zo zei dr. William Quant, een Amerikaanse onderzoeker verbonden aan het Brookings Institution in Washington, tijdens een VN-conferentie voor Europese journalisten over de Palestijnse kwestie in Lissabon.

Het is te hopen dat de verbetering in Syrisch-Israelische betrekkingen tot beweging in de onderhandelingen tussen Israel en de Palestijnen leidt. Op dit moment is er wellicht sprake van een unieke gelegenheid om vrede in dit gebied te bereiken, aldus Quant.

Het territoriale geschil tussen Israel en Syrië over de Golanhoogte zal naar zijn mening relatief eenvoudig kunnen worden opgelost. Het gaat daarbij namelijk om een territoriale kwestie, het gaat over grenzen. Heel anders liggen de zaken echter bij de onderhandelingen met de Palestijnen. Bijvoorbeeld wat de relatie moet zijn tussen een interimregeling en een definitieve oplossing. De Palestijnen willen zeker zijn van de uitkomst van het vredesproces, maar de Israelische regering wil juist geen toezegging doen over een definitieve regeling.

Daarbij komt het probleem of er een alomvattende vredesregeling tussen Israel, zijn Arabische buurland en de Palestijnen moet komen of dat er aparte overeenkomsten moeten worden gesloten. Als de Israeli's en de palestijnen het eens worden over een interimregeling dan betekent dat dat er een pauze van maximaal drie jaar komt voordat zij verder over vrede en over een definitieve oplossing gaan praten. De vraag is of dat de andere partijen bij de vredesonderhandelingen ervan moet weerhouden aparte verdragen met Israel te sluiten. "Een heel lastige kwestie", zei Quant.

GUNSTIG MOMENT

De twee Israelische deelnemers aan de conferentie, Naomi Chazan en Avraham Burg, drongen er bij de Palestijnen op aan van dit moment gebruik te maken. In Israel is sinds enkele maanden een nieuwe regering aan de macht, die anders dan haar voorgangers werkelijk vrede wil. Burg, parlementslid voor de Israelische arbeiderspartij Likud, drong er bij de Palestijnen op aan dat zij het voorstel van Israel voor een interimregeling accepteren. Aan zowel Palestijnse als Israelische kant bestaat weerstand tegen dat voorstel, maar "verspil geen tijd. Geef de extremisten aan onze kant geen kans", zei Burg. Een interimoplossing is de weg naar een definitieve regeling. "Na een tijd van Palestijnse autonomie kan er een Palestijnse staat komen."

Voor Naomi Chazan, ook lid van de Knesset (Parlement), maar behorend tot de linkse Meretz-partij staat het vast dat er een Palestijnse staat zal komen. Meretz erkent anders dan de arbeiderspartij het recht op zelfbeschikking van de Palestijnen. Beide partijen maken nu deel uit van de regering die wordt geleid door Yitzhak Rabin.

Volgens Chazan betekenen de verkiezingen van juni die de regering van rabin aan de macht brachten, dat Israel de optie van voortdurende bezetting van veroverd gebied vaarwel heeft gezegd. Israel aanvaardt nu resolutie 242 van de Veiligheidsraad, die de joodse staat opdraagt zich uit bezet gebied terug te trekken. De nieuwe regering probeert de bevolking ervan te overtuigen dat aan vrede een territoriaal prijskaartje hangt, zo zei ze.

Burg en Chazan trotseerden met hun aanwezigheid in Lissabon een Israelische wet die contacten met de PLO verbiedt. Hoewel de nieuwe regering heeft gezegd de wetten te zullen veranderen, moet dat nog gebeuren. Aan de conferentie in de portugese hoofdstad nameen namelijk ook twee leden van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie (PLO) deel, Jamil Hilal en Hishan Mustapha. Beiden zijn lid van het Palestijnse parlement in ballingschap (PNC).

Hilal was niet te optimistisch over de ontwikkelingen in het vredesproces. "Bijna een jaar na het begin van de onderhandelingen is er geen enkele vooruitgang geboekt", zei hij. "De enige stap vooruit is wellicht dat het proces doorgaat. De grootste problemen zijn niet opgelost. Israel is bijvoorbeeld niet bereid resolutie 242 van toepassing te verklaren op de interimperiode, omdat in de resolutie alleen over stateun gesproken wordt. De Palestijnen hebben geen staat dus gelden deze bepalingen niet voor hen. Wat er overblijft is bepeerkt zelfbestuur, zonder territoriale basis, zonder juridische basis, zonder grenzen en gebonden aan Israel".

"242 is van cruciaal belang voor ons, omdat het de terugtrekking van de Israelische troepen betekent en erkenning van onze soevereiniteit", aldus Hilal die hoofd is van het "information department" van het plo. Een ander groot struikelblok in de onderhandelingen zijn de joodse nederzettingen in de bezette gebieden en de kwestie Jeruzalem. Hilal bestreed de uitspraak van de Israelische regering over de stopzetting van de bouw van nieuwe nederzettingen op de bezette westbank en rond Oost-Jeruzalem. Hilal noemde dat een mystificatie.

Een andere Palestijnse deelnemer aan de conferentie, Ziad Abu Ziad, die adviseur is van het onderhandelingsteam van de Palestijnen, eiste dat Jeruzalem op de agenda van de besprekingen in Washington wordt gezet als Israel doorgaat met het bouwen in bezet gebied rond Jeruzalem.

Als Israel een bouwstop in acht zou nemen, dan kan over een definitieve regeling over Jeruzalem worden gesproken", aldus Abu Ziad.

Naomi Chazan erkende dat iedere demografische verandering of wijziging in de huisvessting, de situatie in de bezette gebieden steeds verder compliceert. De enige manier om een einde te maken aan de bouw van nieuwe nederzettingen is naar hun mening de aanvaarding door de Palestijnen van de interimregeling voor zelfbestuur die Israel heeft voorgesteld. Jeruzalem is het moeilijkste deel van het Arabisch-Israelische conflict. "Het is de micro-kosmos van het conflict terwijl het aan de andere kant ook uniek is.

Geen van de partijen wil dat de stad opnieuw wordt opgedeeld. Hoewel veel Israeli's denken dat Jeruzalem maar beter naar het eind van de onderhandelingen kan worden geschoven, zodat de eenvoudige problemen eerst kunnen worden opgelost, zal deze kwestie toch in iedere fase aanwezig blijven en het zal ook het laatste punt worden waarover wordt gesproken, zo zei Chazan.

IN JERUZALEM

Als het aan enkele deelnemers van de bijeenkomst in Lissabon ligt, zou de volgende vergelijkbare conferentie in Jeruzalem kunnen worden gehouden.

Groeiend aantal 'weekend-gevallen'

WHO wil Malaria niet geheel uitroeien maar onderdrukken

AMSTERDAM - De Wereld Gezondheids Organisatie (WHO) houdt op 26 en 27 oktober in Amsterdam een ministersconferentie waarvan het doel is dat alle bij deze VN-organisatie aangesloten landen een nieuwe, doeltreffender, strategie aanvaarden tegen de tropische ziekte malaria. Het wezen van die strategie is dat de hoop om malaria met behulp van een vaccin helemaal uit te roeien wordt opgegeven. Het is beter er naar te streven de ziekte met een heel scala van maatregelen terug te brengen naar een controleerbare omvang.

In noordelijke landen worden epidemische ziekten zoals tbc in eerste instantie binnen de perken gehouden met behulp van goede registratie en diagnostiek. Maar die ontbreken nu juist vaak in tropische landen. Zo wordt volgens Ralph Henderson, vice-directeur-generaal van de WHO, in landen waar malaria heerst uit onwetendheid bijna elke vorm van koorts behandeld als malaria, dus ook als het niet om malaria gaat.

Daarbij komt dat er in de vrije verkoop veel medicijnen worden verhandeld als middel tegen malaria, terwijl de kwaliteit daarvan vaak hoogst twijfelachtig is. Er zijn wel nieuwe vaccins in ontwikkeling, maar volgens Henderson is het verkeerd om daar op te wachten.

VACCIN

De verwaarlozing van bestrijdingsprogramma's in de jaren zestig in de veronderstelling dat er spoedig een goed vaccin beschikbaar zou zijn, heeft er toe geleid dat malaria weer de kop op heeft gestoken, stelt de aan de universiteit van Nijmegen verbonden malariadeskundige professor dr. J. Meuwissen. Volgens hem zijn daarnaast volksverhuizingen als gevolg van burgeroorlogen en hongersnoden grote veroorzakers van malaria. Mensen die op dezelfde plek blijven wonen raken, als zij malaria overleven, resistent tegen het type malaria dat in hun omgeving heerst.

Resistentie en een vaste woonplek gaan volgens Meuwissen hand in hand. De meest recente vorm van malaria wordt 'weekend'-malaria genoemd. Bewoners van ernstig vervuilde steden in de derde wereld hebben geen last meer van malaria omdat de muggen die de ziekte overdragen niet in het vervuilde stadsmilieu overleven. Deze stadsbewoners lopen malaria op als zij zich in het weekeinde buiten de stad wagen.

Het ontbreken van een effectief medicijn is dus niet de enige oorzaak van malaria. Henderson benadrukt dat het niet alleen een gezondheidsprobleem is, maar ook een politiek en economisch probleem. Daarom maakt de WHO van de malariamug een 'olifant'. Henderson: 'Naar schatting lopen per jaar honderd miljoen mensen malaria op en sterven er 1 miljoen mensen aan, van wie de meesten, zo'n tachtig procent, in Afrika. Daarbij gaat het voor driekwart om kinderen in de leeftijd tot vijf jaar".

MAATREGELEN

Toch vindt hij dat de conferentie niet de pretentie moet hebben om een oplossing te vinden voor het malariaprobleem via het uitbannen van oorlog en hongersnood - en daarmee het uitbannen van volksverhuizingen. Het is beter om mensen te bewegen heel concrete, vaak eenvoudige, maatregelen te treffen, zo als hun kinderen 's nachts onder muskietennet laten slapen.

De WHO weet dat zulke maatregelen alleen goed kunnen worden uitgevoerd als een land beschikt over een politiek en bestuurlijk apparaat dat bereid is, en in staat is, de strategie van de WHO uit te voeren. "Maar als dat in de helft van alle landen waar malaria heerst lukt, dan zijn we al een heel eind", zegt P. de Raadt, hoofd van de afdeling voor controle op tropische ziekten van de WHO. "In het westen hebben wij de neiging om het bestuurlijk potentieel te onderschatten dat aanwezig is in arme landen met instabiele regimes."

Arrestatie Guzman geen einde terrorisme

Peru maakt jacht op 'senderistas'in Europa

LIMA - De Peruaanse regering legt veel te veel de nadruk op de activiteiten van kleine groepjes aanhangers van Sendero Luminoso in Westeuropese landen. Dit zegt de auteur van een boek over 'Lichtend Pad'-sympathisanten in Europa, de Britse journalist Simon Strong. "De meeste regeringen zijn op de hoogte van de ondersteuningsgroepen en houden hun activiteiten in de gaten", zegt Strong. Maar als je tegen deze mensen maatregelen neemt of hun het staatsburgerschap ontneemt, geef je ze een zekere mate van legitimiteit, zo meent hij. De Peruaanse regering startte de afgelopen weken een offensief om propaganda van sympathisanten van de extreem-linkse terreurbeweging in West-Europa en de Verenigde Staten tegen te gaan.

Al voor de arrestatie van 'Lichtend Pad'-leider Abimael Guzman, onlangs in Lima, kregen Peruaanse diplomaten in Europa opdracht Europese regeringen op te roepen op te treden tegen in hun land gevestigde Sendero-groepen. En onmiddellijk na de arrestatie van Guzman maakte president Alberto Fujimori via de Peruaanse televisie de namen bekend van de meest prominente Sendero-vertegenwoordigers of sympathisanten in het buitenland.

NAMEN

Vorige week publiceerde de regering een lijst met namen van 34 groepen en 60 individuen, die de 'overzeese arm' van Sendero Luminoso zouden vormen. Volgens de Peruaanse president vormen de ondersteuningsgroepen een 'groot narco-terroristisch netwerk in Europa'. Op de lijst staan namen van Peruaanse ballingen die in Spanje, Groot-Britannië, Frankrijk, Zweden, Denemarken, België, Zwitserland, Duitsland en de Verenigde Staten wonen. Strong en andere deskundigen zeggen dat sommige groepjes zich alleen met propagandistische activiteiten bezighouden, terwijl andere sympathisanten van 'El presidente Gonzalo' proberen linkse groepen in de gastlanden te radicaliseren en hen enthousiast te maken voor de maoïstische boeren- en arbeidersstaat van Guzman.

Tanks en pantserwagens vormen een dagelijks beeld in de straten van de Peruaanse hoofdstad Lima. De schooljeugd vindt het al heel gewoon bij het maken van uitstapjes zwaar bewapende militairen tegen te komen die op zoek zijn naar terroristen van Sendero Luminoso.

De publikatie van de lijst valt samen met een rondreis van twee Peruaanse ministers (Binnenlandse Zaken en Justitie) door Europa. Hun doel is regeringen aan te sporen geen asiel te verlenen aan Sendero-sympathisanten. De Peruaanse autoriteiten meenden vorige week al een succes te behalen. Het Britse persbureau Reuter citeerde immigratie-functionarissen op het vliegveld van Lima die meldden dat aan 40 Peruanen de toegang was ontzegd tot de luchthavens van Londen en Amsterdam. De Peruanen zouden onmiddellijk weer op het eerste vliegtuig naar Lima zijn gezet. Bij het ministerie van Justitie in Den Haag is echter niets bekend over de kwestie.

SUCCESJE

Een succesje boekte de regering-Fujimori wel in Zweden, waar de regering enkele dagen geleden besloot 16 Peruanen, verdacht van lidmaatschap van Sendero Luminoso, uit te wijzen. De Spaanse ambassadeur in Peru, Nabor Garcia, zei deze week dat zijn regering met de Peruaanse overheid wil samenwerken om actie te ondernemen tegen Peruanen die zendingsarbeid verrichten voor de heilstaat van de filosoof Guzman.

Spanje zou ook bereid zijn Peruanen die in hun vaderland voor misdrijven worden gezocht uit te leveren. Maar tegenover het dagblad El Pais verklaarde de politie dat het land slechts vier 'senderistas' telt. Zij verkopen pamfletten op de markt. Van een revolutionaire cel is ons niet gebleken, stelde de politie.

Kenneth Clark, de Britse minister van Binnenlandse Zaken, verklaarde deze week niet te zullen dulden dat Sendero-sympathisanten 'actieve stappen' ondernemen die leiden tot terroristisch geweld in Groot-Brittannië. Maar, verklaarde hij ook: "De vrijheid van meningsuiting moeten we respecteren en als senderistas zich aan de wet houden, kunnen we hen noch vervolgen noch uitwijzen".

In Groot-Brittannië ontstond in augustus grote opwinding na een documentaire van 'Channel Four' over de terreur-organisatie die sinds 1980 het middel van de gewapende strijd hanteert (25.000 doden door politiek geweld in de periode 1980-1992). Daarin werd gesteld dat Lichtend pad bij de Peruaanse krottenbewoners en verpauperde bevolking grote aanhang verwierf in de strijd tegen een bruut en gedemoraliseerd leger. De reportage werd gemaakt met hulp van de in Brussel gevestigde krant el Diario (Internacional).

De krant is de enige spreekbuis van 'Lichtend Pad' en voor journalist en hoofdredacteur Luis Arce Borja is de twijfelachtige eer weggelegd bij naam dooor president Fujimori genoemd te worden als een van de belangrijkste 'ambassadeurs' van Sendero.

INTERVIEW

Een ander wapenfeit van Borja, die in 1990 door list en bedrog politiek asiel kreeg in België, was het 'interview van de eeuw' in 1988 met de tot voor kort mystieke Sendero-leider Guzman. Borja is vermoedelijk de enige geweest die - vóór zijn arrestatie - "het vierde zwaard van de wereldrevolutie na Marx, Lenin en Mao" de afgelopen tien jaar sprak en daar publiekelijk melding van maakte.

Het gedachtengoed van Borja is dat van Guzman, zo blijkt uit een interview dat de Nederlandse journalist Frank Westerman voor HP/De Tijd en Onze Wereld begin dit jaar met de Peruaan maakte. Over de moedige vrouw Maria Elena Moyana, die ervoor zorgde dat een miljoen kinderen in Lima elk dag een glas melk kregen, zei Borja: "Mensen zoals zij moeten worden geëxecuteerd. Peru is in oorlog en het soort mensen als Elena Moyana heeft de kant van de vijand gekozen. Hier in Europa maakten partizanen in de Tweede Wereldoorlog de nazi-collaborateurs toch ook af?"

Een week na zijn uitspraak schoten *senderistas* Maria Elena een kogel door het hoofd en bliezen ze haar lichaam met vijf kilo dynamiet op.

Verwachting in Sarajevo: winter wordt slachting

ZAGREB - Zeker vijftigduizend inwoners van de Bosnische hoofdstad Sarajevo, sinds april belegerd door Servische troepen, zullen de winter niet overleven. Dat zegt Ivan Ceresnjes, voorzitter van de joodse gemeenschap in Sarajevo.

Ceresnjes, een architect van 47 jaar, bevindt zich momenteel voor enkele dagen in de Kroatische hoofdstad Zagreb waar hij de opening van een nieuw joods centrum bijwoont. Het voormalige centrum werd in augustus 1991 door een - niet opgeëiste -bomaanslag verwoest. Volgens Ceresnjes zullen - naast het oorlogsgeweld -honger, kou, angst en ziekte deze winter in Sarajevo hun tol eisen.

"Vijftig jaar na de Tweede Wereldoorlog hebben tyfus en dysenterie hun intrede gedaan in Sarajevo. Zeker vijftigduizend mensen zullen volgend jaar april gestorven zijn als gevolg van ziekten, kou en honger. En dan tel je niet eens de mensen mee die door bommen of geweerkogels om het leven komen. In Sarajevo bestaan slechts twee kampen. De Bosniërs en de agressors. Wie zal ons helpen om te overleven?"

= door Jacoline Debrot =

Michael Hahn en Michèle van Veldhoven:

"Hard werken en lang wachten op het eerste struisvogelei"

WACHTEN, hard werken en lang wachten. Inmiddels meer dan een jaar. Michael Hahn en zijn vrouw Michèle van Veldhoven kijken reikhalzend uit naar de dag dat ze het eerste struisvogelei van eigen kudde kunnen rapen. De vrouwtjes zijn zo goed als volwassen. 'Dansend' met de veren schuddend en kleppend met de snavel wachten ze op een partner. De mannetjes, van ongeveer dezelfde leeftijd, zijn nog niet zo ver. In hun zwart met witte verentooi, kijken ze onnozel toe hoe hun toekomstige dames een eerste schuchtere poging tot verleiding doen.
Ruim een jaar geleden begon Hahn het project samen met zijn vrouw Michèle en businesspartner Lieuw. 'Niet voor bezoekers' stond er toen geschreven op een bordje. De eigenaren wensten nog geen pottekijkers op het terrein te Banda'riba, waar ze net begonnen met hun struisvogelkwekerij.

Foto Ken Wong

■*Michael Hahn en zijn 'hen' Michèle van Veldhoven tonen een paar van de struisvogeleieren die ze in het toekomstige souvenirwinkeltje hopen te verkopen. Onbeschilderd, of met een verftekening van een kunstenaar.*

Inmiddels is het project beland in een ander stadium. Nog steeds worden ongewenste bezoekers duidelijk geweerd door een stevig hekwerk, met om de zoveel meter een bordje dat de toegang tot het terrein verbiedt. Op afspraak de struisvogels bekijken kan wel. Voor vijf gulden (kinderen betalen een rijksdaalder) kunnen bezoekers een kijkje nemen op de Ostrich and Game Farm.

Welkom in 'Klein Afrika'. Het landgoed ligt stoffig te branden in de septemberzon. Het is doodstil op deze zaterdagmiddag. Richtingbordjes langs een zandweggetje wijzen de weg naar het kantoor. Langs de paden ligt bouwmateriaal. Hier en daar schieten recent geplante gewassen omhoog. Jong groen.

Ook het kantoor, annex woonhuis, is nog in aanbouw. Bij het huis staat Michael Hahn rood en bezweet te werken. Hij onderbreekt zijn bezigheden en vertelt:

"Velen dachten dat het een grap was, toen ze hoorden dat ik een struisvogelkwekerij ging beginnen. Zelfs de lokale banken waren niet te overtuigen dat het om een serieus project ging. Een agagrisch project? *Lubidá*. Struisvogels? Ze moesten er om lachen".

De ondernemers weten wel beter. Kwekers in Zuid-Afrika, het land dat van oudsher de meeste struisvogels produceert, beschermen hun handel sinds kort. Alleen het eindprodukt - vlees, leer en veren - wordt nog geëxporteerd. Levende have blijft binnen de grenzen. Angstvallig worden geheimen over het broeden van de struisvogel bewaard. De kwekers beseffen: dit zijn waardevolle dieren.

Een bijna geslachtsrijpe struisvogel van de Curaçaose *farm* kan Michael Hahn nu al zo'n twintigduizend dollar opleveren. Een volwassen koppel is goed voor zestig-tot tachtigduizend gulden. Een kuiken brengt tweeëneenhalf tot drieduizend gulden op.

BIEFSTUK

De struisvogel is razend populair geworden. Het dier is de dierentuin ontgroeid en wordt nu verwerkt tot biefstuk en diplomatenkoffers. Van het strotje is zelfs nog een lekkere goulash te trekken. Verwacht wordt dat struisvogelvlees in de Verenigde Staten een rage zal worden. Het vlees is mals, het heeft een beetje de smaak van wild en het levert nauwelijks cholesterol; een ideale delicatesse voor de hedendaagse mens die gezond wil blijven.

Juist die verwachting levert tegenwoordig gouden bergen op. In de praktijk wordt er nog nauwelijks geslacht, alleen in Zuid-Afrika en Israël. Een levende struisvogel is veel meer waard dan een dode. Het totale eindprodukt - ongeveer dertig kilo vlees, veren en de huid - brengt niet meer dan duizend gulden op.

Er wordt op de toekomst gemikt. Een Nederlandse boer uit Drenthe, Gerrit Vos, verhaalt in een artikel in de Haagsche Courant van een overspannen Amerikaanse markt. "De markt in Amerika is zo groot geworden, dat er nu in New York en Miami al tienduizenden aanvragen liggen voor quarantaineruimte. Ik denk dat het zeker nog vijf tot zes jaar zal duren voor dat de Amerikaanse markt is verzadigd en de struisvogel weer zijn reële waarde van tweeëneenhalf tot drieduizend gulden bereikt".

Michael Hahn ziet juist Europa als een groeiende afzetmarkt. Het continent waar van oudsher veel wild werd gegeten. De aanvragen die hij heeft liggen voor toekomstige kuikens, komen uit de V.S. Australië, Zwitserland, Nederland en Brazilië.

EXPORT

De kudde van Hahn zal niet worden geslacht, verzekert hij. Hij richt zich op de export van drie maanden jonge kuikens en op het aantrekken van bezoekers: de struisvogels als toeristische attractie. In het verschiet ligt een safaripark. Hahn is van plan in een later stadium het veertig hectare grote landgoed te laten bevolken met antilopen en kleine katachtigen uit Afrika. Voorlopig is dat echter nog toekomstmuziek. Het kweken van de struisvogels is de realiteit van de dag. Een opgave waaraan fulltime wordt gewerkt.

In totaal telt de kudde van de Ostrich and Game Farm 21 struisvogels. Van de 34 die werden geïmporteerd uit Zimbabwe is ongeveer dertig procent doodgegaan. "Van de stress", zegt Hahn, die wel had gerekend op een verlies van deze omvang. De 72-urige vliegreis was te veel voor sommige van de vogels.

Tot nu toe zijn er geen ziekten geweest onder de dieren. Ze lopen weinig kans op het krijgen van struisvogelziekten omdat ze de enige kudde vormen op het eiland. Alleen kippeziekten vormen een bedreiging. Daarom staan de dieren streng onder controle en mag niemand in de directe nabijheid van de vogels komen zonder eerst met de schoenen door een desinfecterend bad te lopen.

ZUINIG

Hahn is zuinig op zijn vogels. De groep van 21 zal volgend jaar vermoedelijk goed zijn voor in totaal tweehonderd kuikens. In het eerste vruchtbare jaar leggen vrouwtjes ongeveer vijftien eieren (waarvan 20 procent onbevrucht). De jaren daarna is een beetje hen, mits verleid door een haan van stavast, goed voor veertig tot zeventig kuikens per jaar.

"De investeringen in het project hebben veel gekost", aldus Hahn. "Wat we nu doen is hetzelfde als wat alle andere ondernemers doen: bidden en afwachten.... Wanneer de vogels eenmaal beginnen te produceren kunnen we in een jaar tijd *break-even* draaien.

Geen wonder, nu de handel in struisvogels floreert als nooit te voren. De opbrengsten zijn gigantisch hoog. De verzorging van het dier kost weinig. Een struisvogel kan heel sober leven. Hij heeft alleen een beetje ruimte nodig. Als het moet kan hij dagen zonder eten en drinken. Het voedsel voor een vogel kost Hahn twee tot drie gulden per dag. Tel uit je winst...

Hahn is niet bang voor diefstal van zijn dure vogels: 24 uur per dag staan ze onderbewaking. "Probeer trouwens als vreemde maar eens binnen de omheining van de dieren te komen. De mannetjesvogels zullen je doodschoppen. Nee, daar waagt niemand zich aan. In Afrika wordt een struisvogel achter in de tuin gehouden als waakhond".

EIEREN

Ook voor de exploitatie van het project als safaripark, bestaan al genoeg ideeën. "Daar komt een winkeltje te staan", wijst Hahn met uitgestrekte arm. "We gaan er frisdrank verkopen en souvenirs zoals struisvogelveren en de [illegible] ...uchte eieren".

Voor [illegible] ei hoopt de ondernemer veertig gulden te vangen. Door kunstenaars beschilderde of ingekerfde eieren zullen te koop zijn voor prijzen die oplopen tot honderd gulden. Hahn toont een paar exemplaren ingevoerd uit Afrika. Beschilderd met taferelen in primaire tinten. Of nauwkeurig gekerfde motieven ingekleurd met blauwe inkt.

De schaal van een uitgeblazen struisvogelei klinkt als porcelein als je er tegen tikt. Hoe breekbaar het geluid ook mag zijn, een struisvogelei is stevig. Een vol ei kan een volwassen man dragen. Een andere leuke attractie: voor een dollar even op een ei staan.

"Het ei is zo sterk, struisvogelkuikens kunnen wel twee dagen werk hebben om er uit te komen", illustreert Michèle. De kuikens hebben een speciaal ontwikkelde spier in de nek. Als ze dan gekromd in het ei zitten, drukken ze tegen de wand met een van hun tenen en aan de andere kant met die sterke nekspier. Meestal schiet eerst het voetje naar buiten. Eenmaal uit het ei, zie je bij zo'n kuiken nog een dikke bobbel achter in zijn nek zitten".

DOM

Michèle gaat voor, richting struisvogels om een rondleiding te geven. Eerst even de schoenen dompelen in het desinfecterend bad om de dure vogels te sparen voor allerlei ziekten. Ze vertelt intussen dat één van de vogels door een ongelukje is doodgegaan. Het dier had een spijker opgegeten.

Michèle: "Struisvogels zijn erg dom. Zijn er problemen, dan zijn ze er geheit bij. Ze hebben bijzonder weinig hersens. Kijk naar hun kop, zo klein in verhouding met de rest. Als je hun grote ogen nog even wegrekent, dan blijft er niet veel over..."

"Hey Seven, how are you", roept ze een van de van de vrouwtjes bij haar nummer. 'Seven' vleit zich tegen de grond en klept met haar snavel. Een onderdeel uit de rituele dans om een mannetje aan de haak te slaan.

In dit stadium zijn de hanen nog keurig van de hennen gescheiden. "Behalve hij", wijst Michèle op een zwartgevederde vogel tussen de bruine dames. "Hij is nog wat onvolwassen. De andere mannetjes plagen hem".

In het aangrenzende koraal blaast een mannetje zijn hals op. Een geluid als dat van een stofzuiger ontsnapt uit zijn keel. 'Mister Macho' is bijna volwassen. Er wordt wat gevochten onder de mannetjes. Nummer veertien is de baas. Hij is de grootste met het meeste gezag en met straks waarschijnlijk de meeste vrouwtjes.

Struisvogels doen aan veelwijverij, weet Michèle. Een struisvogelheer in de natuur heeft een vaste levenspartner en daarnaast een stuk of zeven *bysides*. Zijn echtgenote neemt hem dat niet kwalijk. Alle dames leggen hun eieren samen in een nest. Binnen de fokkerij hopen de eigenaren de vrijages binnen de perken te houden om inteelt te voorkomen. Voor ieder vogelpaar wordt in de broedtijd een stuk land ter grootte van eenvierde hectare afgeschermd met suikerriet. Op die manier kunnen de mannetjes niet kijken naar de vrouwtjes van anderen. Misschien dat ze zich dan houden bij hun eigen partner.

Curaçao biedt de ideale omstandigheden voor een broedend struisvogelpaar. In Canada bijvoorbeeld is het seizoen om te broeden veel korter, omdat het er koud wordt in de winter. Hier zouden de vogels het hele jaar door kunnen broeden. De plannen zijn om ze acht maanden per jaar te laten produceren. De rest van het jaar krijgen ze rust.

PREHISTORISCH

Drie meter hoog steken ze hun lange nekken de lucht in. Een lichaam zonder geest. Hun lelijke koppen op een dunne hals met een zachtbruin verenkleed. Een brede romp; daaronder logge poten. Prehistorisch zien ze er uit.

Dat klopt, blijkt uit het verhaal van Michèle. De struisvogel is als een van de weinigen onder de dieren niet veranderd in de laatste 80 miljoen jaar. Wie had toen kunnen denken dat hij anno 1992 zou dienen als biefstuk voor de moderne mens, zijn huid zou leveren voor het vervaardigen van diplomatenkoffertjes of als toeristische attractie zou paraderen op Curaçao?

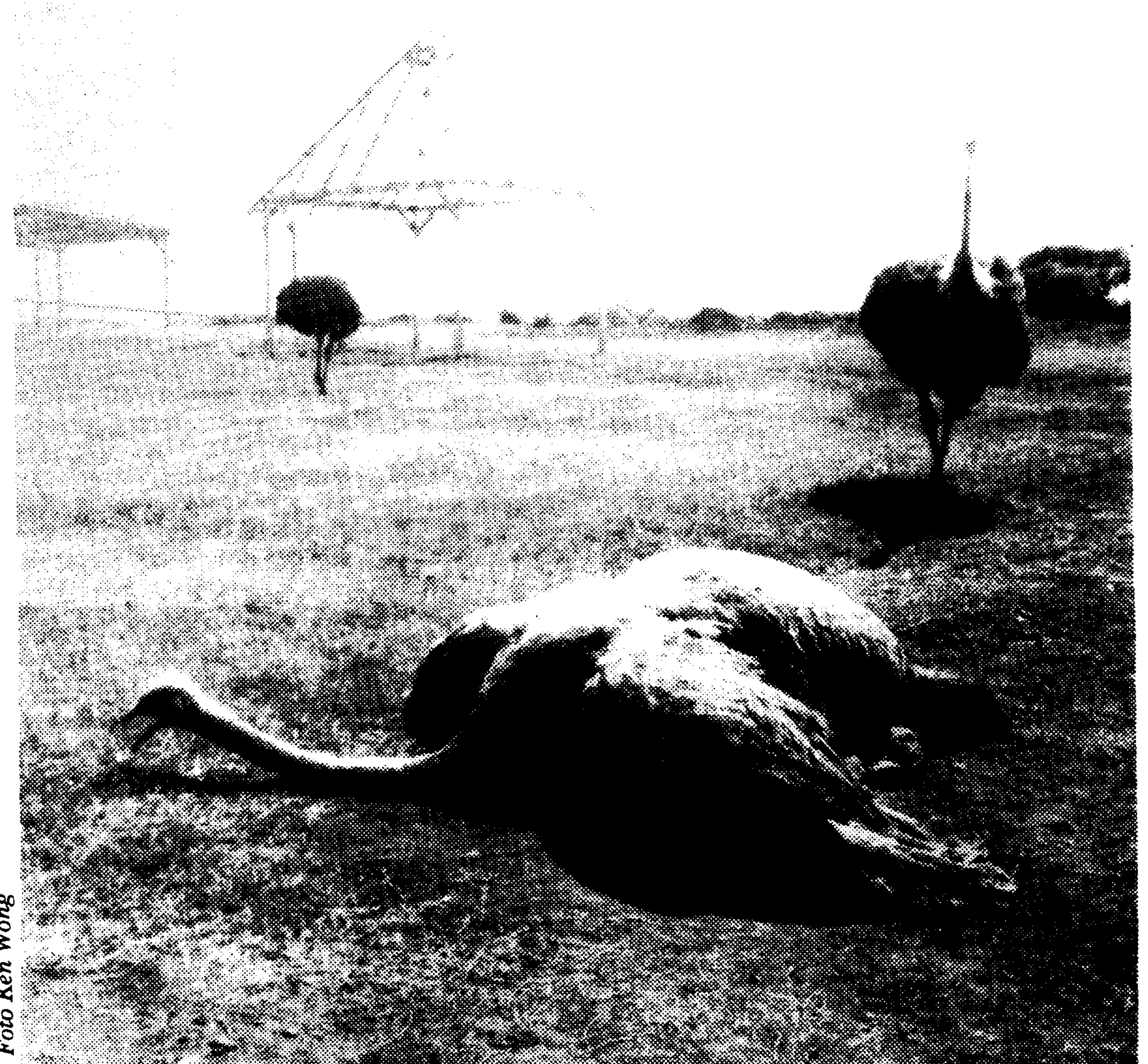
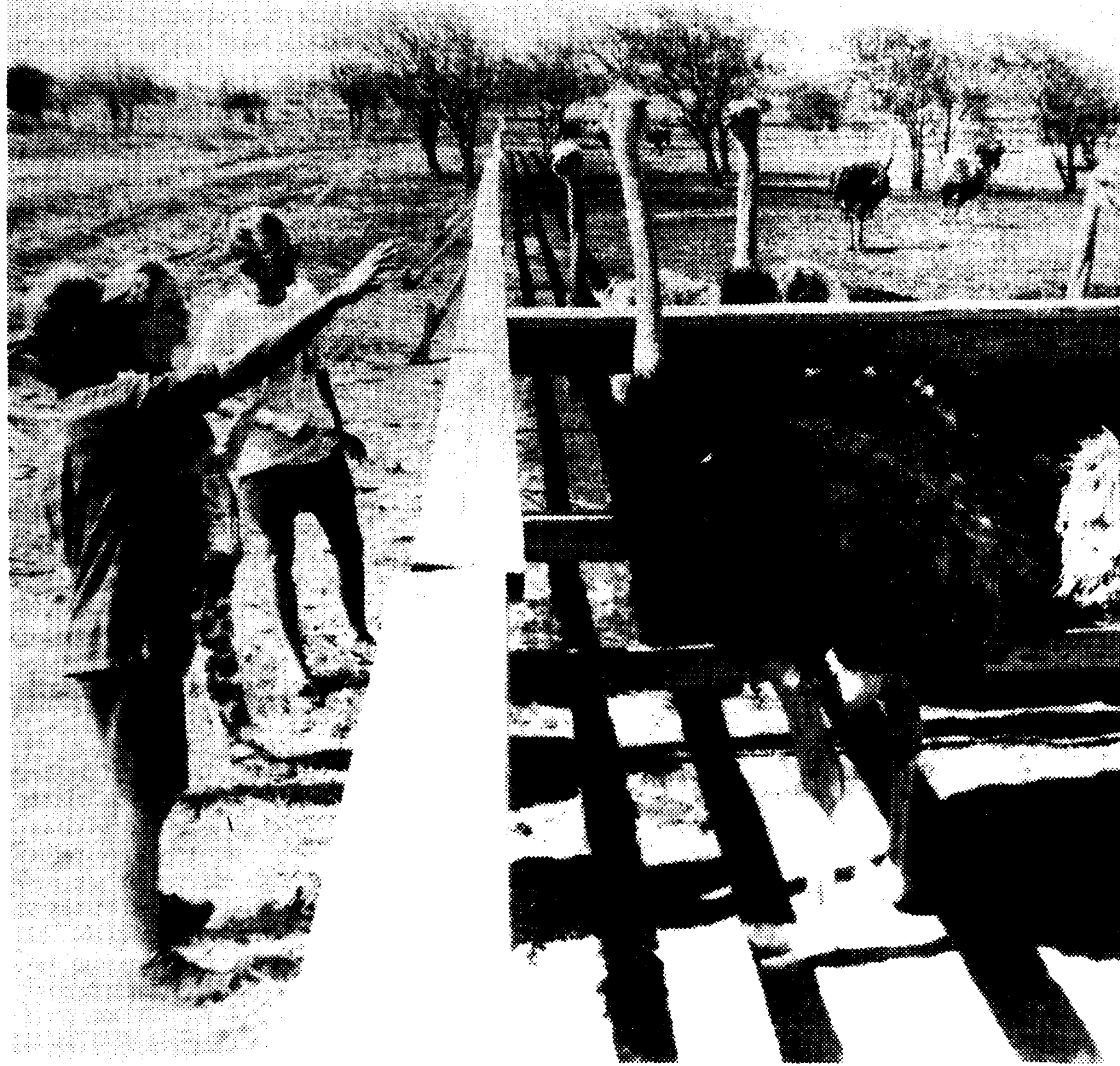

Foto Ken Wong

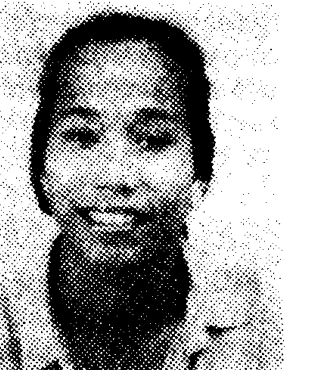
■*... Een van de vrouwtjes is zo goed als geslachtsrijp. 'Dansend' met de veren schuddend vleit ze zich tegen de grond, wachtend op een partner...*

■*Michèle van Veldhoven geeft een rondleiding. Ze kent elk van de dieren bij hun nummer en ze kennen haar ook. Vreemden kunnen maar beter uit de buurt blijven. Een mannetje is in staat om een mens dood te schoppen.*

Dieettips

Olivia Wong Loi Sing

ZWANGERSCHAP gaat gepaard met een vermeerdering van de energiebehoefte boven wat het lichaam normaal nodig heeft (basale stofwisseling). De meeste vrouwen gebruiken dit als reden om enorm veel te gaan eten omdat ze toch zwanger zijn. De uitdrukking: 'eten voor twee' is in principe juist. De zwangere vrouw eet voor twee om in haar eigen voedingsbehoeften te voorzien en die van haar kind.

Maar dit betekent niet dat de vrouw haar gebruikelijke voedingsstoffen zou moeten verdubbelen.
De extra energie en voedingsstoffen die nodig zijn, kan zij verkrijgen door iets meer te gaan eten dan normaal en ook door voor een deel wat minder lichamelijk actief te zijn. Er zijn tabellen die aangeven hoeveel extra calorieën een zwangere vrouw per dag nodig heeft tijdens de verschillende perioden van haar zwangerschap. Te zwaar zijn tijdens de zwangerschap heeft verschillende nadelen, waaronder het krijgen van hoge bloeddruk wat zeer gevaarlijk kan zijn voor de moeder bij de bevalling.
Het kost u later ook veel meer moeite om het teveel aan gewicht er weer af te krijgen, dan om eraan te komen.
De basale stofwisseling is afhankelijk van de persoon, de leefgewoonten, de persoonlijke eigenschappen en de gezondheid. Dit bepaalt tesamen hoeveel energie u per dag nodig heeft om te functioneren.
Een vrouw heeft tijdens de eerste drie maanden van haar zwangerschap ongeveer 100 extra calorieën en de laatste zes maanden ongeveer 300 calorieën extra per dag nodig.
Deze moet ze niet innemen in de vorm van produkten die slechts 'kale calorieën' leveren, zoals gebak, limonade, suiker en andere zoetigheid, maar middels een voeding die een hoge verzadigingswaarde (eiwit, vet polysachariden en vezels) heeft en voldoende voedingsstoffen bevat.
Normaal is het zo dat een vrouw om en nabij de 10-12 kilo zwaarder mag worden (waarvan 2-3 kilo lichaamsvet is) tijdens de zwangerschap, zonder veel meer extra te eten en derhalve door wat minder actief te zijn.
Hoeveel een zwangere vrouw tijdens de zwangerschap in lichaamsgewicht per maand mag toenemen kan men opzoeken in bepaalde tabellen. Vergeet echter niet om op de samenstelling van het voedsel te letten. Zorg ervoor dat u voldoende bouwstoffen opneemt die u in verhoogde mate tijdens de zwangerschap nodig heeft (o.a. eiwitten en ijzer) en niet alleen maar gebruik maakt van 'kale' energie bronnen.

Apotheker Peters: "Wie het beter kan, moet dat maar doen"

Het woordenboekje van de bisschop opnieuw uitgegeven

ENKELE MAANDEN geleden werd ik opgebeld door apotheker F. Peeters, van Botica Santa Maria, die mij vertelde dat hij via frater Wibertus, de secretaris van de bisschop, een oud woordenboekje had kunnen lenen dat in 1875 geschreven was door monseigneur Van Euwijk. Hij vermoedde dat het een uniek exemplaar was en zou er een heruitgave van verzorgen. Het boekje was te broos en te zeer vergeeld, of liever verbruind om er een fascimile-uitgave van te kunnen maken. Daarom had hij besloten het boekje over te typen, wat fouten te verbeteren, en het uit te geven om het voor iedereen weer bereikbaar te kunnen maken. Dat heeft hij inderdaad gedaan en het boekje ligt nu bij de drukker.

= door Nel Casimiri =

Het exemplaar van het woordenboekje van monseigneur van Eeuwijk is niet zo uniek als de heer Peeters in eerste instantie veronderstelde. Ook is het niet zo onbekend bij de verschillende geïnteresseerden als hij dacht. De UNA is b.v. in het bezit van het exemplaar dat indertijd behoorde aan de paters Dominicanen.
In de Amigoe van 15 maart 1958 stond een artikel van pater Latour over dit woordenboekje. Hij beschrijft het boekje en geeft wat achtergrondinformatie die pater Brada hem erover had verschaft. En Gerrit Jansen, die in 1945 een dictionnaire samenstelde, heeft dankbaar gebruik gemaakt van het woordenboekje van Van Eeuwijk. Maar met dat al blijft het toch een tamelijk onbekend fenomeen in onze gemeenschap. De paar overgebleven exemplaren zijn in zo'n erbarmelijke staat dat ze niet te vaak meer doorgebladerd kunnen worden omdat er dan helemaal niets meer van overblijft. Een goed verzorgde herdruk is dus een zeer goed idee.

APOTHEKER

F.H.A.Peeters is zoals gezegd de apotheker van Botica Santa Maria en woont pas sinds korte tijd, vanaf januari, op Curaçao. In eerste instantie bekwaamde hij zich als scheikundige. Hij promoveerde zelfs op dat vakgebied in 1979. Maar in 1984 ging hij zich verdiepen in de geschiedenis van de farmacie en dat boeide hem blijkbaar zozeer dat hij besloot apotheker te worden. In 1986 begon hij aan een nieuwe studie, de farmacie. Hij rondde die af in 1991. Eerst heeft hij een maand of acht in Rotterdam gewerkt als apotheker, maar in januari van dit jaar kwam hij naar Curaçao, voorlopig voor twee jaar, als beherend apotheker van Botica Santa Maria.

Hoe krijgt nu een apotheker, pas zo kort op Curaçao, een dergelijk boekje in handen?
F. Peeters: "Het boekje is van een octaafformaat, donkerbruin en de bladen laten verbrokkeld los. Het is afkomstig uit het archief van de secretaris van het bisdom Willemstad. Ik heb frater Wibertus naar de herkomst van het boekje gevraagd, maar daar wist hij geen antwoord op. Hij wist dat het er was, het is een van de weinige oude stukken die bewaard zijn gebleven".

Maar hoe bent u op het idee gekomen naar dit boek te zoeken?
"Ik had in het boek van René Romer, 'Cultureel Mozaïek', gelezen dat de oudste geschreven bron van het Papiamentu een kathechismus was uit 1830 van Monseigneur Niewindt en die wilde ik wel eens zien. Ik ben zeer geïnteresseerd in talen, o.a. ook in de herkomst van het Papiamentu. Daarop heb ik navraag gedaan op diverse plaatsen, o.a. bij het Centraal Historisch Archief, bij de Openbare Bibliotheek en bij de fraters op Scherpenheuvel. Frater Wibertus zei me toen dat hij die kathechismus niet gevonden had, maar wel dit woordenboekje. En of ik daarin ook geïnteresseerd was. Nu dat was ik wel. Het was oud genoeg om eens te gaan bekijken. Ik heb toen dat boekje gekregen en ik mocht het een aantal maanden houden".

En toen hebt u besloten er een reproductie van te maken?
"De vraag was alleen hoe. Een fascimile-uitgave zat er niet in. Het boekje is heel fragiel. Het is letterlijk broos. Het negentiende eeuwse papier was niet houtvrij. Het is sterk verbrokkeld en ook sterk verbruind. Je kunt het bijna niet fotograferen, omdat het contrast verloren is gegaan. Ook zijn er aan de kant, waar het zo verbrokkeld is letters weggevallen. Buiten dat vraagt het fotograferen van een dergelijk boekje goede apparatuur en een goede belichting. Dat kan ik zelf niet. Ik heb de apparatuur niet en als je het laat doen is het te duur en het resultaat toch vaak slecht. Toen ik ervan overtuigd was dat fascimile onmogelijk was, heb ik een andere weg gezocht. Ik wilde het opnieuw zetten en uittypen en de woorden aanvullen die aangevuld moesten worden. Soms worden stukken bij elkaar gehouden met plakband. Dan kun je de orginele tekst alleen nog terugvinden door de pagina's tegen het licht te houden".
Daardoor ontstaat ook meer contrast tussen het Spaans en Papiaments enerzijds en het Nederlands anderszijds".
Een volgend probleem was of de tekst exact moest worden weergegeven zoals die er stond of dat er ook aan veranderd mocht worden.
"In eerste instanties dacht ik de tekst exact weer te geven. Maar ik ontdekte al spoedig fouten in het Nederlands en daarna ook in de rest. Er zijn bijvoorbeeld vele inconsequenties bij het zetten van de accenten, vooral in het Spaans. De Spaanse tekst wordt vaak bedorven door een vermenging met de volkstaal. Ik heb besloten om wat zichtbaar fout was te veranderen. Daarbij heb ik een modern Spaans woordenboek gebruikt. Waar het Spaans fout was of het verkeerd was gespeld heb ik dat veranderd en achterin het boek heb ik vermeld wat er origineel heeft gestaan".

En het Papiaments?
"Van het Papiaments ben ik afgebleven, omdat het erom ging het negentiende eeuws Papiaments weer te geven. Alleen waar het duidelijk fout was, omdat bijvoorbeeld een accent fout staat aangegeven, of omdat er inplaats van een accent een deelteken staat, heb ik ingegrepen. Ook als, zoals een enkele geval, het Spaans en het Papiamentu verwisseld zijn, heb ik ingegrepen en daarvan achterin verantwoording afgelegd".

Kunt u daarvan voorbeelden geven?
"Er staat bijvoorbeeld ergens 'pabau', terwijl het meestal gespeld wordt als 'p'abao'. Ook staat er bijna overal 'dilanti', maar dan opeens ergens 'dilante'. Net als het voorzetsel 'di', waar af en toe 'de' staat. Bij de accenten in het Spaans heb ik alleen ingegrepen als daardoor een verkeerde uitspraak ontstaat, bijvoorbeeld bij 'bandera'".

Spreekt u zelf Spaans en Papiamentu?
"Ik spreek zelf geen Spaans, maar ik heb wel een middelbare schoolcursus Spaans gevolgd en kan het vrij goed lezen. Ik heb de gevallen steeds gecontroleerd aan de hand van een woordenboek".

Achter in het boek bevinden zich drie bladzijden met verbeteringen. "Ik heb verschillende keren het geslacht aan de Nederlandse zelfstandige naamwoorden toegevoegd. Soms ook stond het er verkeerd, dan heb ik het veranderd. Ik gebruik daar bij de Woordenlijst van de Nederlandse Taal uit 1954. Niet Van Dale, want dat woordenboek geeft veel te veel vrijheid. Dat wijzigt veel te veel. Van Dale laat ook ouderwetse woorden weg en neemt allerlei nieuwvormingen op die veelal niet eens Nederlands zijn. Ik ben juist zeer geïnteresseerd in oude taal".

Twijfelt u zelf nooit?
"Ik moet zeggen dat ik heel weinig fouten maak tegen de geslachtsaanduidingen. Ik erger me zeer aan de Nederlandse teksten uit het noorden, waar elk woord dat niet onzijdig is, mannelijk wordt gemaakt, zelfs als ze evident vrouwelijk zijn. Ik heb vrij veel oudere literatuur gelezen en als je erop let vallen afwijkingen nogal vlug op".

Wat is uw doel bij het uitgeven van dit woordenboekje?
"Ik wilde een vrij zeldzame -het zou me niets verbazen als dit een unicum is - bron van taal conserveren en in wat ruimere kring beschikbaar stellen. Dat is eigenlijk alles. Mensen die interesse hebben in een oudere fase van de taal kunnen de teksten vaak niet raadplegen. Ze zijn schaars. Veel mensen zijn niet in de gelegenheid om in een bibliotheek of in een archief te gaan zitten. Ik denk dat er behoefte is aan een goedkope uitgave die het hun mogelijk maakt de teksten te zien".

Foto Ken Wong

GOD. 40. GON.

Godsdienst, M. religion, culto - religion, culto.
Godsdienstig, religioso, deboto - devoto, religioso.
Godslasteraar, M. blasfemador - blasfemador.
Godsvrucht, V. debocion - devocion.
Goed, bon - buen.
Goed, O. bien, propriedad - bien, utilidad.
Goedaardig, di bon genio - de buena indole, bonazo.
Goeddunken, opinion, cordamentoe - opinion.
Goeden dag, bon dia - buenas dias.
Goeden nacht, bon noche - buenas noches.
Goederen, O. cosnan - cosas, bienes.
Goedertieren, generoso - gene-
Gondel, M. gondel - góndola.
Gonzen, haci zumzum - zumbar.
Goochelaar, M. hoogelaar, hacidor di kunstji - el que engaña con maña y habilidad.
Goochelen, haci ligereza di manoe - engañar con maña y habilidad.
Gooien, tirá - echar.
Goor, hor, zier, danjar - rancio, acre.
Goot, V. geut - gotera.
Gordijn, O. gordyn - cortina.
Gorgel, M. garganta (corocóro) - cuello, garganta.
Gorgelen, horgel - gargarizarse.
Gort, V. poespas - cebada mondada.
Goud, O. oro - oro.
Gouden, di oro - de oro.
Goudgeel, color di oro - color del oro.

GOD. 40 GON.

GODSDIENST, V. religion, culto — religion, culto.
GODSDIENSTIG, religioso, deboto — devoto, religioso.
GODSLASTERAAR, M. blasfemador — blasfemador.
GODSVRUCHT, V. debocion — devocion.
GOED, bon — buen.
GOED, O. bien, propriedad — bien, utilidad.
GOEDAARDIG, di bon genio — de buena indole, bonazo.
GOEDDUNKEN, opinion, cordamentoe -- opinion.
GOEDEN DAG, bon dia — buenas dias.
GOEDEN NACHT, bon noche —
GONDEL, M. gondel — góndola.
GONZEN, haci zumzum — zumbar.
GOOCHELAAR, M. hoogelaar, hacidor di kunstji — el que engaña con maña y habilidad.
GOOCHELEN, haci ligereza di manoe — engañar con maña y habilidad.
GOOIEN, tirá — echar.
GOOR, hor, zier, danjar — rancio, acre.
GOOT, V. geut — gotera.
GORDIJN, O. gordyn — cortina.
GORGEL, M. garganta (corocóro) — cuello, garganta.
GORGELEN, horgel — gargarizarse.
GORT, V. poespas — cebada mondada.

Pagina uit het opnieuw door Peeters in gothische stijl uitgegeven woordenboekje papiamentu (links) met daarnaast een pagina uit de originele versie.

Was het niet moeilijk om te weten welke letters waren weggevallen?
"Veelal niet. De Nederlandse tekst staat steeds voorop, dan volgt de Papiamentse en daarna de Spaanse. De tekst heeft meestal geleden aan de bovenzijde, dus bij de kopjes, en bij de Nederlandse woorden. Het was nogal gemakkelijk aan te vullen. Aan de binnenzijde ging het deels om Spaanse woorden en een enkele keer om een Papiaments woord. Maar in zo'n geval kijk je of je het woord ook ergens anders ziet staan of je zoekt het op in een modern woordenboek. Het heeft nooit tot echte problemen geleid".

Het boekje is uitgetypt op een typemachine in twee kolommen in twee verschillende lettertypes. De heer Peeters heeft daarbij gebruik gemaakt van een klassiek, gotisch aandoend lettertype (Classic, lijkt op het Duitse Fractor), waardoor de indruk van ouderdom gewekt wordt. De Nederlandse lemmata zijn in een vetgedrukte hoofdletter, de Papiamentse en Spaanse woorden zijn in een ander, een kleiner en zakelijker letter. Om dat mogelijk te maken moesten alle bladzijden twee keer door de typemachine.

"Ik wilde het origineel enigszins nabootsen, dat had het ook. Daardoor ontstaat ook meer contrast tussen het Spaans en Papiaments ener-

Wat gaat het kosten?
"Dat weet ik nog niet. Tussen de 15 en 20 gulden. Er wordt een oplage van 250 exemplaren gedrukt. Het boek komt niet in de boekhandels, maar het is hier in de botica, bij mij, te bestellen. Eventueel kan het opgestuurd worden, maar liever niet. Het probleem zal zijn de mensen te laten weten dat het er is. Ik zal het ook aanbieden aan bibliotheken en instituten en in Nederland".

Hebt u ook taalkundigen geraadpleegd voor u tot uitgave overging?
"Neen, Ik heb wel geprobeerd contact te krijgen, maar ik ken erg weinig mensen. Ik heb geen adressen en daarom heb ik ervan af gezien. Ik heb in mijn directe werkomgeving gevraagd wie te bereiken, maar men kon me geen nadere aanwijzingen geven. Tenminste niet voldoende concreet, zodat ik er wat aan had. Als ik een studie had gemaakt of een wezenlijke bewerking, zou ik het wel gedaan hebben, of ik was daar niet eens aan begonnen. Het gaat mij primair om een reproductie. Daarom leek het me minder nodig. Ik weet niet wat men op de taleninstituten van dit project zal denken. Als ze kritiek hebben, is mijn antwoord dat ze het zelf hadden moeten doen. Ze hebben tijd genoeg gehad. Primair heb ik gedaan wat ik zelf interessant vind en wat binnen mijn bereik ligt".

Hebt u ook gezocht naar andere, oude, exemplaren van dit woordenboekje?
"Ik heb op verschillende plaatsen navraag gedaan, maar naar ik heb begrepen is dit exemplaar van het bisdom het enige. Ik heb ook in Nederland navraag gedaan bij het generaalaat van de Fraters van Tilburg, ook naar de kathechismus, maar daar heb ik niets op gehoord. Ook niet bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, noch bij het Archief van de Dominicanen in Nijmegen. Maar ook al zouden er meerdere exemplaren van geweest zijn en exemplaren die wel gefotografeerd kunnen worden, dan nog zit je met de prijsfactor. Fotograferen maakt het veel duurder".

VEEL WERK

Was het een lastig karwei of heeft u er met plezier aan gewerkt?
"Toch wel. Het kost wel erg veel tijd. Alles moest twee keer worden getypt en het is een vrij intensieve en inspannende bezigheid. Maar het was voldoende de moeite waard om door te gaan en tot een goed einde te brengen.
In Nederland is het woordenboek van Kiliaan herdrukt en dat heb ik vaak en met veel plezier geraadpleegd. Er zijn nu wel andere woordenboeken maar er zit een verschil in de taal van 100 jaar geleden en die van nu. Er is het Papiamentse woordenboek van Aruba en een ander van hier. Daartussen is een belangrijk verschil in spelling. Blijkbaar kunnen beide partijen niet door een deur. Daarom is het nuttig het resultaat van een ander, in dit geval Monseigneur van Eeuwijk te bekijken. Hij heeft ook over die kwestie nagedacht en is tot een besluit gekomen. Zijn spelling gaat in de richting van een etymologische spelling, dus naar de afkomst van het woord. Alleen in die gevallen waar de afkomst erg onduidelijk ligt, heeft hij gekozen voor een fonetische aanpak.
Ik ben in het algemeen niet voor een spelling die alleen uitgaat van klanken. Als je dat toepast op het Nederlands wordt het onmogelijk voor Noord en Zuid, en Oost en West om elkaar te vinden. Hier zijn de verschillen niet zo groot, maar hun opvattingen liggen wel ver uiteen. Op het ene eiland hanteert men een etymologische spelling, op de andere eilanden helemaal niet. Ik zou een fonetische spelling in ieder geval niet aanvaarden".

Maar als een officiële spellingscommisie zo beslist?
"Ik moet niets. Ik werk op de wijze waar ik vrede mee heb, en dat wordt niet beslist door een commissie. Vrijheid in taal! Ik laat me geen regels stellen. Stel dat iemand met het wilde idee aankomt om de werkwoordsspelling van het Nederlands te vereenvoudigen, m.a.w. van de straat te maken: een ander doet maar wat hij niet laten kan, maar ik volg daarin niet. Hetzelfde geldt voor de woordgeslachten. Als een commissie geen verschil meer wil maken tussen mannelijke en vrouwelijke woorden, en alle bezittelijke voornaamwoorden met 'zijn' worden afgedaan, volg ik daarin niet".

U bent nogal fel. Verwacht u reacties van de taleninstituten, het ILA of Sede di Papiamentu?
"Ik weet het niet. Ze zullen wel vinden dat er een nietdeskundige aan bezig is geweest. Maar de deskundigen hebben hun tijd gehad. Zij zouden het zelfs niet op eigen kosten hebben hoeven doen, doch ze hebben het niet gedaan. Ik heb in Nederland verschillende boekjes uitgegeven over scheikunde. Dit boekje had technisch mis schien beter gekund. Maar als anderen dan hun geld er niet in willen steken, moeten ze het mij niet kwalijk nemen dat ik het op mijn manier doe".

Wat ik wil bereiken zijn twee dingen. In de eerste plaats wil ik het beter bruikbaar maken. Dat is ook de reden dat ik de fouten eruit heb gehaald. Vooral de Spaanse fouten zouden anders tot verwarringen kunnen leiden. Maar in de tweede plaats wil ik het Papiamentu van 1875 blijvend weergeven".

Is er veel in het Papiamentu veranderd?
"Ik ben geen deskundige op het gebied van het Papiamentu. Maar als ik het vergelijk met de woordenboeken van nu, is er niet veel verschil. Soms ziet een woord er anders uit. Het verraste mij hoe weinig er veranderd is".

U hebt met pater Brenneker wel over het boekje gesproken. Kende hij het niet?
"Ik heb met hem over mijn plan gesproken en ook met pater Nooyen. Ik kreeg niet de indruk dat zij het boekje kenden, maar ik heb het hun niet gevraagd. Ik kreeg echter geen reactie waaruit bleek dat ze het kenden. Ik heb over deze uitgave ook gesproken met professor Jandi Paula. Hij had er interesse voor. Van hem heb ik vernomen dat het Centraal Historisch Archief geen exemplaar heeft. Maar ook als het boekje geen unicum is en er bestaan meerdere exemplaren: hoeveel mensen zijn bereid een dergelijk boekje aan een vreemde uit te lenen. En dan kun je het zeker geen paar jaar houden. Dit was een unieke kans. Ik heb een zesdaagse werkweek en heb dit werk op mijn ene vrije dag gedaan. Ik kan niet naar willekeur de periode van uitleen verlengen. Ik moet met een afmaken waar ik aan begonnen ben. Dat is het verschil met een beroepskracht".
"Ik ken een professor in Nederland en die vindt dat heruitgaven niet zozeer hoeven. Die man heeft boter op zijn hoofd. Hij heeft achter zijn rug hele rijen boeken en vlakbij een uitgebreide universiteitsbibliotheek. Hij heeft heruitgaven niet nodig, hij kan altijd over het origineel beschikken. Als anderen aanmerkingen maken op mijn werk hebben ze ook boter op hun hoofd. Daar kan ik me zo boos over maken. Ik ben blij dat ik op het gebied dat me interesseert, heruitgaven kan maken, die anderen de tocht naar de bibliotheek besparen. Bovendien een heruitgave kun je uitlenen. Ik doe geen schade, in feite wek ik alleen interesse. Als mensen niet geïnteresseerd zijn, moeten ze mijn werk negeren. Als ze wel belangstelling hebben, kunnen ze het lenen bij een bibliotheek of zelf aanschaffen".

Aan het eind van het voorwoord noemt u als plaatsnaam Willemstad. Maar op de titelpagina staat dat het boek uitgegeven is door Peeters, Tilburg. Vanwaar dit verschil?
"Ik kom uit Tilburg, dus het boek wordt formeel in Tilburg uitgegeven. Ik wil op deze wijze de herkomst tot uitdrukking gebracht zien. En zo sluit het ook aan bij wat ik in het verleden heb gedaan. Maar ik heb Willemstad onder het voorwoord geschreven, omdat het hier tot stand is gekomen".

Regisseur van 'Shirley Valentine' in het papiaments

"ALS JE EEN pistool tegen mijn kop zou houden en me echt zou dwingen om een keus te maken, dan zou ik misschien van het toneel afstappen en me alleen nog wijden aan de film", aldus Peter Tuinman. "En aan de regie", haast hij zich eraan toe te voegen. "Dan kon ik op die manier toch een band houden met het theater. Maar als je me over twee jaar weer voor het blok zou zetten, kwam ik misschien wel tot een heel ander rijtje." De luxe van een getalenteerd kunstenaar.

De filmacteur, toneelacteur, regisseur en als het zo uitkomt producent Peter Tuinman bracht vorige week een bliksembezoek aan de Antillen en Aruba ter voorbereiding van de papiamentstalige produktie van 'Shirley Valentine' die in de tweede helft van het volgend jaar een feit moet worden. De Nederlandse versie van die voorstelling werd eind mei in de vertolking van Anne Wil Blankers en in een regie van Shireen Strooker drie maal opgevoerd in Centro Pro Arte. Dat werd mogelijk gemaakt door de Haagse stichting Paradise Productions (niet te verwarren met Radio Paradise).

= door Peter Dicker =

Peter Tuinman: "Je moet voortdurend de wind door je bovenkamer laten gaan"

Inge van der Werf van Paradise Productions liet in mei al weten dat bij voldoende respons een serieuze poging zou worden gedaan om *Shirley Valentine* te vertalen en bewerken tot een papiamentse voorstelling. Met een Antilliaanse (of Arubaanse) actrice in de hoofdrol. De reacties op de voorstelling waren inderdaad zeer stimulerend, zowel van de kant van het publiek als van de culturele organisatie CCC. Daarmee gewapend zette Paradise Productions een subsidieverzoek aan het KABNA de nodige kracht bij. En met succes.

Peter Tuinman gaat de regie voor de nieuw voorstelling op zich nemen. Hij had ook al een belangrijk aandeel in de twee eerste Paradise-produkties, die medio 1990 op Curaçao werden gerealiseerd. Dat waren *Tussen ons*, een Nederlandse versie van een stuk van Ayckbourn (regie, produktie en acteren: Tuinman) en *Ruleta*, een papiamentse produktie (regie: Tuinman, produktie Inge van der Werf).

Tuinman verheugt zich enorm op de papiamentse *Shirley*: "Ten eerste omdat de motivatie en het spelplezier die ik met name bij *Ruleta* heb gezien, me altijd zijn bijgebleven. En bij het publiek bespeurde ik een enorme honger naar dit soort toneel. Ten tweede omdat dit stukje van de wereld een bijzonder warm plekje in mijn hart heeft. En ten derde omdat ik altijd zoek naar diversiteit: zoveel mogelijk verschillende dingen doen in dit vak. Je moet voortdurend de wind door je bovenkamer laten gaan."

"Zo heb ik nu al weer drie jaar achtereen - met plezier -bij het Nationaal Toneel gespeeld. En dan voel ik gewoon dat ik toch weer een andere uitdaging nodig heb. Die heb ik onder meer gevonden in de regie van Molière's *Amphytrion*."

"En ook als hoofdinspecteur van de recherche in een nieuwe politieserie voor de Nederlandse televisie. Een produktie van Joop van den Ende, naar de populaire Engelse serie *The Bill*. *Bureau Kruislaan* gaat het heten. De eerste dertien afleveringen zijn klaar, binnenkort beginnen we aan een nieuwe serie van dertien. Ik heb er wel een goed gevoel over, volgens kenners is het in elk geval de professioneelste politieserie die in Nederland ooit gemaakt is. Uitgangspunt was dat het moet kunnen concurreren met series als *Hill Street Blues* en Duitse *Krimi's* als *Derrick* en *Der Alte*. En tegelijk toch herkenbaar Nederlands blijven."

"De serie maakt een heel geloofwaardige indruk. Zo is er een compleet politiebureau voor nagebouwd in Amsterdam-Noord en wordt bijna alles op locatie gefilmd, in een tempo van een aflevering per week met werkdagen van twaalf, veertien uur."

De afgelopen week is door Peter Tuinman en Inge van der Werf hard gewerkt aan audities. Daarbij kon worden geput uit het reservoir acteurs van *Ruleta*. De namen vallen van Orlando Cuales, Rina Penso, Fifi Rademaker en Laura Quast. Tuinman: "Het is me weer opgevallen hoe ontzettend veel talent er hier rondloopt. Dat maakt de keuze van die ene actrice er niet gemakkelijker op. En zo lang we daar nog niet uit zijn, wachten we ook met het verstrekken van een opdracht aan een vertaler. Want de vertaling en bewerking van een stuk als *Shirley Valentine* kan alleen maar gestalte krijgen in nauwe samenspraak met de actrice."

"De slagkracht van dat stuk is door het thema van de eenzaamheid weliswaar universeel, niet cultuurgebonden, maar inhoud en vorm moeten wel worden toegesneden op de Caribische situatie. En op de actrice die het moet gaan dragen. Wat me trouwens een enorme uitdaging voor dat duo lijkt."

LANDHUIS KNIP

Van der Werf en Tuinman hebben locaties bekeken op Aruba, Curaçao en Bonaire waar de voorstellingen zouden kunnen worden geënsceneerd. Want het is nadrukkelijk de bedoeling op Curaçao nu eens niet alleen in schouwburg Centro Pro Arte voor de dag te komen, maar ook op Bandabao. Zo is er poolshoogte genomen op een podium in San Pedro en bij landhuis Knip.

Tuinman: 'Eigenlijk vraagt een stuk als *Shirley Valentine* om de intimiteit van een kleine zaal. Daarom komt zowel een zaal in San Pedro als het bordes van landhuis Knip zeker in aanmerking." *Ruleta* werd destijds in vier weken uit de grond gestampt dank zij een groep acteurs die overdag ook nog gewoon zijn werk had. Tuinman: "Die groep ging als een tornado aan de gang. En had het dik verdiend om die voorstelling ook in Nederland te kunnen spelen. Daar hebben we ook hard aan getrokken. Het KABNA had er aanvankelijk wel oren naar, maar uiteindelijk bleek de hele produktie qua acteurs en decor te groot, of beter gezegd te kostbaar om zo maar even over te planten naar Nederland."

"Wat dat betreft staan we er nu veel beter voor, want als produktie is *Shirley* natuurlijk veel beter te verzien. We zullen er dan ook alles aan doen om die voorstelling naar een paar grote steden in Nederland te halen. Dat is helemaal niet zo gek als het lijkt. Op het Holland Festival vindt je toch ook voorstellingen in het Spaans en in allerlei oost-Europese talen? En daar is dan echt belangstelling voor, ook van de kant van een publiek dat die talen niet machtig is."

"Ik stel me zelfs voor dat je de papiamentse *Shirley* zou kunnen aanbieden aan een televisieomroep, die het met ondertiteling uitzendt. Zoals dat met allerlei minderheidstalen in Nederland gebeurt. Wat is dat trouwens, een minderheidstaal? Is het Fries dat ook niet? En het Limburgs?"

Maar de grote blonde Fries heeft nog meer op zijn verlanglijstje: 'Na *Shirley* is het onze grote wens om met de acteursgroep van *Ruleta* een wat omvangrijkere produktie aan te vatten. *De knecht van twee meesters* bij voorbeeld, of *Oom Wanja*, of een geheel eigen project.

"En om de deelnemende acteurs tegelijk wat meer ondergrond te bieden, om een infrastructuur op theatergebied te ontwikkelen zouden we daar dan een paar *workshops* aan vast willen knopen. Bij voorbeeld eentje voor acteren op het toneel, eentje waar acteren voor de camera aan bod komt, eentje voor de fijne kneepjes van licht, geluid en decor. Er lopen hier genoeg mensen rond van professioneel niveau, die daaraan een steentje zouden kunnen bijdragen."

"Eigenlijk zou het KABNA op dat punt een diepteinvestering moeten doen, zodat je aan elke voorstelling hier een dergelijk vervolg zou kunnen geven."

Maar eerst is het voor Paradise Productions zaak om de knoop door te hakken ten aanzien van de actrice en de vertaler (of vertaalster) voor *Shirley Valentine*. Peter Tuinman: "En we moeten op korte termijn een goede speelperiode vaststellen, ergens in de tweede helft van '93. Dat is met alles het grote geheim: met het juiste produkt komen op de juiste moment. Zo probeer ik in mijn leven steeds die plekken op te zoeken waar die twee samenkomen."

DEN HAAG/WILLEMSTAD - De stichting Paradise Productions werd begin 1990 opgericht op initiatief van Inge van der Werf en Peter Tuinman. "We willen die houding van cultuurtoerisme doorbreken, van Nederlandse acteurs en actrices die even de oceaan overwippen om een paar voorstellingen te doen en dan in de zon gaan liggen en daarmee basta. Het cultureel verdrag tussen Nederland en de Antillen en Aruba moet veel meer tweerichtingsverkeer worden. Het moet mogelijk zijn om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van al die talenten die hier op theatergebied rondlopen."

Peter Tuinman met Inge van der Werf op een foto die werd gemaakt tijdens hun vorige bezoek aan Curaçao enkele jaren geleden.

DE VAN OORSPRONG Friese acteur Peter Tuinman (45) werd na zijn toneeldebuut bij het RO-Theater vooral door de bekende regisseur Frans Marijnen gekneed in het vak. Al vroeg in zijn carrière groeide zijn fascinatie voor de cinema. Dat werd een liefde van twee kanten, want Tuinman werd gevraagd voor een groot aantal speelfilms.

Op zijn lange erelijst staan (hoofd)rollen in onder meer *Het meisje met het rode haar, Spetters, Blonde Dolly, Een vlucht regenwulpen, De schorpioen, Het teken van het beest* en *De Dream*. Die laatste film is hem, met de beide films van regisseur Ben Verbong (*De schorpioen* en *Het teken van het beest*) nog het meest dierbaar. Voor zijn rol in *De Dream* kreeg hij destijds het Gouden Kalf tijdens de Nederlandse Filmdagen in Utrecht.

Hoewel die film aanvankelijk niet zoveel publiek trok als verwacht, kwam er een geweldige opleving door de ongekende publiciteit rond de rockopera *Ik, Jan Cremer*, waarin Tuinman in diezelfde periode op het toneel furore maakte.

Ook als televisieacteur is Tuinman veelgevraagd. Daarnaast is hij verbonden geweest aan tal van toneelgezelschappen.

'De Zebra' van Fransman Alexandre Jardin:

Hoe een notaris zijn eigen vrouw wilde versieren ....

door Ronnie Henriquez

DE FRANSE schrijver Alexandre Jardin presenteerde zich in 1988 bij het lezerspubliek met zijn roman 'De Zebra', een debuut dat meteen werd bekroond met de prestigieuze Prix Fémina. Bij 'De Arbeiderspers' verscheen onlangs de Nederlandse vertaling van dit boek dat Jardin schreef vlak vóór zijn huwelijk. En bij het lezen wordt duidelijk dat Jardin zijn roman als het ware ook heeft 'opgedragen' aan het huwelijk: een verbond dat tot de dood toe moet stand houden en floreren. 'Zebra' is de bijnaam van de hoofdpersoon, notaris Gaspard Sauvage, woonachtig in 'Huize Zonderling' op het Franse platteland. Hij is al vijftien jaar getrouwd met Camille die les geeft aan een middelbare school. Ze hebben twee kinderen, zoon Paul en dochter Natasha die hun ouders niet teleurstellen en de 'Zebra' Gaspard geniet van al het goede in het leven. Hoewel, soms maakt hij zich zorgen over het feit dat zijn huwelijk een routine aan het worden is waarin maar weinig is overgebleven van het vuur uit de eerste jaren.

BRIEVEN

Om die routine te doorbreken en het hart van zijn vrouw Camille weer in lichterlaaie te zetten, bedenkt de 'Zebra' een geraffineerd plan. Hij begint haar heimelijk anonieme liefdesbrieven te schrijven, waarin hij zich presenteert als een hartstochtelijk minnaar. Gaspard blijkt daarbij veel poëtischer en fantasierijker te zijn dat hij zelf ooit heeft kunnen vermoeden.

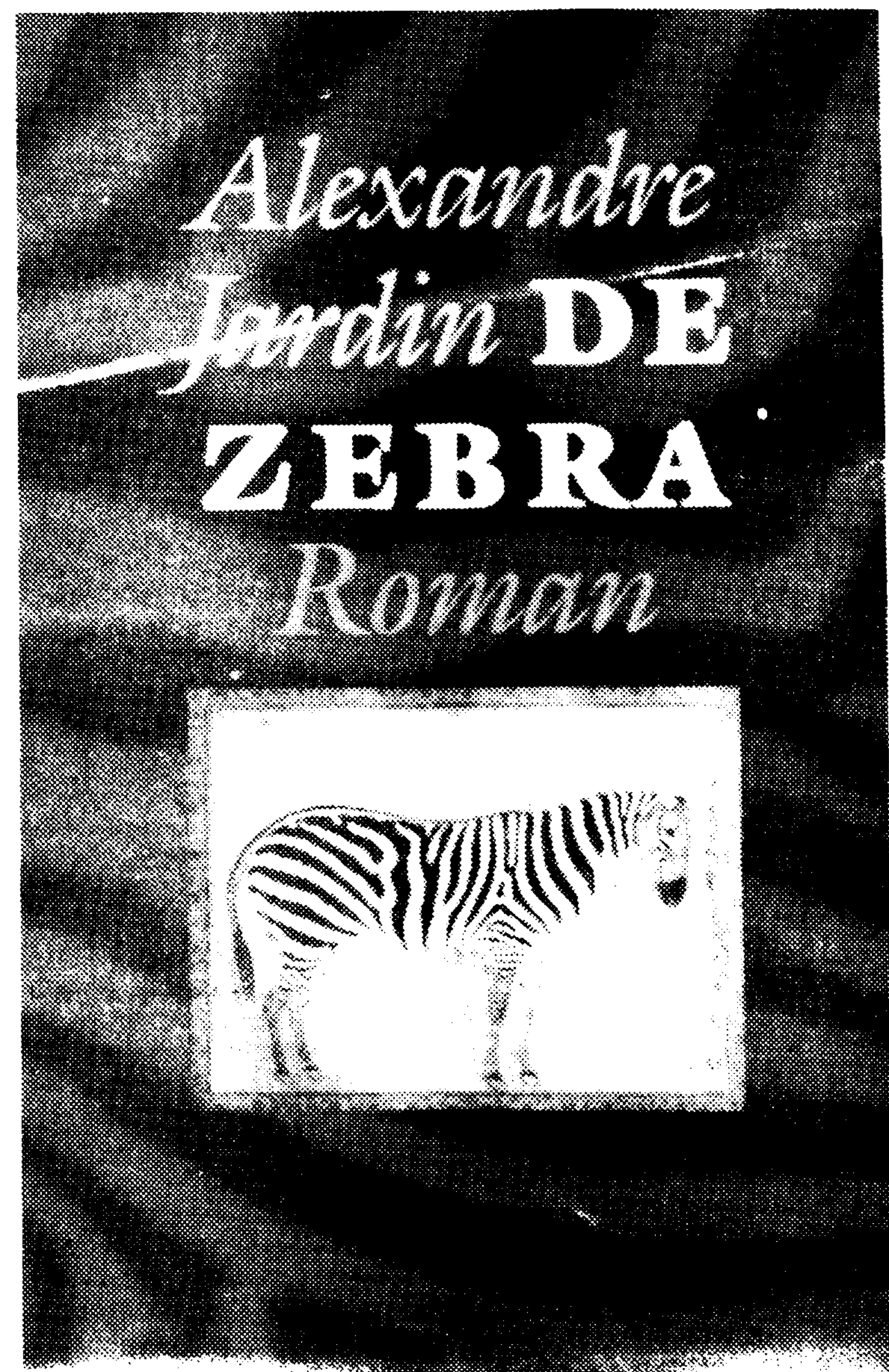
Kennelijk ook meer dan Camille kan vermoeden, want ze heeft er geen flauw idee van waar de liefdesbrieven, die in haar inderdaad lang vervlogen hartstochten doen oplaaien, vandaan komen. Haar verdenking gaat uit naar een 18-jarige pupil, een nieuwkomer op school die echter op geen moment openlijk laat blijken dat hij enige belangstelling voor zijn aantrekkelijke lerares koestert.

En eigenlijk vindt Camille het op haar leeftijd helemaal niet erg om van de aandacht te genieten van een jonge man die zich zo poëtisch kan uitdrukken in zijn liefdesepistels.

Naarmate de correspondentie vordert en de hartstocht van Camille groeit tot dezelfde dimensie als het verlangen van haar man, weet de auteur van 'De Zebra' een spanning op te bouwen die het goed zou doen in een *detective story*. De ontknoping zullen wij niet verklappen....

Helaas zijn de laatste hoofdstukken niet zo boeiend meer als in het begin en takelt het verhaal van Alexander Jardin als het ware af met het verdere leven van de notaris wiens veroveringspogingen met de dag bizarder worden.

Maar al bij al lijkt 'De Zebra' het veelbelovend begin van een schrijverscarrière, vooral door de oprechte stijl van de 24-jarige Alexandre Jardin. En wie weet doet ook hij in zijn huwelijk ervaringen op die uitmonden in fascinerende en boeiende lectuur.

Multatuliprijs gaat naar Dirk van Weelen

DE MULTATULI-prijs 1992 is toegekend aan de auteur Dirk van Weelden voor zijn roman *Mobilhome*. De prijs, groot f.15.000, die toegekend wordt door de stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst, zal op 23 oktober as. worden uitgereikt. Het fondsbestuur werd geadviseerd door een commissie bestaande uit Jessica Durlacher, Marjoleine de Vos en Hans Warren. In het rapport zegt de commissie dat Van Weelden in *Mobilhome* zijn zoektocht naar het juiste gevoel voortzet. "Zowel in de vorm als in de inhoud zoekt Van Weelden in deze roman naar de vereniging van de schijnbaar tegengestelde grootheden 'thuis' en 'de wereld', ofwel anders uitgedrukt: 'veilige stilstand' en 'spannende verandering' of gewoon naar een combinatie van 'privé' en 'publiek'.

De lucifer zonder kop

=door Nel de Jong=

HET WAS een drukte van belang in het luciferdoosje. De lucifers lagen naast en boven elkaar en hadden pret voor tien. Ze praatten en kwebbelden, ze lachten en ruziëden. En horen en zien verging je af en toe.

Maar er was één lucifertje dat niet mee deed. Het lag stilletjes tussen de andere lucifers en zei geen boe of ba. Alleen als een van de zijn buren snauwde van: "Hé, ga eens opzij" of "Hé, wat lig je weer in de weg", zuchtte het en snoof een eindje op.

Het lucifertje had geen kop. Het was gewoon maar een stokje, zonder een mooi rond bolletje erop. En daar had het een heleboel ver-

driet van. De andere lucifers in het doosje lachten hem erom uit en lieten hem links liggen. Terwijl hij het toch ook niet kon helpen, dat hij geen kop had. En als het lucifertje aan de grote hand dacht, biggelden de tranen langs zijn houten stokje.

Af en toe ging het doosje open en greep een grote hand er een lucifer uit. "Neem mij mee, neem mij mee!" riepen de luficers dan. Maar het lucifertje zonder kop niet. Dat kroop zo ver mogelijk onder de anderen en hoopte maar dat hij nog een poosje in het doosje kon blijven. Want wat zou de hand wel zeggen, als hij hem pakte en zag, dat hij geen kop had! Hij zou hem misschien nog harder uitlachen dan de lucifers.

Maar op een dag waren er nog maar een paar lucifers in het doosje. Het lukte het lucifertje niet meer zich onder de anderen te verstoppen. En zo gebeurde het, dat de hand hém greep.

"Help!" schreeuwde hij angstig. "Ik wil niet!" Hij kneep zijn ogen stijf dicht om maar niets te zien. "Hé, bah, er zit geeñ kop aan", hoorde hij een stem zeggen. En het volgende ogenblik zweefde hij door de lucht en kwam met een plof op de grond terecht. De hand had hem uit het raam van een auto gegooid.

Eerst bleef de lucifer verdrietig huilend liggen. Maar toen droogde hij zijn tranen af en ging dapper op stap. Het was in de wijde wereld toch heel wat prettiger dan in het lucifersdoosje, waar iedereen hem afsnauwde, dacht hij. En vrolijk riep hij "Daag" tegen een paar muisjes die hij tegenkwam.

De muisjes keken hem met open bekjes aan. "Wat ben jij voor iets?" vroegen ze verbaasd.

"Ik eh... een lucifer".

"Een lucifer??"

"Ja eh... alleen heb ik geen kop".

De muisjes keken elkaar eens aan en begonnen toen te giechelen. "Hihi, een lucifer zonder kop, wat gek!"

Verdrietig sloop het lucifertje weg. Het was in de wijde wereld al net zo als in het lucifersdoosje, dacht hij. Hier lachte ook iedereen hem uit. En elke keer als hij een muisje, een hagedis of een kakkerlak tegenkwam, verstopte hij zich onder een steen of achter een cactus. Ook toen er een klein vrolijk kereltje met een lange witte baard en een puntmuts op aan kwam stappen.

Jullie snappen zeker al wie dat was, hé? Ja, kabouter Brr. Hij zong een kabouterliedje en zwaaide zijn wandelstokje hoog in de lucht. En daardoor kwam het misschien, dat hij de steen midden op het pad niet zag. Boem! Daar rolde hij er pardoes overheen. En krak! Daar brak de wandelstok zomaar in tweeën.

"Ai", schrok het lucifertje. Hij vergat helemaal dat hij een lucifer zonder kop was, die door iedereen uitgelachen werd, en rende naar het kaboutertje.

"Heb je je pijn gedaan?" vroeg hij angstig.

Kabouter Brr voelde aan zijn hoofd en aan zijn armen en benen. "Eh nee, ik geloof van niet", zei hij. "Alleen mijn wandelstok is stuk. Het zal niet meevallen weer zo'n mooie rechte wandelstok te vinden. En wie ben jij?" vroeg hij nieuwsgierig. "Ik heb je nog nooit gezien".

Het lucifertje keek verlegen naar de grond. "Ik ben alleen maar een lucifer zonder kop", zei hij zachtjes.

Kabouter Brr zag wel hoe erg de lucifer dat vond. "Wat naar voor je", zei hij medelijdend. Maar toen begonnen zijn oogjes plotseling te glinsteren. "Zeg!"

zei hij. "Ik weet wat. Zou je niet mijn wandelstok willen zijn?"

"Je wandelstok?" vroeg de lucifer verbaasd. "Ja, ja, dat zou ik dolgraag willen!"

En zo stapte de lucifer even later samen met kabouter Brr door de mondi.

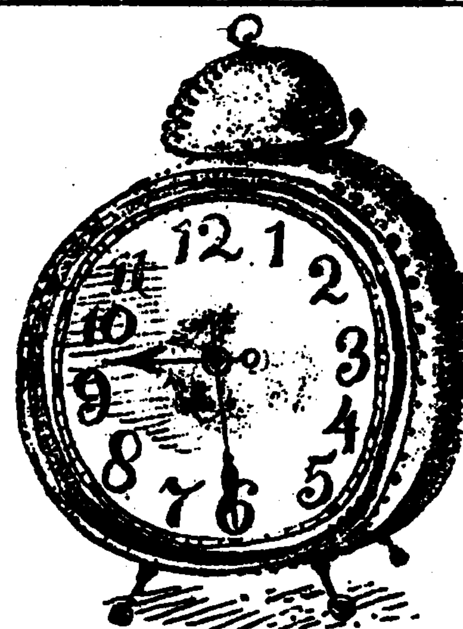
"Wat een mooie wandelstok heb je daar, kabouter Brr", zeiden de dieren vol bewondering.

En op de hele wereld was er geen blijer en trotser lucifertje dan de lucifer zonder kop.......

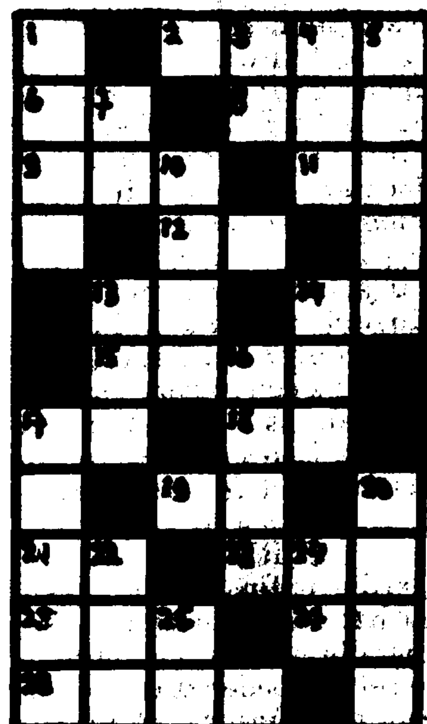
Versjes van vroeger

Luilak, beddezak,
Staat om negen uren op!
Negen uren, halfef tien,
Kan de luilak nóg niet zien.

Ouwe Jan en jonge Jan
Die zouen samen pompen;
Ouwe Jan die brak zijn been,
En jonge Jan zijn klompen.

Uit de schoolkrant

DIONE UIT de derde klas van Kolegio Chaya Willems heeft een mooi verhaaltje geschreven over een hond. Lees maar eens. Ik vind je heel knap, Dione!

LINA EN FIK

Er is een arme vrouw. Zij heet Lina. Zij is zeventig jaar. Zij heeft een hond. De hond heet Fik. Fik is niet mooi, maar wel lief voor de kinderen. Als een kind langs het huis van Lina loopt, dan zegt Lina: "Hoe gaat het met jou?" Lina pakt een potje met snoep en ze geeft er één aan het kind.

De kinderen houden veel van Lina. Fik houdt ook heel erg veel van Lina, en zij houdt ook veel van Fik. Als het avond wordt, gaat Fik voor de deur slapen. ' Morgens gaat Fik voor de deur zitten. Fik past goed op Lina.

Maar op een dag is de deur van het hek open. Fik zegt: "Ik heb goed voor Lina gezorgd. Maar nu ga ik op stap". Hij gaat de straat op zonder goed uit te kijken. En dan komt er een auto aan. 'Boem', de hond ligt bijna dood op straat.

Lina schrikt als ze 'boem' hoort en ze gaat kijken. Als ze Fik ziet, pakt ze hem op en neemt hem mee naar binnen. Ze legt hem bij het bed. Dan belt een meneer de dokter, en de dokter komt. Als de dokter Fik ziet, zegt hij: "IK neem hem mee naar huis. De hond is erg ziek". Fik moet bij de dokter blijven. Maar de dokter zegt: "Bel me maandag op". Maandag zegt de dokter tegen Lina: "De hond is goed". Dan is Lina blij als ze hoort wat de dokter zegt.

De volgende dag belt Lina de dokter weer op. En de dokter zegt dat Fik bijna beter is, maar dat hij nog slaapt. De dokter zegt: "Ik heb zijn poot een injectie gegeven en u mag hem zondag halen". En dan gaat Lina hem zondag halen. Lina is heel erg blij. Ze heeft tegen de dokter gezegd: "Dank u wel, dank je wel voor alles".

En Fik is ook heel blij dat hij weer naar huis mag gaan.

Xingoe de hond

WEET JE het nog? Zo'n honderd jaar geleden trekt de kolonist Andreas door het Braziliaanse oerwoud naar het stuk land, waar hij zijn huis wil bouwen. Zijn hond Detta en haar jong Xingoe trekken met hem mee.

Woedend blaft Detta erop los. Uit het dichte struikgewas springt een indiaan de weg op. Achter hem aan een tweede en een derde, tot een hele groep met gekrijs en zwaaiende armen de stoet tot stilstand brengt.

Tonio trekt zijn pistool, maar Andreas snauwt: "Niet doen! Je ziet toch dat ze niet aanvallen!"

Detta staat als een standbeeld. Xingoe drukt zich trillend tegen haar aan. "Hier!" schreeuwt Andreas. "Detta, Xingoe, hier!"

Maar Detta herinnert zich het gevecht van haar eerste baas Stefan met de indianen. Stefan raakt hierbij dodelijk gewond. Deze mannen hebben dezelfde geur als de vij anden van toen. Met ontblote tanden stort ze zich op de mannen. Geen bevel kan haar meer tegenhouden. En Xingoe rent met haar mee, achter de vluchtende indianen aan. Detta springt, hapt toe en sleurt een van de indianen tegen de grond.

Plotseling zoeven er pijlen op de honden neer. Detta voelt een steek in haar zij. Het hele lichaam wordt lam. Vaag hoort ze Xingoes gehuil en janken. krabbelt ze op. Maar haar poten weigeren te gehoorzamen en ze zakt weer op de grond. Het duurt een hele tijd voor ze terug naar de stoet kan hinken.

"De honden hebben ons gered", zegt Tonio. "Hebben jullie gezien hoe bang de indianen voor hen waren? Die kennen Detta zeker nog van vroeger!"

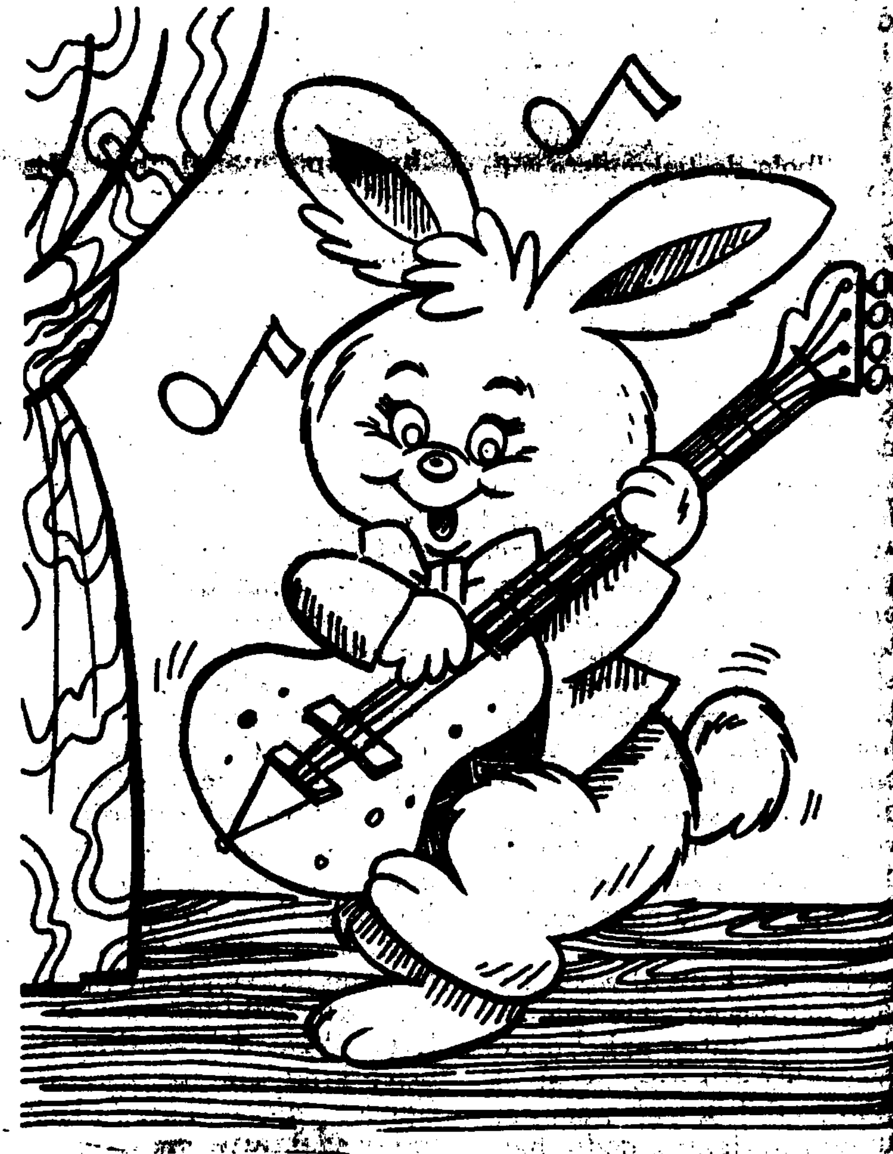
"Waar is Xingoe gebleven?" vroeg Christa. Niemand heeft Xingoe meer gezien. Andreas roept en fluit, maar Xingoe is weg.

"De indianen hebben hem gedood", zegt Tonio. "Een jonge hond heeft nog geen verstand van vechten".

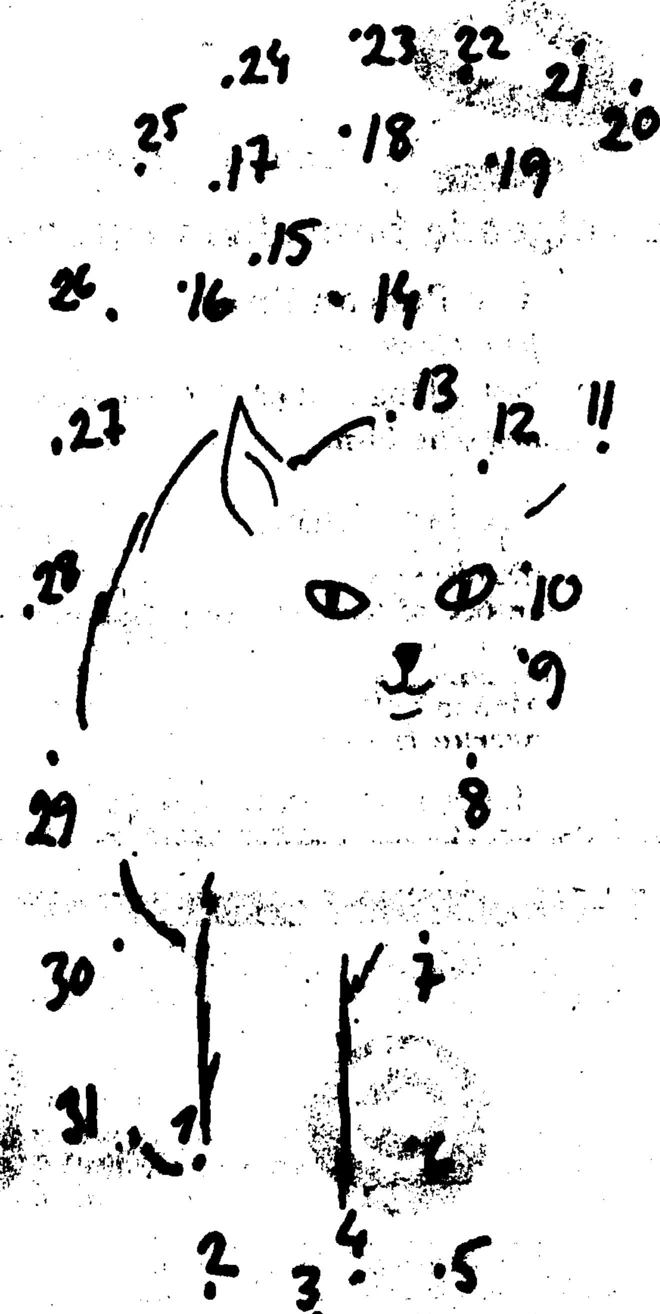
"Misschien komt hij ons nog achterna", zegt Christa. "Hij moet toch onze sporen vinden".

(wordt vervolgd)

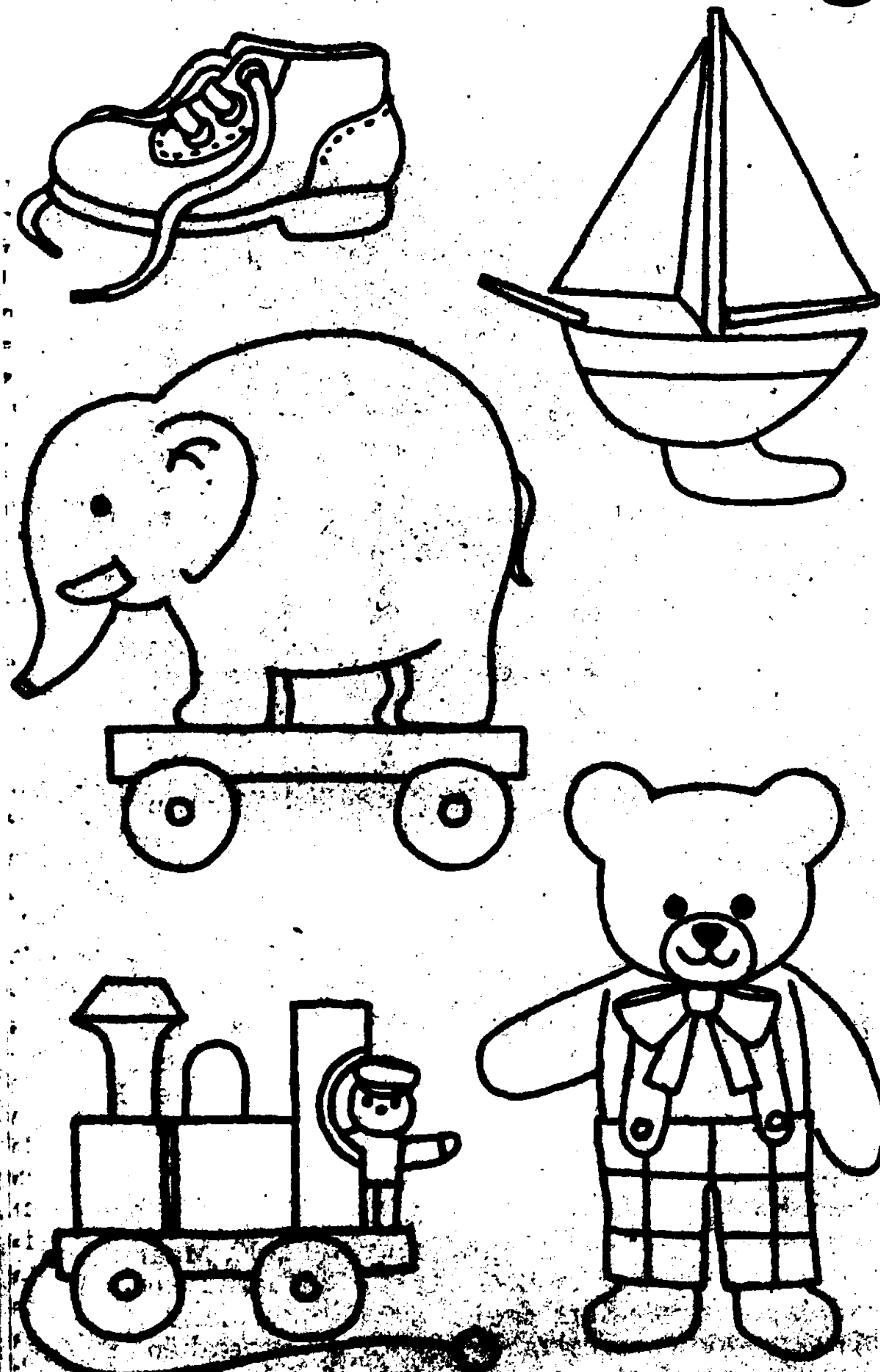
Om te kleuren

Volg de stippen en kleur.

Wat past niet in deze tekening

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 2. kind zonder ouders; 6. klaar; 8. dik; 9. indien; 11. muzieknoot; 12. televisie; 13. lidwoord; 14. okay; 15. grappige dieren die je in elke dierentuin ziet; 17. persoonlijk voornaamwoord; 18. boom; 19. voegwoord; 21. muzieknoot; 23. muzieknoot; 25. meisjesnaam; 27. vader; 28. tocht naar een ander land.

VERTICAAL: 1. keer; 3. eerst volgende (afkorting); 4. roem; 5. me[illegible]; 7. afkorting van [illegible]; 10. autoped; 13. deel van een huis; 14. bezittelijk voornaamwoord; 16. een keer; 17. elk; 20. deel van een school; 22. uitroep van een stierevechter; 24. boven; 26. muzieknoot.

OPLOSSING VORIGE KEER:

HORIZONTAAL: 1. Eva; 4. moe; 7. mal; 8. aal; 9. sok; 11. as; 13. de; 14. ik; 15. do; 16. r.k.; 18. ma; 20. sla; 22. oei; 24. are; 26. sap; 27. pen.

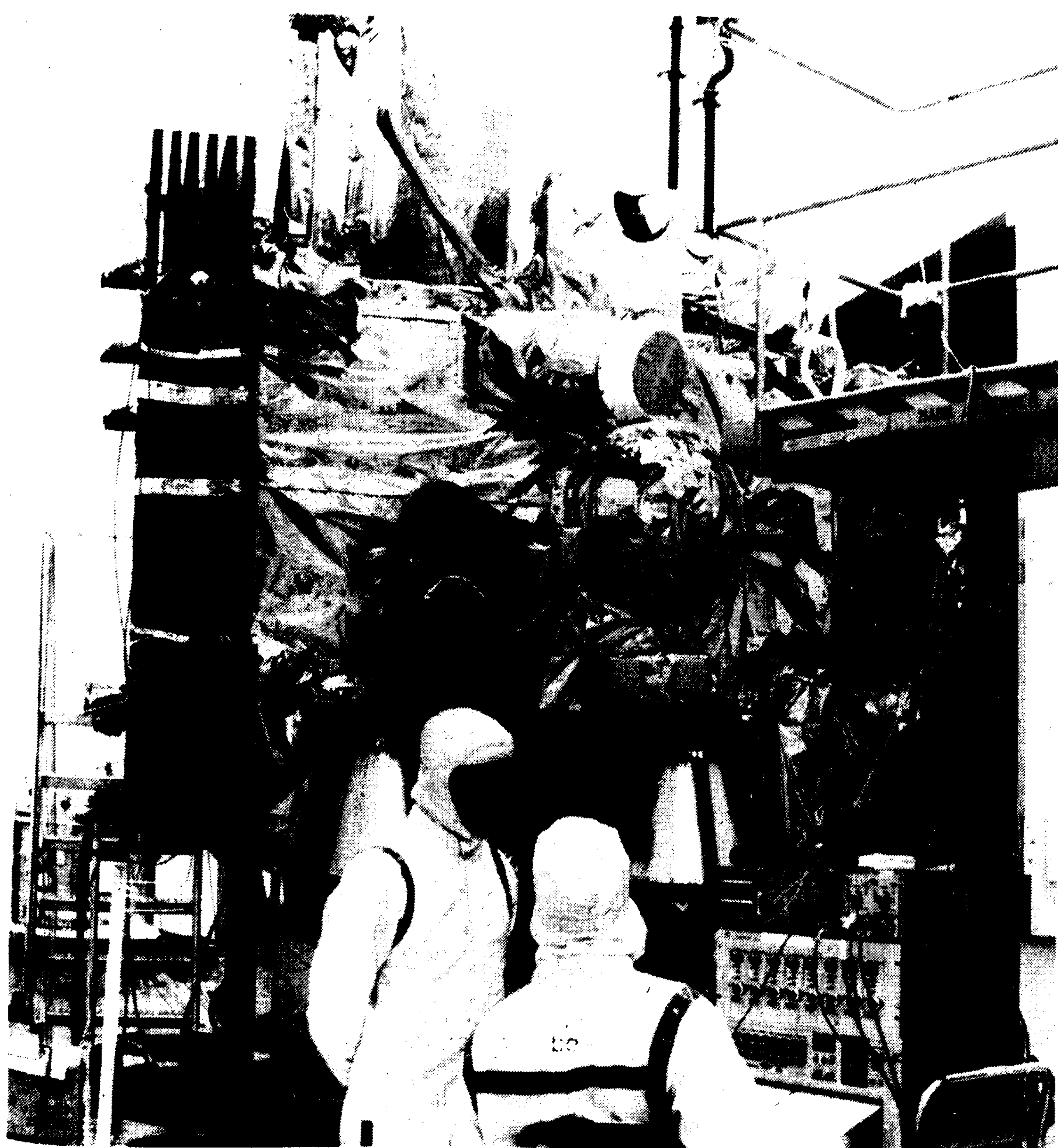
VERTICAAL: 1. Emma; 2. va; 3. als; 4. mak; 5. o.a.; 6. elke; 10. o.k.; 12. sik; 13. dom; 16. roos; 17. al; 19. amen; 20. sip; 21. aap; 23. e.a.; 25. re.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnares van de week is:

Jonelle Obia
Noord Sta. Rosa 56
Curaçao

Zij ontvangt een waardebon van f.15,- van Augustinus Boekhandel.

De Mars Observer in de testruimte van het Jet Propulsion Laboratory in Pasadena. De ruimteverkenner is ingepakt in thermische goudfolie.

Eerste ruimtesonde naar Mars sinds 1976

Mars Observer brengt binnenkort weer bezoek aan rode planeet

MARS KRIJGT weer bezoek van de aarde. Deze week werd vanaf de Amerikaanse basis Cape Canaveral met behulp van een Titanraket de Mars Observer gelanceerd. Het is de eerste van een nieuwe serie interplanetaire ruimtesondes die gebaseerd zijn op een nieuw concept: méér doen voor minder geld. Het ruimtescheepje komt na elf maanden in een baan om Mars, waarna atmosfeer en oppervlak van deze planeet ten minste twee jaar lang gedetailleerd worden bestudeerd. Zo wil men de leemten opvullen die er sinds de jaren zeventig in onze kennis van Mars zijn gebleven.

In de jaren zestig en zeventig was Mars, de planeet die het meest op de aarde lijkt, het doel van ambitieuze projecten van zowel de Verenigde Staten als de Sovjetunie. De Amerikanen zonden vier Mariners naar Mars en met twee Vikingen werd zowel vanuit een baan om Mars als vanaf het oppervlak zelf jarenlang onderzoek verricht. De Russen hebben zeven ruimtesondes naar Mars gestuurd, waarvan de twee laatste in 1988, maar bij al deze vluchten ging er wel iets mis.

Na die gouden tijden werden de budgetten voor ruimteonderzoek in beide landen echter jaar na jaar teruggeschroefd. Het Solar System Explortion Committee van de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie NASA deed daarom in 1983 de aanbeveling om het zonnestelsel te gaan verkennen met eenvoudiger ruimtesondes, die gebaseerd zijn op bestaande technologieën en apparatuur en die slechts een tiende kosten van projecten als Viking.

De Mars Observer (tot 1985 Mars Geoscience-Climatology Observer geheten) is gebouwd door de Astro Spaceafdeling van General Electric, onder het toezicht oog van het Jet Propulsion Laboratory in Pasadena. Qua opbouw is hij afgeleid van een communicatiesatelliet (Satcom K) en qua elektronica van civiele en militaire weersatellieten. De ontwikkelingskosten konden daardoor worden beperkt tot 510 miljoen dollar. De Mars Observer is de eerste Amerikaanse ruimtesonde die na de vermaarde Vikingen in 1976 weer een bezoek brengt aan de Rode Planeet.

Met de Vikingen werd in de jaren zeventig de gehele, bekraterde planeet in kaart gebracht. Op de landingsplaatsen van de twee Vikingen werd de bodem geanalyseerd en (tevergeefs) naar leven gezocht. Het 'weer' op deze twee plaatsen kon gedurende twee Mars-jaren (bijna vier aardse jaren) worden gevolgd. Door al dit onderzoek heeft men de geologische geschiedenis van de planeet kunnen traceren, de processen kunnen identificeren die het oppervlak hebben veranderd en de algmene circulatie in de zeer ijle atmosfeer kunnen afleiden.

Ondanks deze successen bestaan er nog grote gaten in onze kennis van Mars. Zo weten we dat Mars een lange en gevarieerde vulkanische historie heeft gehad, maar we weten weinig van de chemische samenstelling van de lavagesteenten. Er zijn sterke aanwijzingen dat het klimaat op Mars grote veranderingen heeft ondergaan, maar we weten nog niet hoe en waarom. En ook over de rol van vloeibaar water in de ontwikkeling van Mars is nog weinig bekend. Water is nu afwezig, maar moet er vroeger in ruim e mate zijn geweest, gezien de vele formaties aan het oppervlak die op 'stroomgeulen' lijken. Volgens sommigen zou het nu in grote hoeveelheden in bevroren toestand dicht onder het oppervlak kunnen zitten.

De Mars Observer zou aanvankelijk worden gelanceerd in 1990, maar het tekort aan lanceercapaciteit na de ramp met de space shuttle Challenger in 1986 deed de NASA besluiten de lancering twee jaar uit te stellen. De sonde zal de Rode Planeet na een vlucht van elf maanden bereiken. Hij komt eerst in een zeer elliptische polaire baan, die in de loop van vier maanden wordt veranderd in een lage, cirkelvormige baan.

De sonde draait dan in 117 minuten op een hoogte van 360 kilometer om de polen, dus maakt per dag ruim twaalf omlopen. De rotatietijd van Mars zelf bedraagt 24 uur en 38 minuten. De planeet draait dus constant onder het baanvlak van de sonde door: na iedere omloop van de sonde is de planeet 28° verder gedraaid. De baan om Mars is bovendien zonsynchroon, wat inhoudt dat tijdens iedere overtocht de zon vanuit de sonde gezien steeds op dezelfde plaats aan de hemel staat. De schaduwen van het Marsoppervlak hebben daardoor steeds dezelfde richting en lengte, wat ideaal is voor fotografische waarnemingen.

De Mars Observer weegt 2,5 ton en heeft zeven wetenschappelijke instrumenten, die alle dezelfde richting uit kijken. Hieronder bevinden zich een groothoekcamera, waarmee de gehele planeet dagelijks in twee kleuren wordt gefotografeerd met een detailscherpte van 300 meter. Zo volgt men onder andere de ontwikkeling van de wolken en stofstormen. In de tele-stand heeft de camera een scheidend vermogen van 3,5 meter. Daarmee worden specifieke processen en formaties op het Mars-oppervlak zelf waargenomen.

Een laser-hoogtemeter, die tien pulsen per seconde produceert, zal de topografie (hoogte) van het oppervlak met een nauwkeurigheid van 20 cm in kaart brengen. Kennis van deze topografie is onder andere van belang bij het onderling vergelijken en interpreteren van oppervlaktestructuren en bij het modelleren van het gravitatieveld van de planeet.

Met een gamma-spectrometer zal de chemische samenstelling van de bodem tot een diepte van één meter worden bestudeerd. De gesteenten op Mars vertonen, net als die op aarde, een zeer zwakke radioactiviteit. Een deel hiervan wordt veroorzaakt door het verval van natuurlijke radioactieve elementen, een ander deel door deeltjes van de kosmische straling.

De radioactieve elementen zenden gammastraling van ieder een eigen 'signatuur' uit, die door de Mars Observer worden gemeten.

Spectrometers en infraroodmeters zullen metingen verrichten aan zowel de ijle, grotendeels uit kooldioxyde bestaande atmosfeer (verloop van temperatuur, vochtigheid en stofgehalte met de hoogte en in de loop der seizoenen), als het oppervlak (ijs van water en kooldioxyde zowel aan als onder het oppervlak).

De 'signatuur' van de warmtestraling geeft overigens ook informatie over de samenstelling van gesteenten in de bodem.

Met een magnetometer en een elektronendetector hoopt men nu eindelijk te kunnen vaststellen of Mars al dan niet een magnetisch veld kheeft. Zo'n veld, dat in ieder geval een paar duizend maal zo zwak moet zijn als op aarde, geeft informatie over de keren van Mars, waarover nu nog vrijwel niets bekend is.

Tenslotte kunnen uit kleine variaties in de op aarde ontvangen radiosignalen gegevens over het gravitatieveld van Mars wordt verkregen. Veranderingen in de frequentie wijzen op veranderingen in de baansnelheid (Dopplereffect), die het gevolg zijn van lokale verschillen in de zwaartekracht. En deze vloeien op hun beurt voort uit verschillen in dichtheid en/of samenstelling in het inwendige van de planeet.

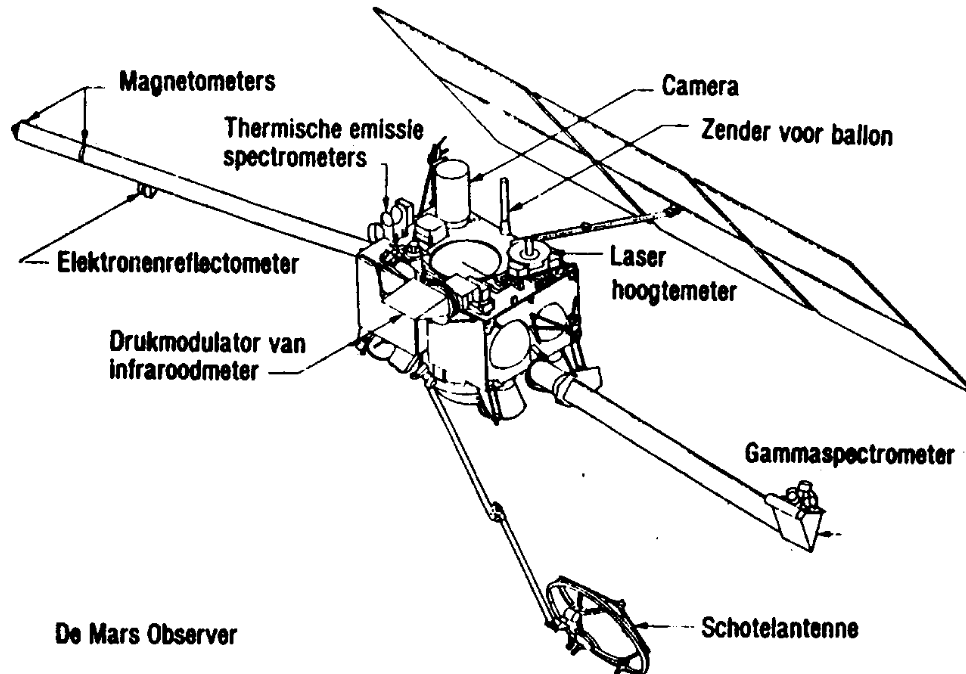
Het is de bedoeling dat de Mars Observer minstens één Marsjaar (687 aardse dagen) in werking blijft, zodat een volledige cyclus van vier seizoenen kan worden waargenomen. Mogelijk wordt die periode verlengd tot twee Marsjaren. Beter inzicht in de veranderingen in de atmosfeer van Mars, zal het wellicht mogelijk maken meer te weten te komen over het klimaat dat vroeger op Mars heeft geheerst.

Men denkt dat op Mars periodieke klimaatsveranderingen voorkomen als gevolg van veranderingen in de baan en de richting van de rotatieas. Zulke veranderingen hebben de meeste invloed op de poolgebieden, waar kooldioxyde en water als ijs op het oppervlak liggen en in de bodem zitten. Bij een verandering van de richting van de rotatieas zullen deze stoffen verdampen, waardoor de luchtdruk stijgt en het klimaat verandert. Bepaalde patronen in afzettingen van de polen zijn misschien het directe gevolg van zulke veranderingen.

EIGEN WEG

De ontwikkeling van het klimaat op Mars is een van de meest intrigerende aspecten van deze planeet. Ooit moet Mars veel meer dan hij nu al doet op de aarde hebben geleken, met een dichtere atmosfeer, een betrekkelijk warm en vochtig klimaat, met meren en wellicht oceanen en héél misschien zelfs kiemen van leven. Op een bepaald moment is de Rode Planeet echter een eigen weg ingeslagen. Meer kennis over die weg zal ook meer kennis opleveren over de vroegste ontwikkelingsgeschiedenis van onze eigen 'blauwe' planeet.

De huidige Marsvlucht wordt door sommigen een 'brug' genoemd tussen het eerste Mars-onderzoek in de jaren zestig en zeventig en de voorbereidingen voor bemande Marsvluchten in de volgende eeuw. Er zijn echter weinig activiteiten die in die richting wijzen. De Russen zullen misschien in 1994 en 1996 een onbemande sonde naar de Rode Planeet sturen en de Japanners doen dat zeker in 1996. Maar voor de periode daarna bestaan in geen enkel land concrete plannen. Bovendien lopen de meningen over de noodzaak en haalbaarheid van het zenden van mensen naar Mars sterk uiteen.

De Mars Observer

	Aarde	Mars
Gem. afstand tot zon	150 miljoen km	228 miljoen km
Omlooptijd zon	1 jaar	1,88 jaar
Massa t.o.v. de aarde	1	0,11
Diameter aan equator	12.756 km	6.786 km
Afplatting	0,0034	0,0052
Gemiddelde dichtheid	5,52 g/cm³	3,95 g/cm³
Rotatietijd	24 uur	24,6 uur
Ashelling	23°	25°
Oppervlaktetemperatuur	-60 tot +40 °C	-80 tot +10 °C
Dampkring	stikstof/zuurstof	kooldioxyde
Luchtdruk	1 bar	0,007 bar
Aantal manen	1	2

EEN EXPERIMENT van de Mars Observer, het Mars Relay Experiment, zal op zijn vroegst volgend jaar in werking worden gesteld. De Russen willen dan een kleine capsule met instrumenten op het Marsoppervlak laten landen. De metingen van deze instrumenten zullen worden gezonden naar zowel het Russische moederschip dat in een baan om Mars is achtergebleven, als naar de Mars Observer. Deze laatste ontvangt de gegevens met behulp van radioapparatuur die gebouwd is op het Centre National d'Etudes Spatiales in Frankrijk. Met de camera van Mars Observer worden de metingen eerst bewerkt, als vormden zij een digitaal beeld. Vervolgens worden ze opgeslagen, om later naar de aarde te worden gezonden. Daar zullen deze 'beelden' weer in gewone meetgegevens worden omgezet. De Mars Observer fungeert dan als extra relais-station voor de Russische landingscapsule.

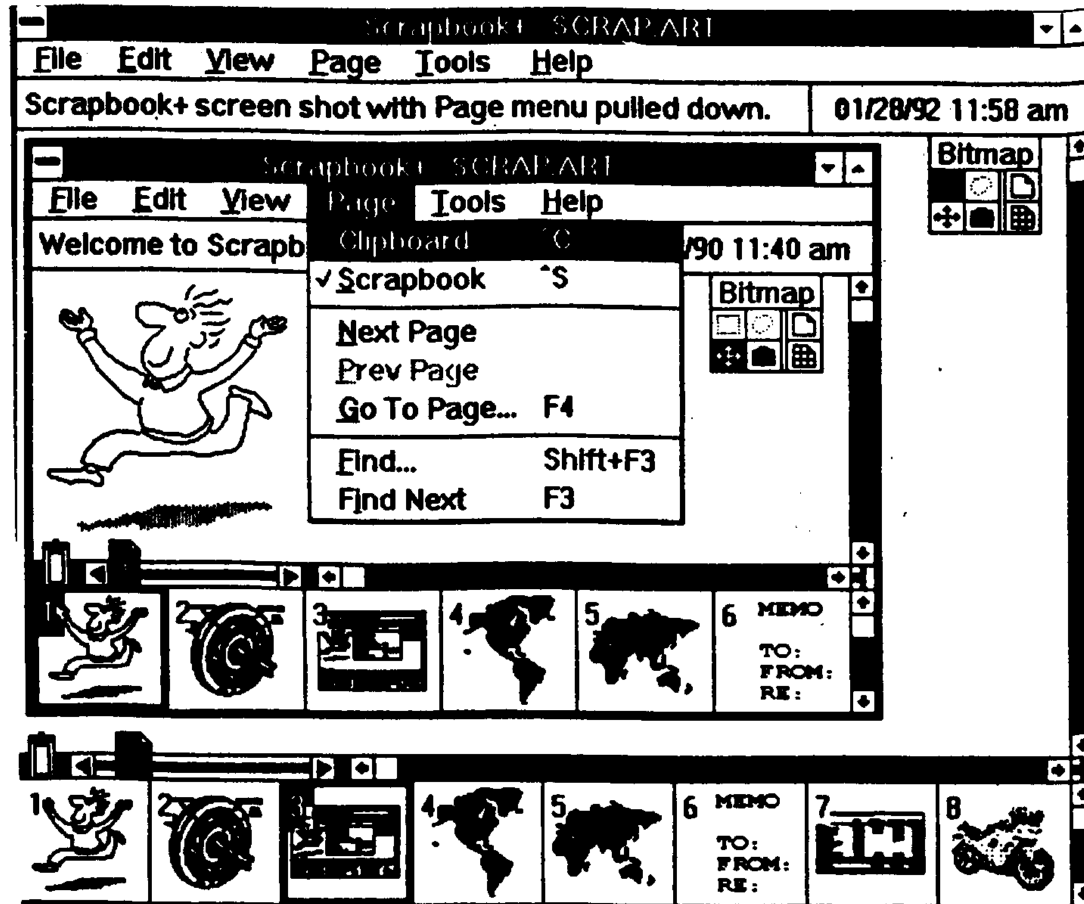
Graphics: sterk programma van Central Point Software

AL HEEL snel na de introductie van de PC bleek dat het besturingsprogramma DOS (en later Windows) met name de onervaren gebruiker in de kou liet staan. Aleen met ingewikkelde commando's waren broodnodige handelingen uit te voeren. Daarom kwamen er al snel hulpprogramma's op de markt, waarvan Norton en PC Tools de bekendste zijn. Het duurde niet lang of deze programma's groeiden uit tot ware monsters met ontelbare mogelijkheden. Omdat er een levendige handel voor bestaat, komen er op gezette tijden updates en aanvullingen.

Zo ook met Central Point Software, maker van PC Tools die deze dagen met een nieuwigheid en enkele updates kwam: Scrapbook Plus voor Windows, Antivirus voor Windows en een nieuwe Backup (inderdaad ook bedoeld voor de nieuwste Windows versie 3.1). Om met die backup te beginnen, dat is een werkelijk onmisbaar programma dat in kleinere vorm deel uitmaakte van PC Tools en daarvan de troefkaart was. Backuppen wordt veel te weinig gedaan, uit luiheid, onbekendheid met de techniek en omdat het floppies vreet - en tijd. Maar wie vergeet op gezette tijden een backup te maken, komt onherroepelijk vroeg of laat voor een crash te staan of een computer die het verder verdomt of zijn inhoud kwijt is. Alleen al met het oog op een virusinfectie is een backup verplicht. Het nieuwe programma werkt onder Windows 3.1 en is heel sluw en intuïtief opgezet. Je walst als het ware door je handelingen heen. Het is nu zelfs mogelijk gebruik te maken van de *drag and drop* techniek. Een bestand wordt geselecteerd uit de File Manager (bestandsbeheer) van Windows en met de muis gesleept naar het Backup icon. Dat is alles. Verder herkent Backup 7.2 ruim 1000 virussen.

In het verlengde van dat laatste ligt het aparte, nieuwe programma Antivirus voor Windows. Dat is een waker voor de poort die vrijwel alle virussen de toegang ontzegt en, zo ze toch doorgebroken zijn, afschiet. Het programma werkt desgewenst op de achtergrond en verwijdert virussen uit bestanden zonder die bestanden uit te wissen. Het werkt supersnel en gemakkelijk. Binnen 2 minuten kan dit programma een harde schijf van 80 Megabyte op 1000 indringers doorzoeken.

Het derde programma Scrapbook Plus, is een juweel. Het is een bestandsbeheerder van teksten en graphics. Je krijgt kleine icoontjes van al je graphics op een scherm, je kunt die voorts vergroten en vervolgens bewerken in een tekenprogramma als bijvoorbeeld Paintbrush, waarna je ze via het klembord gemakkelijk kunt lassen in bijvoorbeeld documenten. Het is een visueel archief waarmee je talloze formats kunt importeren en exporteren. Een Scrapbook is, zoals het betaamt, intuïtief. Je gaat voor je scherm zitten, je doet maar wat en het programma legt zichzelf uit. Je kunt zodoende een enorm archief aanleggen waarin je terstond en visueel kunt grasduinen. Omdat al deze programma's onder Windows werken, is een zware machine wel vereist. Een XT of bescheiden AT is veel te licht, een 386 chip is werkelijk nodig, alsmede een behoorlijk grote en snelle harde schijf en een werkverheugen van tenminste 2, maar liever 4 megabyte.

Scrapbook is een visueel archief van documenten en graphics. Die zijn eruit te lichten, te bewerken, en desgewenst over te planten in andere applicaties.

Bron: Central Point Software

HCS Graphics nu zelfstandig

HCS COMPUTER Graphics, een van de dochters van het vrijwel ter ziele gegane HCS-concern, is verzelfstandigd. Onder de naam Nedgraphics wordt het bedrijf onder leiding van directeur M. Janmaat voortgezet. Het Gilde Investment fund heeft de management buy-out ondersteund en zal Nf 1,25 miljoen investeren in de verdere uitbouw van de onderneming. Nedgraphics verwacht dit jaar een omzet te behalen van Nf 13,5 miljoen. Het bedrijf telt inclusief de Britse vestiging 60 medewerkers.

***

Skinheads en 'Republikaner' terroriseren buitenlanders

De tikkende racistische tijdbom in Duitsland

DE VIETNAMEZEN in Berlijn durven na het vallen van de avond niet meer de deur uit. Als de dood voor *skinheads* die gaspistolen en messen in hun binnenzak, openlijk hun bewondering voor Hitlers Derde Rijk prediken. Ondertussen zetten de door ex-SS'ers Franz Schönhuber geleide Republikaner hun zegetocht voort: zij behaalden begin april bijna elf procent in Baden-Württemberg. Er marcheren circa duizend neo-nazi's door de straten van Dresden: *"Deutschland, die Deutschen, Ausländer raus!"*

= door Henk Driessen, Gelderlanderpers =

VOOR SOCIAAL werker Klaus Häntsch () in de Oostberlijnse wijk Lichtenberg is het duidelijk: "Het aantal neo-nazi's groeit, de jongeren die zich nu melden zijn bovendien veel gewelddadiger. Hier tikt een tijdbom". Häntsch kan het weten. Sinds enkele maanden onderhoudt hij beroepshalve contact met de groep neo-nazi's die zich laten leiden door *skinhead* Bomber.

Het is vrijdagavond als Häntsch ons naar Bombers huis loodst. Het gaat om een kleine flat waaraan de grote poets de laatste jaren voorbij is gegaan. Aan de muur een hakenkruisvlag; tussen de lege bierflessen en volle asbakken een bescheiden arsenaal aan vuurwapens; uit de stereotoren schallen krijgsliederen die, gedraaid in een openbare gelegenheid, onmiddellijke sluiting van het lokaal zouden betekenen.

Bomber is 23 jaar, werkloos en vader van drie kinderen -twee bij zijn verdwenen 'ex', een van zijn huidige vriendin Jana. Nazi noemt hij zich niet. "Iemand die zich nazi noemt is dom om nationaal-socialistisch te spreken". Glimlachend: "Ik ben voorzitter - geen Führer - van de Lichtenberger Kameradschafts Bund. De LKB telt vijftig nationaal-socialistische kameraden - de jongste 16, de oudste over de 60 - en ongeveer honderd sympathisanten. Gezamenlijk beslissen we over acties". Het antwoord op de vraag wat die acties inhouden, laat op zich wachten. Op straat mindert een auto vaart en dan is Bomber alert. Na inspectie: "Kijk, hier woedt een oorlog. Wij tegen de Autonomen (links-radicalen) en de Kanakken (scheldwoord voor Turken en Afrikanen); zij tegen ons. Enkele weken geleden drongen hier 's nachts vier Kanakken binnen. Tegen ijzeren staven is niemand opgewassen. Ik weet niet hoe ze zijn vertrokken, want ik lag bewusteloos tegen de grond. Maar geen nood. Eentje hebben we er al kunnen identificeren..." Bomber neemt een nieuwe fles bier en grijnst.

WIEDERGUTMACHUNG

Over de afschuwelijke misdaden die onder Hitler zijn begaan, heeft hij zijn eigen ideeën: "Auschwitz zal er wel zijn geweest. Maar eerst waren het vier miljoen doden, nu spreken de Polen en Russen nog over anderhalf miljoen. Het worden er steeds minder. Wat moet ik nog geloven? De Duitsers hebben al miljarden aan Wiedergutmachung betaald. En we betalen de gasrekening van Auschwitz nog elke dag... Dat moet afgelopen zijn". Het is ver na middernacht en de kleine ligt in bed. Jana en Bomber - revolver gecontroleerd en geladen - gaan nog een biertje pakken in de stad.

De Berlijnse wijk Lichtenberg (167.000 inwoners) kent vele problemen. Het verdwijnen van het ministerie van Staatssicherheit (Stasi) na de val van de Muur, betekent ook dat bijna de helft van de wijk nu zonder werk zit. De woningnood is hoog en de weinige huizen die vrijkomen zijn, hoe onderkomen ook, erg duur. Veel jongeren wonen daarom nog bij hun ouders. Zicht op verbetering is er niet. "Dat is het grote probleem. De mensen hebben geen perspectief", zegt Klaus Häntsch. "Vooral de jongeren zijn ontevreden, leven eigenlijk constant in staat van oorlog. Of met de staat, of met de familie, of met andersdenkenden. De rechts-radicalen geven de buitenlander de schuld. Sommigen zullen zeggen: och de groep neonazi's is klein en daarom ongevaarlijk. Maar hun aantal groeit en, wellicht nog erger, veel burgers vinden het [illegible] goed zo. De *skinheads* doen de gewone Duitser namelijk geen kwaad. De skinds zijn bijvoorbeeld ook radicaal tegen drugs en zorgen er zo voor dat dealers zich wel drie keer bedenken hier hun spul te verkopen. De rechtsen houden de straat schoon, is de redenering.

Okee, als er een buitenlander wordt afgerost, keuren de meesten dat ongetwijfeld af. Maar ondertussen steekt slechts een enkeling een poot uit".

Skinheads en andere rechtse extremisten trokken onlangs in de Duitse stad Rostock massaal de straat op om de demonstreren tegen de aanwezigheid van buitenlandse arbeidskrachten. De politie vreest een toenemend aantal rellen tussen linkse en rechtse groeperingen in de komende maanden.

BELEEFDHEID

Bij de buitenlanders zit de angst voor radicaal rechts er goed in. Bij de Vietnamezen bijvoorbeeld. *Fitji's* worden ze net als alle Aziaten in Berlijn genoemd; naar de Fiji-eilanden. Onder Honecker met duizenden naar de DDR gehaald als goedkope arbeidskrachten en gewaardeerd om hun voorbeeldige inzet op het werk, hun beleefdheid en rustige levenshouding.

De *Wiedervereinigung* van beide Duitslanden heeft de Vietnamezen geen geluk gebracht. Het verhaal dat de 'goedkopere' buitenlanders de baantjes van de Duitsers afpikken, kreeg voor hen onmiddellijk bittere gevolgen. Met de sanering van de DDR verloren de Vietnamezen als eersten hun baan.

Momenteel zit 95 procent zonder werk. Ondersteuning van de sociale dienst is er slechts voor een enkeling. Daarom handelen de meeste Vietnamezen tegenwoordig in gesmokkelde sigaretten.

Häusler: "We kunnen er niet om heen, de buitenlanders zijn probleem nummer één. Hoe aardig die mensen ook zijn, als Duitsers hebben we voldoende aan ons zelf. Daarom zeggen wij: "Duitsers moeten voorrang krijgen bij vacatures ("we hebben zelf 3,5 miljoen werklozen) en woningen. Daarnaast mag er geen enkele asielzoeker meer bij. Natuurlijk zijn er onder de asielzoekers mensen die in eigen land gevaar lopen, maar dat heeft toch niets met Duitsland van doen? Waarom vluchten Srilankanen niet naar India, waar hun verblijf een schijntje kost van hetgeen we hier aan hen kwijt zijn? India is maar veertig kilometer van hen verwijderd. Nee, het is de westerse welvaart die trekt. Dan zeggen wij als Republikaner: voor de 1250 mark die ons een asielzoeker per maand kost, kan diezelfde asielzoeker tien jaar in Sri Lanka gevoed worden. Maar de regering Kohl blijft strooien met geld. Geld dat eigenlijk in de *Wiedervereinigung* gestoken zou moeten worden".

STRATEGIE

Häusler zet de Republikaner-strategie wat betreft buitenlanders uiteen. Een 'gedifferentieerde aanpak' heet het: zij, die in Duitsland een bestaan hebben opgebouwd, de cultuur en taal hebben overgenomen en "niet tegen de Duitsers leven", kunnen blijven. De rest moet er uit. Ook zij die twintig jaar in Duitsland hebben gewerkt maar nu werkloos zijn.

"Het is heel simpel. Die mensen kúnnen terug naar hun land. Dat wij hen als gastarbeider hiereen hebben gehaald, maakt niet uit. Als je tv kapot is en je haalt er een reparateur bij, dan laat je die toch ook niet zitten totdat je tv opnieuw stuk is. Bovendien: het kenmerk van gasten is dat ze ook weer eens vertrekken".

Häusler schreeuwt niet dat alle buitenlanders crimineel zijn. Maar het rekensommetje dat hij voorlegt spreekt een snel groeiende groep aan. "Neem het jaar 1990. We hadden toen ongeveer 250.000 buitenlanders in West Berlijn op 2,4 miljoen Duitsers. Van álle misdaden in West Berlijn kwam toen 37 procent voor rekening van buitenlanders. Reken dat maar eens uit. Dan zeggen wij: al die criminelen zonder meer terug naar hun land. Ook als dat, bijvoorbeeld voor drugsdealers, de doodstraf betekent".

Dat de ideeën die de Republikaner aanhangen voor een groot deel overeenkomen met hetgeen de neo-nazi's schreeuwen, wil Häusler niet benadrukt zien. "Andere politieke partijen en de media drukken ons constant in de nationaal-socialistische hoek. Op die manier kunnen ze ons namelijk als drek blijven afdoen".

VRIJSPRAAK

Het is zaterdagmiddag. Zeker duizend neo-nazi's uit Duitsland en Oostenrijk zijn naar Dresden gekomen. Om te protesteren tegen de vrijspraak voor 'de *Kanakken* die Rainer Sonntag vermoord hebben'. Sonntag was de leider van extreem-rechts in Dresden en, volgens niet-nazi's, een gevreesd man in het prostitutiemilieu van de stad. De rechtbank oordeelde dat de twee buitenlanders die hem met een afgezaagd jachtgeweer doodschoten, dat uit noodweer deden. Voor de neo-nazi's is hij nu een martelaar.

Rache für Rainer (wraak voor Rainer) galmt het door de Dresdense straten. Op het ritme van de trom gaat het -keurig in het gelid, vijf in een rij; de vlaggen ontbreken niet - naar het gerechtsgebouw. Hoewel er langs de weg geen enkele tegendemonstrant valt te bespeuren, laat 'de vijand' zich niet onbetuigd. De stoet houdt tweehonderd meter voor het gerechtsgebouw halt en voormalig rechterhand van de vorig jaar april aan Aids gestorven *Führer* Michael Kühnen, Cristian Worch, voert overleg met de politie. Een bommelding. Of Worch dit even voor zich wil houden om de gemoederen niet te verhitten. Even later brengt de explosieven opruimingsdienst een verdacht koffer voor het gerechtsgebouw tot ontploffing. De reactie volgt onmiddellijk. Ruim duizend kelen zetten in: *Deutschland die Deutschen, ausländer raus, Deutschland die Deutschen, ausländer raus...*

Voor het gerechtsgebouw staan de sprekers in de rij. Sprekers in meervoud want één leider hebben de in tientallen splintergroeperingen opgedeelde nazi's van vandaag (nog) niet. "Willen jullie drugsverslaafden in de familie?", schreeuwt een klein mannetje met veel gezwaai van zijn armen. "Nein", galmt het door Dresden. En: "Laten wij toe dat de *Kanakken* ongestraft Duitsers kunnen vermoorden? "Nein...Rache für Rainer, Rache für Rainer".

Jürgen, Nationaal Front-lid afdeling Berlijn, trekt een bedenkelijk gezicht als de meute *Deutschland, Deutschland, über alles* inzet. "Moet je horen. Zeker zeventig procent kent de tekst nauwelijks. Wat zijn dat voor Duitsers die niet verder komen dan het eerste couplet van hun volkslied. En heb je dat spandoek ('Rainer Sonntag, Michael Kühnen en Rudolf Hess: martelaren van het rijk') gezien? Schandalig dat ze zo'n homoseksueel als Kühnen durven vergelijken met een groot man als Hess'.

Een oude man mengt zich in het gesprek. Hij weet wat er mis is met het nationaal-socialisme anno 1992: "Het ontbreekt ons aan een krachtig leider. De nieuwe *Führer* is nog niet opgestaan'.

Jürgen geeft hem gelijk: "Zo'n man zou niet toestaan dat zijn volgelingen rondrennen in Amerikaanse legerjacks, nota bene van dezelfde zwijnen die deze stad hielpen bombarderen".

Terug in Berlijn schudt Lichtenbergs SPD-burgemeester Cristian Kind (47) het hoofd als we hem het pleidooi van sociaal werker Häntsch voorhouden: geef de rechtsradicalen een eigen ruimte, dan zij ze van de straat. Dan kun je hen in contact brengen met mensen die hen uit hun uitzichtloze situatie helpen. "Dat zeker niet", zegt Kind. "Het trekt alleen neo-nazi's uit andere delen van Berlijn en Duitsland aan. Vorig jaar kregen de rechtsradicalen eemn pand tegenover de links-radicalen. De opening is toen op een complete veldslag uitgelopen..." Bijna verontschuldigend: "Er zijn ook nog 166.500 andere Lichtenbergers voor wie ik moet zorgen". Enkele straten van Kinds ambtswoning drijven de Vietnamezen hun handel. Beducht voor de politie, als de dood voor *skinheads*.

Jules de Palm:

vervolg van pag. 1

wie? Er zijn veel boeken uitgegeven over Nederland, maar bijna altijd vol kritiek. Rentes de Cavalho bijvoorbeeld in zijn 'Waar die andere God woont', Rudy Kousbroek vindt het n.b. een van de mooiste boeken, maar ik denk: schrijf eerst eens hoe het bij jou thuis is! Ik wilde eerst een nawoord schrijven voor mijn boek om uit te leggen hoe het bedoeld is. Maar mijn uitgever zei dat ik mijn lezers niet moest onderschatten: 'Ze weten zelf wel wat je bedoelt. Iedereen die de eerste pagina leest weet precies wat je bedoelt'. De verhalen zijn allemaal echt gebeurd. De bursalen zullen zich zelf meteen herkennen".

PERRENAL

"Zo ging het ook met de liederen van Julio Perrenal. Voor het lied van Shon Ca hadden we zo maar een figuur verzonnen, maar iedereen wilde weten wie Shon Ca was. Anderen wisten precies wie Julio Perrenal was: een Venezolaan van de barkjes, of: een Dominicaanse kapper. Cola Debrot heeft een keer geschreven dat het nu maar eens uit moest zijn en dat het tijd werd dat de mensen wisten wie er achter het pseudoniem Julio Perrenal schuil ging".

Julio Perrenal is niet de enige mijlpaal volgend jaar. In januari bestaat de schouwburg 25 jaar. In 1968 was de opening met 'Midzomernachtsdroom' van Shakespeare. Ilushon di Anochi. Ik heb het stuk vertaald in het Papiamentu. Alles ging fantastisch. We hebben alle kostuums uit Nederland gekregen, van een voorstelling daar. Alles was klaar. Behalve de schouwburg. We hebben de voorstelling toen maar op Rust en Burgh gegeven. In de openlucht, met fakkelverlichting. Je hebt nog nooit zo'n mooie voorstelling van Midzomernachtsdroom gezien. Die sfeer, met al dat licht".

U houdt uw causerie over uw vriend Cola Debrot. In 1986 is er een Cola Debrot symposium geweest op de UNA. Ik heb uw naam toen gemist.

"Reinders heeft toen wel aangekondigd dat ik een van de sprekers zou zijn. Maar ik wist nergens van, ik zag in de krant dat ik een van de sprekers zou zijn. Later vroeg ik hem hoe dat nou zat. Hij antwoordde: 'Ik dacht, u bent zo vaak op Curaçao. Als u er bent zullen we het u wel vertellen'. Maar zondag ga ik niet op zo'n manier over hem vertellen. Ik ga praten over onze vriendschap. Cola Debrot had een enorm charisma".

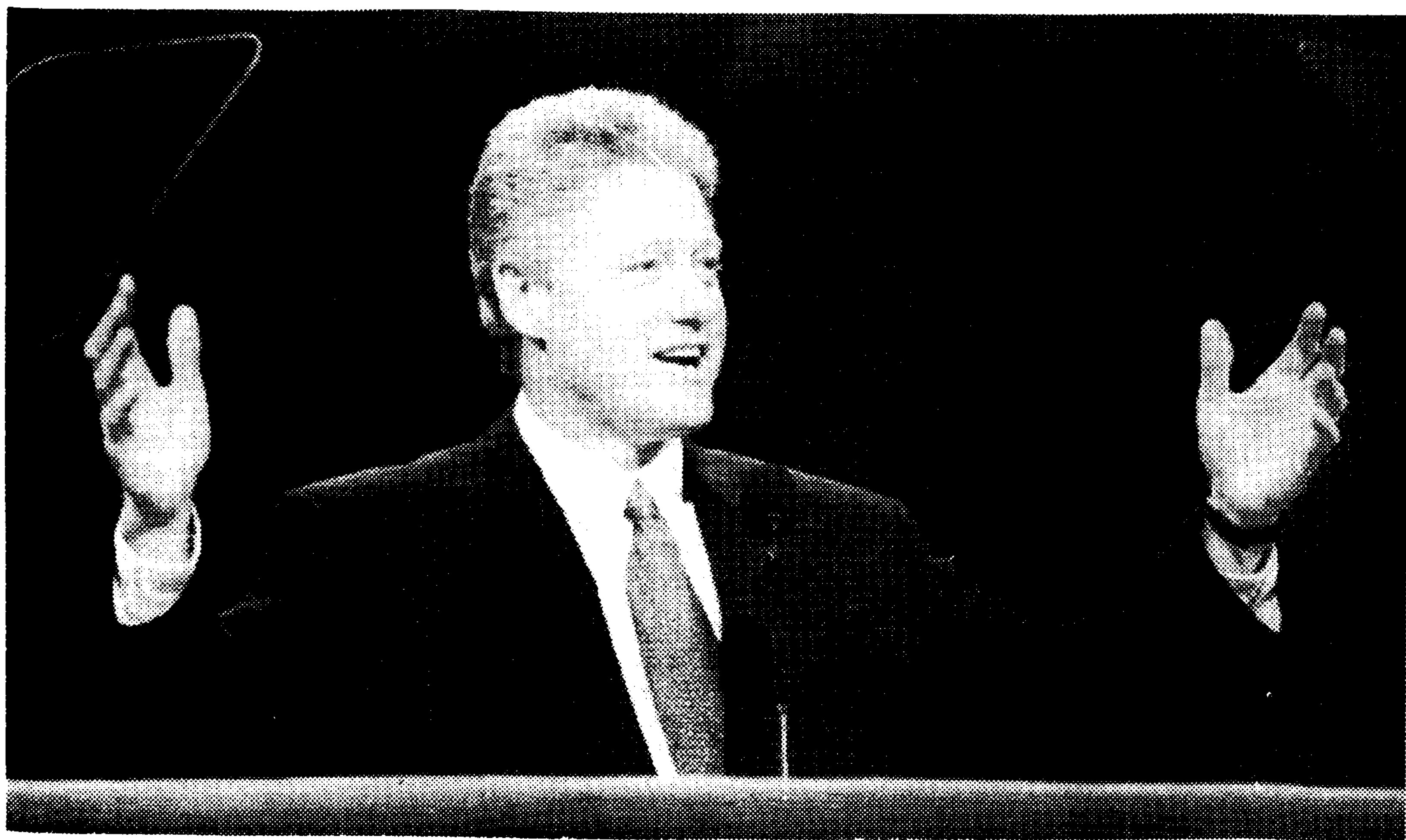
In 1969 promoveerde u op een proefschrift met de titel 'Het Nederlands op de Curaçaose school', een zaak die nog steeds actueel is. Bent u voor de invoering van het Papiamentu als voertaal op school?

"Stellig niet. In mijn proefschrift pleit ik voor een tweetalige school, waar de opvang van de leerlingen in het Papiamentu geschiedt, de eerste en tweede klas, en daarna moet men overgaan op het Nederlands. Ik ben falikant tegen Papiamentu als voertaal op de lagere school. Daarmee schop ik natuurlijk tegen alle schenen aan van o.a. Frank Martinus. Maar ik blijf bij mijn voorstel van 1969. Het zou een kans moeten krijgen als experiment. Na zes jaar kun je dan zeggen of het beter is gegaan of niet. Dan kun je voor heel merkwaardige uitslagen komen te staan. Het Papiamentu is ons hoogste cultuurgoed en natuurlijk zouden alle scholen ook les in het Papiamentu moeten geven om de leerlingen hun eigen taal te leren waarderen. Maar niet alleen Papiamentu, want velen willen later doorstuderen. Laat Cova maar opkomen. Ik heb mijn eigen mening hierover. Deze ouwe sok heeft zelf voor de klas gestaan".

= door Dick Toet, Sijthof-pers =

Geducht kandidaat in race om het Witte Huis

Bill Clinton brengt het Kennedy-gevoel weer terug

Bill Clinton lijkt op dit moment een comfortabele voorsprong te hebben op zijn rivaal George Bush in de race naar het Witte Huis. Toch zijn de Democraten nog niet helemaal gerust over de einduitslag, 'want', zeggen zij, 'de Republikeinen zullen zich niet zomaar neerleggen bij een nederlaag in november'.

ER WAART WEER een Kennedy-gevoel door de Verenigde Staten. 'Verandering', het sleutelwoord van de campagne van de Democratische presidentskandidaat Bill Clinton, valt in vruchtbare aarde. Net als de Kennedy-campagne in het begin van de jaren zestig bieden Clinton en zijn *running mate* Al Gore zich aan als een nieuwe generatie met frisse ideeën om de Amerikaanse samenleving weer tot een eenheid te smeden, waarin ware democratie, vrijheid, nieuw élan en een eerlijk gedeelde welvaart kunnen floreren. Bill Clinton, tijdens de voorverkiezingen veelvuldig afgeschilderd als één van de zeven dwergen die voor de Democratische partij in het strijdperk traden, heeft zich ondanks geweldige tegenslagen ontpopt als een geducht kandidaat.

"Clinton is een superieure politicus', meent een lid van de hoofdredactie van USA Today, de krant die zich het enige nationale dagblad van Amerika noemt en een beleid van strikte onpartijdigheid voert. Een recent bezoek van Clinton aan de krant heeft diepe indruk gemaakt. De 46-jarige gouverneur van de kleine staat Arkansas wordt qua fatsoen en feitenkennis gerangschikt in de categorie Jimmy Carter, maar in tegenstelling tot de veelal tobbend overkomende Carter straalt Clinton enthousiasme en gretigheid uit.

Drie meeslepende dagen in de verkiezingskaravaan van Clinton en Gore ('On the road to change America') tussen Cleveland (Ohio) en Buffalo (New York) maken duidelijk dat Clinton of een aanzienlijk beter acteur moet zijn dan Ronald Reagan, of het écht een voorrecht moet vinden van 's morgens vroeg tot 's avonds laat duizenden handen te mogen schudden en op flinke zeepkisten te mogen klimmen om zijn boodschap van hoop en verandering met enthousiasme uit te dragen.

De enige keer dat Clinton tekenen van zwakte vertoonde, was in een zwarte kerk in de armste buurt van Cleveland. Door een lange rij van sprekers, waarvan er enkelen door hun eigen enthousiasme aangewakkerd nauwelijks te stoppen waren, moest Clinton zo'n anderhalf uur zittend op het podium doorbrengen. De gruwelijke hitte in de overvolle kerk deed zichtbaar een zware aanslag op de gouverneur. Zijn hoofd werd roder en natter en zijn pogingen een houding te vinden, waarin hij langer dan een minuut stabiel kon blijven, mislukten steeds vaker. In de rangen van de op het kleine balkon samengepakte journalisten werd de spanning voelbaar. Hier dreigde opnieuw een man in of op weg naar het Witte Huis voor de snorrende camera's in ernstige verlegenheid gebracht te worden. Toen Clinton eindelijk de kans kreeg het spreekgestoelte te beklimmen, sprak hij de inmiddels ruim geciteerde woorden: "I've been never so close to heaven and still been so hot". Kerk plat, Clinton vorstelijk overeind.

OPZWEPEND

In diezelfde kerk roept de zwarte burgemeester van Cleveland, Michael White, een opzwepende spreker in de stijl van Jesse Jackson, dat hij sinds de dagen van de Kennedy's en Martin Luther King niet meer zo'n gevoel van politieke opwinding heeft gehad. White maakt ook melding van de zegeningen van de *sixties*, de jaren van aanstekelijk idealisme, die echter volgens vele Amerikanen zijn ontaard in vergaand radicalisme. Dat heeft ook te maken met de oorlog in Vietnam, die de Amerikaanse samenleving als geen ander onderwerp in de moderne geschiedenis heeft verdeeld. Bovendien ging het Vietnam-drama bijna naadloos over in een voor de Amerikanen eveneens traumatische ervaring, het Watergate-schandaal.

Clinton durft weer over de verworvenheden van de *sixties* te praten. "Het was niet allemaal even mooi, maar we hebben in die tijd een heleboel goede dingen gedaan", zegt Clinton in een lijvig interview met vier sterverslaggevers van het gerenommeerde Amerikaanse muziekblad Rolling Stone. Ook drie van de vier Rolling-Stone-verslaggevers vallen voor Clinton. Hoofdredacteur Jann S. Werner schrijft in een commentaar zo lovend over Clinton en Gore dat menig tekstschrijver voor het duo er rode konen van zou krijgen. Maar ook de verstokte Republikein van het Rolling-Stone-kwartet, P.J.O'Rourke, komt uiteindelijk tot de conclusie dat het Clinton dan maar moet worden. Hij doet dat onder het door Mae West ooit aanminnig uitgedragen motto dat als je moet kiezen tussen twee kwaden je beter het kwade kunt kiezen dat je nog niet kent.

De strijd tussen Bush en Clinton heeft alle kenmerken van een botsing tussen generaties. Bill Clinton, geboren in 1946, kan de eerste naoorlogse president worden, die de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt. Hij is getekend door het Vietnamdrama, waaraan hij zich bewust heeft onttrokken. Zijn geslaagde poging aan de dienstplicht voor Vietnam te ontkomen, lijkt intussen niet meer echt tegen hem te werken. Zijn optreden voor de 'American Legion', de vereniging van oorlogsveteranen, heeft indruk gemaakt. Enkele uren nadat president Bush 'zijn makkers' onder veelvuldig gejuich had toegesproken, vertelde Clinton de veteranen: "Jullie weten dat ik nooit in militaire dienst ben geweest. Jullie weten dat ik tegen de oorlog in Vietnam was. Maar ik wil dat jullie dit weten: ik ben nooit tegen de heroïsche mannen geweest die in de oorlog hebben gediend. Ik had en heb eerbied voor hun dienstverlening. Als iemand hier meent tegen mij te moeten stemmen vanwege wat 23 jaar geleden is gebeurd, is dat zijn goed recht als Amerikaans burger en dat respecteer ik. Maar ik hoop dat jullie je stem zullen uitbrengen met het oog gericht op de toekomst en niet op de problemen uit het verleden". In de strijd om de hoogste stand op de applausmeter won Bush met grote voorsprong, maar vrijwel alle kranten constateerden met enige verbazing dat Clinton geenszins door de veteranen was bejegend.

De Republikeinen hebben intussen moeten constateren dat het met veel aplomb opgebouwd monument van de 'waarden van het gezinsleven' voor hun ogen is afgebrokkeld. Met de ultrarechtse vleugel van Pat Buchanan en de hitsige 'electronische' dominees Pat Robertson en Jerry Falwell; voorop, hebben de Republikeinen de 'family values' niet alleen misbruikt voor ondermaatse aanvallen op de gezinnen Clinton en Gore, maar en passant blijken ze vele Amerikanen zwaar op de tenen te hebben getrapt. "We krijgen veel reacties ook van Republikeinen, waarin geschokt afstand wordt genomen van de opgeroepen hysterie', aldus een Clinton-medewerker. Mevrouw Hillary Clinton tijdens de campagne een enkele maal symbolisch met een vechtpet op de blonde lokken, wordt overal waar de karavaan opduikt met extra toejuichingen begroet. Al heel snel na de conventie in Houston geven ook vooraanstaande Republikeinen toe dat de uitwerking van het thema 'family values' een fiasco is geworden.

Weliswaar bevestigt de conventie dat Barbara Bush op dit moment het populairste lid van de Republikeinse partij is, maar juist van haar is bekend dat ze op het terrein van de 'gevoelsonderwerpen' behoorlijk ver ter linkerzijde van de partij staat.

Het voorspelde herstel van Bush in de peilingen tijdens en direct na de conventie is sterk bij de verwachtingen achtergebleven. De toespraak, waarmee Bush zijn kandidatuur aanvaardde, stelde teleur. Vier jaar geleden kon hij voortborduren op het luchtkasteel dat Reagan met zijn gehaaide adviseurs had opgebouwd. Hij deed dat op vertrouwenwekkende wijze door zijn zwakte om te buigen in een pluspunt. "Ik ben een bescheiden man. Maar daarom kan ik ook bescheiden stemmen horen", zei Bush vier jaar geleden. Dit jaar was het een bepaald niet van bescheidenheid getuigende rede over de gepleegde heldendaden in het buitenlands beleid en vol vage beloften op economisch gebied.

Tegenover de door Clinton beloofde 'verandering' plaatst Bush 'vertrouwen'. In dat vertrouwen is overigens een behoorlijke deuk gekomen doordat Bush zijn ('read my lips') belofte de belastingen niet te verhogen, heeft gebroken. Nu al kan worden vastgesteld dat hij grote moeite zal krijgen zijn nieuwe beloftes over flinke belastingverlaging gestand te doen. Steeds meer deskundigen nemen de heersende 'belastinghysterie' stevig op de korrel. "Een land met zoveel armoede, zo'n gebrekkig onderwijs, zo'n verwaarloosde infrastructuur en het grootste begrotingstekort ter wereld kan zich niet blijven veroorloven verreweg het laagste belastingniveau van de westerse wereld te hebben", is een stelling die intussen ook stilletjes in Republikeinse kring wordt gehoord.

RAMPZALIG

Stuart Eizenstat, een vooraanstaand Democraat, die sinds Hubert Humphrey in alle Democratische verkiezingscampagnes een rol heeft gespeeld, meent dat de economische ontwikkelingen in de jaren tachtig voor veel Amerikanen inderdaad rampzalig is geweest. "Er wordt nu harder gewerkt voor minder geld dan tien jaar geleden, 70 procent van de inkomensgroei is terecht gekomen bij 1 procent van de bevolking. De twintig procent van de bevolking met de laagste inkomens heeft 9 procent aan inkomen verloren, de 20 procent aan de top heeft er 8 procent bij gekregen", aldus Eizenstat. Vorige week nog werd bekend dat er thans meer Amerikanen onder de armoedegrens leven dan in 1964, toen Johnson zijn "oorlog tegen de armoede" proclameerde.

De Republikeinen tonen volgens Eizenstat na twaalf jaar Witte Huis vermoeidheidsverschijnselen. "De ideeën, de talenten raken op", meent de om zijn onpartijdige mening alom gerespecteerde Democraat. Die armoede manifesteerde zich op de conventie in Houston overduidelijk. Conventies leveren altijd veel geschreeuw op, maar ditmaal was er wel erg weinig wol te bekennen. Een dieptepunt vormde de zogeheten *keynote speech*, na de aanvaardingsrede van de kandidaat, de belangrijkste toespraak. De *Keynote*-spreker, senator Phil Gramm uit Texas, hield in een heftig aangezet zuidelijk accent een verhaal vol geschiedvervalsing, vol gejammer over het gebrek aan Democratische medewerking in het Congres en met aan het slot de wat genante introductie van een 'Gramm-standaard' voor alle uitgaven. Die standaard is volgens Gramm de 'Dicky Flatt-test'. Flatt blijkt een hardwerkende drukker in het plaatsje Mexia in Texas en bij elke overheidsuitgave vraagt Gramm zich af of het wel de moeite waard is daarvoor geld bij Dicky Flatt weg te halen. "Bill Clinton kent Dicky Flatt niet en daar gaan deze verkiezingen om", aldus Gramm's conclusie.

Bill en echtgenote Hillary Clinton worden overal waar ze komen toegejuicht door enthousiaste menigten die voor 'verandering' zijn.

KRITIEK

Eizenstat heeft ook kritiek op de economische plannen van Clinton. Het creëren van nieuwe banen, verbetering van het onderwijs, introductie van een voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg, allemaal mooie en noodzakelijke plannen, vindt Eizenstat. "Maar ook Clinton pakt het overheidstekort niet aan", is zijn mening. Hij is bovendien teleurgesteld dat Clinton en Gore het niet hebben aangedurfd voor te stellen de benzine-accijns te verhogen. Vijftig procent van de ruwe olie moet worden ingevoerd, geen ander land verspilt zoveel energie, de benzineprijs ligt overal beneden de twee kwartjes per liter. Eizenstat: "Elke cent belasting op benzine levert een miljard dollar op, maar niemand heeft het lef het voor te stellen".

Net als vele anderen voorspelt Eizenstat een tot het einde spannende race. Het zuiden zal daarin een belangrijke rol spelen. Eizenstat herinnert zich nog 1964, toen Lyndon Johnson op het punt stond de *civil rights act* te tekenen. Ondanks het historische moment was Johnson somber. "Hiermee geef ik het zuiden aan de Republikeinen", moet Johnson hebben gezegd. Hij kreeg gelijk, sedertdien stemde het traditioneel Democratische zuiden in de strijd om het Witte Huis in overwegende mate Republikeins. Alleen Jimmy Carter slaagde er nog in het Republikeinse bastion te doorbreken. De ongebruikelijke stap om een andere zuiderling, senator Albert Gore, als *running mate* te kiezen, is daarmee deels verklaard. Gore, actief strijder voor een beter milieu en bekend als 'de mooie jongen van de Amerikaanse politiek', blijkt ook in de verkiezingskaravaan zijn mannetje te staan.

DEBATTEN

Laborday, maandag 7 september, markeerde de start van de derde en laatste fase van de verkiezingsstrijd. Clinton lijkt zijn problemen tijdens de voorverkiezingen achter zich te hebben, al blijven de Republikeinen hameren op het feit dat hij zich tijdens de Vietnam-oorlog 'onpatriottisch' zou hebben gedragen door zich te melden voor de National Guard om zo een dienstperiode in Vietnam te ontlopen. De tweede fase, de beide conventies, hebben echter een flinke overwinning op punten voor de Democraten opgeleverd en in de 'public opinions polls' heeft Clinton nog steeds een comfortabele voorsprong op Bush, al vinden de kiezers dat de huidige president een betere kandidaat is waar het gaat om internationale aangelegenheden. Met spanning wordt uitgekeken naar de drie geplande tv-debatten tussen Bush en Clinton, waarmee de Republikeinen zich overigens nog niet akkoord hebben verklaard.

Ook de twee *running mates*, Quayle en Gore, treden een keer met elkaar in het strijdperk. Aan de training van Clinton voor de ontmoeting met de in het debat nooit sterke Bush, wordt hard gewerkt. "Clinton heeft net als Carter nog te veel de neiging te diep op de details in te gaan. Hij hoeft Bush niet te vermorzelen met zijn feitenkennis. Bill moet leren op tijd zijn verhaal af te ronden", wil een medewerker van Clinton wel kwijt. Lichte nervositeit leeft er in het Democratisch kamp over de vraag wat de Republikeinen nog achter de hand hebben. "Ze zullen zich niet zomaar bij de dreigende nederlaag neerleggen", vermoedt men. Vier jaar geleden werd Michael Dukakis bestookt met geraffineerde tv-spotjes over de door hem met weekendverlof gestuurde moordenaar Willie Horton. Tijdens zijn verlof verdween Horton en vermoordde een vrouw na haar eerst te hebben aangerand. "De media hebben toen collectief een bedenkelijke rol gespeeld door niet keihard tegen deze lage methode te ageren", meent Tom Brokaw, de populaire *anchorman* van het tv-netwerk NBC, "dat zal niet makkelijk nog eens gebeuren".

Onder de loupe door Victor Hofkamp

Het jaar van de ruimtevaart

MISSION TO the planet earth (missie naar de planeet aarde) is de vrij weidse benaming die de Verenigde Naties aan hun pogingen gaven de ruimtevaarttechnologie van de diverse lidstaten te bundelen ten bate van het leefmilieu. Het lopend jaar 1992 werd tot het internationale jaar van de ruimtevaart uitgeroepen. Er is de Verenigde Naties veel aan gelegen het jaar tot een succes te maken. Speciale postzegels moeten het streven van de volkerenorganisatie meer bekendheid geven. Vandaar dat op 4 september in de VN-vestigingen in New York, Genève en Wenen zegels uitkwamen die de liefhebbers van het thema 'ruimtevaart op postzegels' wel zullen aanspreken. Voor elk van de drie vestigingen kwam een stripje van twee zegels uit. Maar de strips werden ook nog eens in velletjes van vijf in omloop gebracht. De frankeerwaarde van de strips is: New York 2x29 cent, Genève 2x1.10 franc en Wenen 2x10 schilling. De ontwerper is Attila Hejja uit de Verenigde Staten.

Diverse andere posterijen hebben het internationale jaar van de ruimtevaart ook met postzegels gememoreerd.

Zo gaf Australië onlangs drie zegels uit (45 cent, 1.05 en 1.20 dollar) met mooie formaties van sterrebeelden. De drie zegels werden ook in een blokje verwerkt. Japan kwam op 7 juli met een stripje van twee zegels (62 yen elk) met afbeeldingen van respectievelijk een observatiesatelliet en een radiosatelliet (BS-3) met ruimtestation.

Na de lancering van de Spoetnik begin jaren vijftig heeft vooral de Sovjet-Unie de successen op het gebied van de ruimtevaart op postzegels breed uitgemeten. De uitgiften hadden doorgaans een sterk propagandistisch karakter en moesten benadrukken hoe ver de wetenschap op dit gebied in de socialistische landen was gevorderd. Ook veel Oosteuropese landen gaven regelmatig zegels uit met kosmonauten en ruimtevaartmotieven. In dat opzicht waren de posterijen van de Verenigde Staten veel gereserveerder. Hoewel volop betrokken in de concurrentiestrijd om de ruimte beperkte Amerika zich tot enkele emissies. Nu de relaties tussen de Verenigde Staten en Rusland in alle opzichten goed zijn, geven de beide voormalige concurrenten zelfs gezamenlijk zegels uit om de vorderingen in de ruimtevaartwetenschap te benadrukken.

Voor het internationale ruimtevaartjaar brachten beide posterijen een blokje van vier zegels uit, waarop de grote verrichtingen van beide landen zijn uitgebeeld. In de VS hebben de zegels een frankeerwaarde van 29 cent, in Rusland van 25 roebel.

De Amerikanen importeerden veel ruimtevaartwetenschappers uit andere landen. Bij voorbeeld de Duitser Wernher von Braun, die ook op postzegels is afgebeeld. Een andere importgeleerde was Theodor von Kármán (1881-1963). Hij werd als Todor Kármán in Hongerije geboren behaalde zijn ingenieursdiploma aan de Technische Universiteit in Budapest. Later behaalde hij professoraten in Berlijn, Hamburg en Princeton, Verenigde Staten. In dat land werkte hij mee aan de ontwikkeling van de atoombom. Later richtte hij het centrum voor raketonderzoek van het instituut voor technologie in Californië op. Hij oefende grote invloed uit op de ontwikkelingen van ruimtevaart en vliegtuigbouw in de VS. Zijn geboorteland Hongarije eerde hem met een zegel van vijftien forint met op de achtergrond — achter zijn portret — 'de weg van de luchtwerveling' van Kármán die de bouw van vliegtuigen met Delta-vleugels mogelijk maakte, een mijlpaal in de ontwikkeling van de luchtvaart.

Op een Amerikaanse zegel van 29 cent is Von Kármán ook te zien naast een net gelanceerde raket.

Tot het thema ruimtevaart en ruimte-onderzoek horen ook de vier zegels die Ciskei in zuidelijk Afrika in omloop bracht. De zegels tonen de satellieten Intelsat VI, Navstar, Meteostat en Landstat VI: 27, 45, 65 en 85 cent.

De lancering van de satelliet Tethered was voor de Italiaanse post de aanleiding tot de aanmaak van een aerogram (luchtpostvel) met een ingedrukte zegel van 850 lire met een afbeelding van een satelliet. Links onder op het luchtpostvel ook een portret van professor Giuseppe Colombo, een Italiaanse wetenschapper op ruimtevaartgebied.

FILM EN SHOW

Steeds meer landen geven tegenwoordig zegels uit die op de film- en showwereld betrekking hebben. In de republiek Equatoriaal Guinea, een Spaanstalig gebied in Afrika, verschijnen in september drie zegels met beelden van beroemde films en filmacteurs. Humphrey Bogart en Ingrid Bergman, hoofdrolspelers in de beroemde film *Casablanca*, openen de serie op een zegel van honderd franc. Een scène uit de bekende en omstreden film *Viridiana* van Luis Buñuel is te zien op een zegel van 250 franc en de dikke en de dunne (Laurel en Hardy) prijken op een zegel van 350 franc.

Guyana, Suriname's buurland, kwam eerder dit jaar met postzegels, bedrukt met posters van beroemde films uit het verleden, zoals 'De Mummie' met Boris Karloff, 'Een heilige duivel' met Rudolph Valentino, 'De Dief van Baghdad' met Douglas Fairbanks, 'Een nacht in de opera' met de Marx Brothers en ook een film met Laurel en Hardy. De serie telt twaalf zegels en vier souvenirvelletjes.

Ook voor niet-liefhebbers van postzegels is het aardig te weten dat een aantal posterijen wat maakwerk op de markt heeft gebracht met portretten van bekende popsterren als Michael Jackson, Madonna, Prince en Mick Jagger. Saint Vincent zette er een aantal op zegels van twee dollar in een velletje. Elvis Presley scoort hoog dit jaar op postzegels. Hij overleed vijftien jaar geleden, maar voor de echte fans leeft hij nog. In elk geval zijn er heel wat Presley-zegels inmiddels. Duitsland gaf ooit een zegel uit met Presley's portret. In de VS is er één in de maak.

Ik noem hier de negen zegels in een velletje van Tanzania met blokje en de negen in een velletje van Saint Vincent. De zegels verschenen voor de World Columbian Expo die in Chicago werd gehouden.

OUDE AUTO'S

Op het Kanaaleiland Jersey verschenen op 8 september zes zegels met afbeelding van oude automodellen. Er zijn een paar bij die velen niet zo bekend zullen voorkomen, zoals de 'Morris Cowley Bullnose' uit 1925, de 'Chenard and Walker T5' uit 1924 en de 'Lanchester 21' uit 1927. Bekender zijn de 'Rollys Royce 20/25' uit 1932, de 'Packard 900 Series Light Eight' uit 1932 en de 'Buick 30 Roadster uit 1913. Ze zijn alle zes te zien op de zegels van Jersey die een

frankeerwaarde hebben van respectievelijk 16, 22, 28, 33, 39 en 50 pence. Ook deze maand zorgt Spaans Andorra voor een zegel van 27 pesetas ter ere van het nationaal automobielmuseum met een afbeelding van een 'Benz Velo'.

De bekende autocoureur Tazio Nuvolari (892-1953) kreeg een ereplaatsje op een Italiaanse zegel die in juni voor zijn honderdste geboortedag uitkwam. De beroemde coureur is op de zegel in zijn bolide afgebeeld. Er komen vaak zegels uit voor bekende autoraces, zoals de Grote Prijs van Mexico Formule I-wagens, die meetelt voor het wereldkampioenschap. Mexico gaf er een zegel van dertienhonderd pesos voor uit.

Monaco wijdde onlangs een zegel van vier francs aan de rally van Monte Carlo. En dan was er nog een uitgifte van het omstreden gebied West-Sahara. Het gebied is nog niet als onafhankelijk erkend, maar de postzegels verschijnen al in groten getale. Onlangs nog een hele serie met zes diverse autotypes. Ongetwijfeld leuk voor de verzamelaars van dit soort plaatjes, maar met filatelie heeft het weinig te maken.

WENSEN

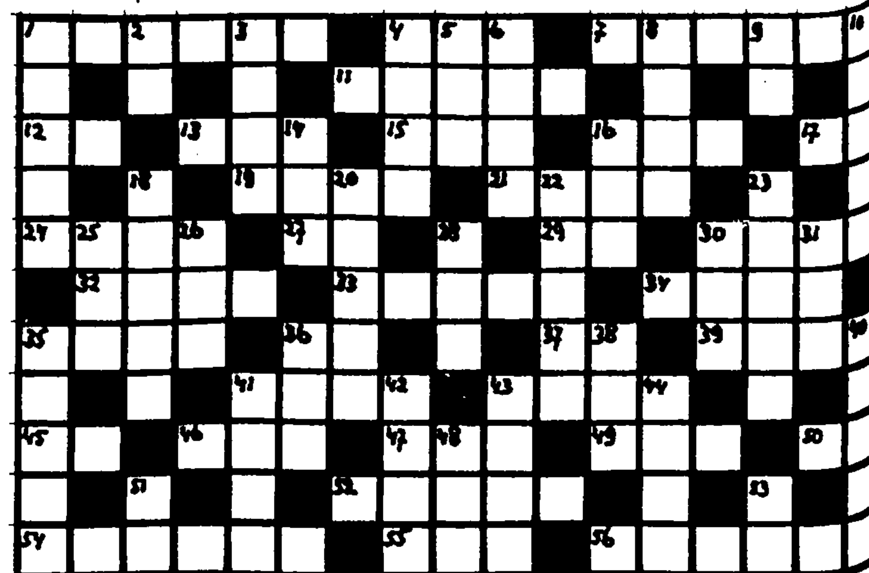
In de mode zijn op het ogenblik postzegels met wensen en vriendelijke woorden die de consument kan gebruiken voor verjaardagskaarten, bij felicitati en gewoon als hij of iemand aardig vindt. Zweden kwam een blokje met vier zegels met groete De zegels kosten per st 2.80 kronen en zijn bedru met groeten als *Hej* (hall

Lev väl (leef wel of het ga goed) en *gratulerar* (felicitaties). De vierde zegel toon een *Lyckans ost* (een geluk kaas). Het is een stukje folk lore, waaraan de beteken vermoedelijk velen zal ont gaan.

Ook in Polen verschene onlangs twee 'liefdeszegels' in de waarden van vijftien honderd en drieduizend zlot

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. land in Europa; 4. stijging; 7. dwaas; 11. despoot; 12. bijwoord; 13. per; 15. vernis; 16. boom; 19. genotmiddel; 21. zoogdiertje; 24. guitig; 27. jongensnaam; 30. kegelvormig; 32. foedraal; 33. extreem; 34. talent; 35. smerig; 36. bolgewas; 37. voorzetsel; 39. op voorwaarde dat; 41. bedrieglijke slimheid; 43. slaapverwekkend; 45. persoonlijk voornaamwoord; 46. koud; 47.beet; 49. schrijfartikel; 50. bazige vrouw; 52. vrouwelijk dier; 54. ophef; 55. lidwoord; 56. land in Europa.

VERTICAAL: 1. muziekinstrument; 2. muzieknoot; 3. vogel; 4. boom; 5. bontgekleurde vogel; 6. Japanse drank; 8. dwarsbalk voor spoorrails; 9. kleuter; 10. vreemde taal; 14. uitroep; 16. mager; 18. soort hoofddeksel; 20. vergissing; 22. land in Afrika; 23. roofvogel; 25. gesteente; 26. uiting van genegenheid; 28. kunstwerk; 30. mak; 31. hoofddeksel; 35. water; 36. vogel; 38. zoogdier; 40. vorm van belediging; 41. kleur; 42. drank; 43. insect; 44. een weinig; 48. vlaktemaat; 51. voorzetsel; 53. vlaktemaat.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

M. Elsakkers
p/a Blenchiweg 29
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:
AMIGOE PUZZEL
Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. voortbestaan; 7. prikbord; 8. Peru; 9. bogen; 10. botweg; 12. ski; 13. vrij; 14. naast; 18. ontmannen; 19. gis; 21. verkering; 23. op; 24. esp; 25. ijsbrekers.

VERTICAAL: 1. verzoeken; 2. onkies; 3. toog; 4. erdoor; 5. topzwaar; 6. aardgas; 11. Iraniers; 15. tas; 16. amorf; 17. gegier; 20. ivoor; 21. vos; 22. gek.

Besmettelijke ziekten in een nieuwe gedaante

Besmettelijke ziekten als **polio, malaria, tbc, lepra, en meningitis** (hersenvliesontsteking) zijn niet uitgeroeid. De laatste jaren duiken deze ziekten in toenemende mate in andere gedaanten op, terwijl ook nieuwe besmettelijke ziekten als aids verschijnen.

Dat stelt prof. dr. J.A.A. Hoogkamp-Korstanje donderdag in haar oratie bij de aanvaarding van de leerstoel medische microbiologie aan de Katholieke Universiteit in Nijmegen.

Volgens hoogkamp heeft men - sinds het ontdekken van de relatie tussen ziekte en micro-organismen in de vorige eeuw - steeds gedacht dat vaccinatie en antibiotica toverwoorden waren om ernstige ziekten als polio, difterie, pokken en mazelen te bestrijden. Nu blijkt dat de micro-organismen die deze besmettelijke ziekten veroorzaken nieuwe gedaanten aannemen. "Als een goed uitgeruste vijand volgen de micro-organismen een strategie in hun oorlog tegen de mensheid," aldus de nieuwe hoogleraar.

Hoogkamp stelt dat overal ter wereld op dit moment nieuwe stammen streptococcen, pneumococcen en meningococcen opduiken, die ongevoelig zijn voor penicilline en afgeleiden daarvan. De micro-organismen blijken sterker dan de geavanceerde wetenschap, die tot in hun diepste binnenste kan doordringen, zegt Hoogkamp.

Ziek & Gezond door dr. M. de Grood

Shock: een gevaarlijke toestand

ALS MENSEN het woord *shock* gebruiken, wordt er niet altijd hetzelfde mee bedoeld. "Bij het horen van dit of dat bericht kreeg zij een *shock*!" of "Ze kreeg een *shock* door alle emoties om haar heen!". Men weet vaak niet dat met het woord *shock* een duidelijk omschreven ziektebeeld wordt bedoeld, wat onder bepaalde omstandigheden kan optreden. Het lichaam heeft voor het functioneren een bepaalde hoeveelheid zuurstof nodig. Deze zuurstof wordt rondgebracht door het bloed. Bestaat er een tekort aan circulerend bloed in het lichaam, dan treedt een ziektebeeld op wat zeer kenmerkend is. Een lijder aan *shock* ziet er grijsgrauw uit, zijn gelaat is ingevallen, zijn neus is spits en hij zweet (het koude zweet).

Hij is angstig en onrustig, grijpt om zich heen en klaagt over dorst. Een patiënt in *shock* ademt snel en heeft een zeer snelle pols. Aanvankelijk is hij bij bewustzijn; neemt een *shock* toe, dan kan hij bewusteloos worden en zelfs overlijden. Het is dus een gevaarlijke toestand, waarbij snel ingrijpen noodzakelijk is.

Er is een aantal factoren die tot het ontstaan van een *shock* kunnen leiden. Op de eerste plaats een snel bloedverlies. Dit kan zijn uit een uitwendige wond, bij voorbeeld een verwonding van een slagader. Het bloedverlies kan ook inwendig zijn, bij voorbeeld door een maag- of een darmbloeding, door een verscheuring van lever, milt of buikslagader na een aanrijding, waarbij de buik door een slag getroffen wordt. Vrouwen kunnen in *shock* raken door het barsten van een buitenbaarmoederlijke zwangerschap. Deze inwendige bloedingen in de buik gaan meestal gepaard met een heftige buikpijn.

Shock kan ook optreden bij een sterk vochtverlies. We zien dat bij mensen met een heftige langdurige diarrhee. Ook heftig en langdurig braken kunnen de hoeveelheid circulerend bloed verkleinen. Vooral kinderen raken hierdoor gemakkelijk in een *shock*toestand. Ook grote brandwonden geven gemakkelijk aanleiding tot het ontstaan van *shock*; bij brandwonden verliest het lichaam grote hoeveelheden vocht uit de wonden. Een veel voorkomende oorzaak is ook een plotseling optredende stoornis in de hartfunctie, bij voorbeeld door een groot hartinfarct. Hierdoor wordt het bloed onvoldoende in het lichaam rondgepompt en *shock*verschijnselen treden op. Dan is er nog een aantal zeldzamere oorzaken, bij voorbeeld door overgevoeligheidsreacties (bepaalde slangenbeten, wespensteken, bepaalde medicamenten).

U begrijpt, dat *shock* als levensbedreigende toestand een zeer snelle behandeling behoeft. Hulp ter plaatse haalt weinig uit: het beste is om de *shock*lijder toe te spreken om hem rustig te houden en warm toe te dekken. Maar het belangrijkste is: goede medische hulp zo snel mogelijk. Waarin zal die acute medische hulp bestaan? Op de eerste plaats dient de hoeveelheid circulerend bloed zo snel mogelijk hersteld te worden door toedienen van infusen van bloed, plasma of zoutoplossingen.

Uiteraard dient de oorzaak zo snel mogelijk te worden opgeheven. Zo zal de bloeding op een of andere wijze gestopt dienen te worden of bij een hartinfarct de functie van het hart zo spoedig mogelijk te worden verbeterd. Kinderen en oudere mensen zijn het gevoeligst voor de gevolgen van een *shock*, dus voor hen gelden al deze regels op de eerste plaats.